

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Συγγραφική ομάδα ΕΚΠΑ

ΝΕΟ
ΕΛΛΗ
ΝΙΚΗ
Γ
Λ
Ω
Σ
Σ
Α

Επιλέγω και επικοινωνώ

Γ' Γυμνασίου

ΒΙΒΛΙΟ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΛΟΓΟΥ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
«ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Νεοελληνική Γλώσσα

Επιλέγω και επικοινωνώ

Γ' Γυμνασίου

ΒΙΒΛΙΟ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΛΟΓΟΥ

Επιστημονική Επιτροπή Αξιολόγησης

Συντονίστρια / Αξιολογήτρια	Φωτεινή Φανουράκη Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός
Αξιολογήτρια	Αγγελική Καραγγέλου Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός
Αξιολογήτρια	Ευαγγελία Σκέμπερη Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός
Τεχνικός Εμπειρογνώμονας	Σπυρίδων Αναστασάτος Πτυχιούχος Πληροφορικής
Επικουρικός Εμπειρογνώμονας	Λαμπρινή Πάλμου Διπλωματούχος Τεχνολογίας Γραφικών Τεχνών
Υπεύθυνη Διδακτικού Πακέτου για το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής	Γεωργία Τσίγκα , Σύμβουλος Β΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη διδακτικών βιβλίων στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων» με κωδικό ΟΠΣ 6010165 στο Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή» 2021-2027

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Σπυρίδων Δουκάκης

Πρόεδρος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Υπεύθυνος Πράξης

Διονύσιος Μουρελάτος

Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Αναπληρωτής Υπεύθυνος Πράξης

Στυλιανός Μαυρατζάς

Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

«Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης»
και το Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Συγγραφική Ομάδα ΕΚΠΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν Πανεπιστήμιον Αθηνών

Σειρά: ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ

Νεοελληνική Γλώσσα

Επιλέγω και επικοινωνώ

Γ' Γυμνασίου

ΒΙΒΛΙΟ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΛΟΓΟΥ

Εταιρεία Αξιοποίησης και Διαχείρισης της Περουσίας του Πανεπιστημίου Αθηνών
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΚΠΑ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Εταιρεία Αξιοποίησης και Διαχείρισης της Περιουσίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΚΠΑ

Επιστημονική υπεύθυνη έργου: Ευγενία Μαγουλά, Καθηγήτρια Γλωσσολογίας, ΕΚΠΑ.

Επιστημονικός υπεύθυνος Γυμνασίου: Αθανάσιος Μιχάλης, Αναπληρωτής Καθηγητής Διδακτικής της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, ΕΚΠΑ.

Συντονισμός συγγραφής και επιστημονική επιμέλεια περιεχομένου εγχειριδίων Γυμνασίου: Αθανάσιος Μιχάλης, Αναπληρωτής Καθηγητής Διδακτικής της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, ΕΚΠΑ.

Συντονισμός Γ΄ Γυμνασίου: Αχιλλέας Κωστούλας (Δρ. Γλωσσολογίας, ΕΔΙΠ Πανεπιστημίου Θεσσαλίας), Αντώνης Μιχαηλίδης (Καθηγητής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, Master Φιλολογίας).

Συγγραφική ομάδα Γ΄ Γυμνασίου: Αθανάσιος Μιχάλης, Αχιλλέας Κωστούλας, Αντώνης Μιχαηλίδης, Σοφία Δεληδάκη (Καθηγήτρια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, Δρ. γλωσσολογίας), Κωνσταντίνος Κακαρίκος (Δρ Γλωσσολογίας, Ερευνητής Ακαδημίας Αθηνών), Κατερίνα Παναγιώτου, (Master γλωσσολογίας, Καθηγήτρια), Δήμητρα Σερακιώτη (Δρ. γλωσσολογίας, Διδάσκουσα ΤΕΙ, Καθηγήτρια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης).

Εμπειρογνώμονες Προγράμματος Σπουδών: Ευγενία Μαγουλά, Ναπολέον Μήτσης, Αθανάσιος Μιχάλης.

Ειδικός σύμβουλος ΙΕΠ για θέματα νεοελληνικής γλώσσας: Γεώργιος Μπαμπινιώτης.

Συμβουλευτική ομάδα: Άννα Ιορδανίδου (Ομότιμη Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Πατρών), Σπυριδούλα Βαρλοκόστα (Καθηγήτρια ΕΚΠΑ), Μιχάλης Γεωργιαφέντης (Αναπληρωτής Καθηγητής ΕΚΠΑ), Δημήτριος Μιχελιουδάκης (Επίκουρος Καθηγητής ΑΠΘ), Γεωργία Κατσούδα (Ερευνήτρια Α΄, Ακαδημίας Αθηνών), Φαίη Αντωνίου (Αναπληρώτρια Καθηγήτρια ΕΚΠΑ).

Φιλολογική επιμέλεια: Αντώνης Μιχαηλίδης.

Εικονογράφηση, Σχεδίαση γραφικών, Φωτογραφίες, Γραφιστική επιμέλεια, Σελιδοποίηση: Ευτυχία Λινάρδου e.lina's creative.

Ψηφιακά Μαθησιακά Αντικείμενα: Σύμβουλος παρακολούθησης σε τεχνικά θέματα: Κωνσταντίνος Τσιμπάνης, Τμήμα Πληροφορικής, ΕΚΠΑ.

Δικαιούχος συγγραφής: Εταιρεία Αξιοποίησης και Διαχείρισης της Περιουσίας του Πανεπιστημίου Αθηνών ΕΑΔΠΠΑ-Εκδόσεις ΕΚΠΑ.

Υπεύθυνος έργου ΕΑΔΠΠΑ-Εκδόσεις ΕΚΠΑ: Νικόλαος Θωμαΐδης, Καθηγητής Αναλυτικής Χημείας, ΕΚΠΑ.

Πίνακας Περιεχομένων

Βήματα για τη δημιουργία κειμένου	6
Ενότητα 1	
Από την επιβίωση στην ποιοτική ζωή	9
Ενότητα 2	
Ευρωπαϊκή Ένωση και διεθνείς οργανισμοί: Προκλήσεις και προοπτικές	21
Ενότητα 3	
Δημοκρατία: Ελευθερία και ευθύνη	31
Ενότητα 4	
Ψηφιακός κόσμος	44
Ενότητα 5	
Συζητώντας για ηθικά διλήμματα	52
Ενότητα 6	
Αυτό το αστέρι είναι για όλους μας	59
Ενότητα 7	
Αντιμετωπίζοντας τις προκλήσεις του μέλλοντος	71
Θεωρητικό Παράρτημα (Μέρος Β')	79
4. Γραμματική του Κειμένου: Κειμενικά είδη	79
4.1 Κειμενικοί τύποι	79
4.2 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά προφορικών κειμένων	85
4.3 Πολυτροπικά Κείμενα	87
5. Γραμματική του Κειμένου: η επιλογή και η οργάνωση της πληροφορίας	89
5.1 Η συνοχή του κειμένου	89
5.2 Η επιλογή της πληροφορίας	97
5.3 Η προβολή της πληροφορίας	99
5.4 Η αρχή της συνομιλιακής συνεργασίας	102
6. Ύφος: Η χρήση της γλώσσας	105
6.1 Τι είναι το ύφος	105
6.2 Λόγιοι τύποι	106
6.3 Σχήματα λόγου/εκφραστικοί τρόποι.....	108
7. Οδηγός Στίξης	109
7.1 Τι είναι τα σημεία στίξης;	109
7.2 Πώς λειτουργούν τα σημεία στίξης;	109
7.3 Οι χρήσεις των σημείων στίξης	110

Οδηγίες
για εκπαιδευτικούς

Βήματα για τη δημιουργία κειμένου

Για να δημιουργήσουμε αποτελεσματικά και καλογραμμένα κείμενα, είναι απαραίτητο να εργαστούμε συστηματικά. Ένας τρόπος εργασίας που μπορούμε να αξιοποιήσουμε είναι να διαιρέσουμε την εργασία σε τρία στάδια, ως εξής.

Προσυγγραφικό στάδιο

- Υπογραμμίζουμε τους παράγοντες του κειμένου που θα παραχθεί με βάση την εκφώνηση: εδώ θα εντοπίσουμε το κειμενικό είδος και, πιθανώς, τον κειμενικό τύπο που μας ζητείται, τον σκοπό της συγγραφής, τους αναγνώστες, τους θεματικούς άξονες που πρέπει να καλύψουμε με το κείμενο που θα συντάξουμε, όπως και το πλαίσιο της επικοινωνίας.

Παρατηρήστε το παρακάτω παράδειγμα από την ενότητα 1.

Εκφώνηση

Πρόκειται να πραγματοποιηθεί ημερίδα ευρωπαϊκών γυμνασίων στην οποία θα κατατεθούν προβληματισμοί και προτάσεις σχετικά με τα γλωσσικά (και όχι μόνο) δικαιώματα μαθητών και μαθητριών με γλωσσική διαφορετικότητα. Θα συμμετάσχετε στην ημερίδα αυτή ως εκπρόσωποι της τάξης και του σχολείου σας με ομιλία διάρκειας 3-4 λεπτών στην οποία θα εκθέτετε τις σκέψεις και τις απόψεις σας σχετικά με το θέμα.

Δεδομένα & Ζητούμενα

Πλαίσιο: Ημερίδα ευρωπαϊκών γυμνασίων

Θέμα: οι προβληματισμοί και οι προτάσεις σχετικά με γλωσσικά (και όχι μόνο) δικαιώματα μαθητών και μαθητριών με γλωσσική διαφορετικότητα.

Ο πομπός: είναι **εκπρόσωπος** της τάξης και του σχολείου.

Κειμενικό είδος η **ομιλία/εισήγηση**.

Η **διάρκεια** της ομιλίας είναι 3-4 λεπτά.

Στόχος: να παρουσιαστούν οι απόψεις του μαθητή/της μαθήτριας για το θέμα.

Συνδυασμός κειμενικών τύπων: **επιχειρηματολογία** και, πιθανώς, ενσωμάτωση **εξήγησης** ή **αφήγησης** κατευθυντικού χαρακτήρα.

Δέκτης: συμμαθητές και συνομήλικοι από ευρωπαϊκά γυμνάσια.

- Συγκεντρώνουμε σε ένα σχεδιάγραμμα τις ιδέες του κειμένου που θα δημιουργήσουμε: στη συνέχεια τις ταξινομούμε, με βάση το δομικό σχήμα του κειμενικού είδους στο οποίο ανήκει το κείμενό μας.

Εναλλακτικά, μπορούμε να συλλέξουμε τις ιδέες του κειμένου, μέσω

- συζήτησης με ομάδες συμμαθητών μας σχετικά με το θέμα του κειμένου,
- αναζήτησης και επεξεργασίας κειμένων σχετικών με τα γλωσσικά δικαιώματα των μαθητών.

Τις ιδέες που θα συλλέξουμε τις ταξινομούμε βάσει του δομικού σχήματος του κειμενικού είδους στο οποίο ανήκει το κείμενο (εισήγηση επιχειρηματολογίας): αναφορά στον θεματικό άξονα - δέση - επιχειρηματολογία - συμπέρασμα.

Συγγραφικό στάδιο

- Λαμβάνουμε υπόψη μας τις επικοινωνιακές συνθήκες: ποιος είναι ο πομπός, ποιος είναι ο αποδέκτης του κειμένου, ποια η μεταξύ τους σχέση, ο αναγνώστης και ο επικοινωνιακός σκοπός. Τα στοιχεία αυτά τα επεξεργαστήκαμε στο προσυγγραφικό στάδιο.
- Στη συνέχεια, οργανώνουμε το κείμενό μας με βάση τον κειμενικό τύπο και το κειμενικό είδος που μας ζητείται: για παράδειγμα, φροντίζουμε για προσφώνηση και αποφώνηση όταν γράφουμε επιστολή, για τίτλο όταν πρόκειται για άρθρο ή χρησιμοποιούμε επιχειρήματα και αποδείξεις όταν καλούμαστε να συντάξουμε ένα επιχειρηματολογικό κείμενο.

Στο συγκεκριμένο παράδειγμα ζητείται ομιλία (μονολογικό προφορικό κείμενο). Επομένως, θα χρειαζόμαστε προσφώνηση του ακροατηρίου στην αρχή, έναν εισαγωγικό χαιρετισμό, αποφώνηση στο τέλος, ενδιάμεσες απευθύνσεις στο κοινό σε β' πληθυντικό πρόσωπο, κατάθεση σε α' πληθυντικό πρόσωπο των προβληματισμών και των προτάσεων που αφορούν την κινητοποίηση όλης της κοινωνίας.

- Συντάσσουμε το κείμενό μας με προσοχή στη χρήση του κατάλληλου ύφους (π.χ. οικείο, επίσημο, λογοτεχνικό, επιστημονικό).

Στο συγκεκριμένο παράδειγμα το ύφος πρέπει να είναι επίσημο και τυπικό, όπως απαιτεί μια εισήγηση σε ημερίδα.

Αποφασίζουμε για τα οργανωτικά σχήματα που θα χρησιμοποιήσουμε: - δέση -παράδειγμα; δέση - γνώμη ειδικού; μόνο δέση - επιχείρημα;

- από τα ουσιώδη στα επουσιώδη (ώστε να κερδίσουμε την προσοχή);
- από τα επουσιώδη - στα ουσιώδη (ώστε να μείνουν στο τέλος τα ισχυρά επιχειρήματα);

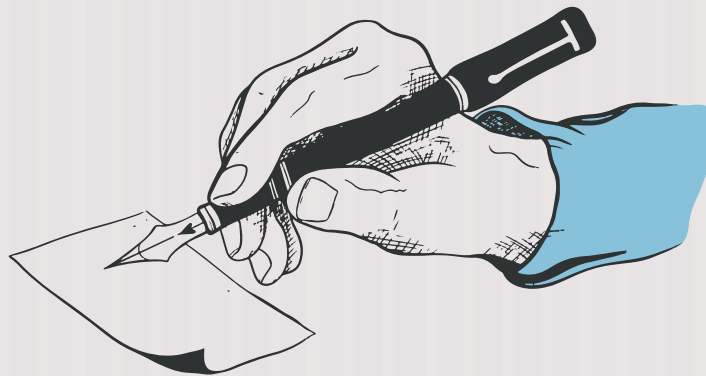
Μετασυγγραφικό στάδιο

Ελέγχουμε το κείμενο που δημιουργήσαμε ως προς:

- » τη **δομή** του. Συγκεκριμένα ελέγχουμε:
 - Την καταλληλότητα του δομικού σχήματος του κειμένου, με βάση το κειμενικό του είδος.
 - Τη συνοχή των κειμενικών ενοτήτων.
 - Τη συνεκτικότητα των ιδεών του κειμένου.
 - Την καταλληλότητα των οργανωτικών σχημάτων.

- » το **περιεχόμενο** του. Πιο συγκεκριμένα, μας απασχολεί:
 - αν κάθε ιδέα/άποψη μας υποστηρίζεται από τα κατάλληλα επιχειρήματα
 - αν είναι επαρκής ποσοτικά η ανάπτυξη των ιδεών μας, σε σχέση με το κοινό στο οποίο απευθυνόμαστε.
 - η συνάφεια του περιεχομένου του κειμένου με το θέμα (θεματική συνεκτικότητα).

- » την **έκφρασή** του. Στο σημείο αυτό παρατηρούμε αν:
 - υπάρχει ακρίβεια έκφρασης.
 - το ύφος που χρησιμοποιήσαμε στο κείμενο συμφωνεί με τον επικοινωνιακό σκοπό του.
 - υπάρχει εκφραστική/λεξιλογική ποικιλία.

Μιλάμε για τις ηθικές μας αξίες
Εξασκούμαστε στη χρήση του κατάλληλου ύφους
Συζητάμε για τις προτεραιότητές μας
Σχολιάζουμε τη γεωγραφική κατανομή του παγκόσμιου πλούτου
Γράφουμε για την παγκόσμια φτώχεια
Συζητάμε για τις γλωσσικές ανισότητες

Θεματική Ενότητα

1

Από την επιβίωση στην ποιοτική ζωή

Ηθικές αξίες

Προβληματιζόμαστε για το θέμα της ενότητας

Μπορούν η υλική αφθονία και ο καταναλωτισμός να επηρεάσουν τη συμπεριφορά και τη στάση ζωής των ανθρώπων; Αν ναι, με ποιους τρόπους;

Αναζητούμε πληροφορίες για το θέμα

Διαβάστε το κείμενο που ακολουθεί. Αφού το διαβάσετε, υπογραμμίστε τα σημεία όπου εντοπίζονται οι αρνητικές επιδράσεις του χρήματος και του καταναλωτισμού στον άνθρωπο, τη στάση και τη συμπεριφορά του.

Η αλλοτρίωση της έννοιας του χρήματος έχει ως συνέπεια να επηρεαστούμε σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο. Προκειμένου να εξυπηρετηθούν υλικά συμφέροντα, οι κοινωνικές σχέσεις χαρακτηρίζονται από **ιδιοτέλεια**, ανταγωνισμό, καχυποψία και **ζηλοφθονία**. Επιπλέον, η συμπεριφορά του ανθρώπου με την επιθυμία για απόκτηση υλικών αγαθών χαρακτηρίζεται από **αλαζονεία** και **κομψασμό**. Ο ψυχικός του κόσμος κλονίζεται, διέπεται από το αίσθημα του ανικανοποίητου, αφού χάνεται η αίσθηση του **μέτρου** και η **εγκράτεια**. Έτσι, για να αποκτήσει όλα τα υλικά αγαθά που επιθυμεί, οδηγείται στην υπερεργασία, που του μειώνει σημαντικά τον ελεύθερο χρόνο, τον οποίο θα μπορούσε να αξιοποιήσει για **ψυχική ανάταση** και **πνευματική καλλιέργεια**.

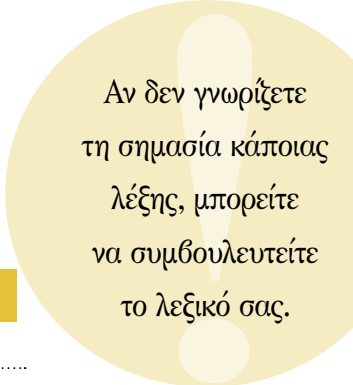
Γκίνη, Μ. (2021, 11 Οκτωβρίου). Τελικά η κατανάλωση είναι ευτυχία ή όχι. *Offline Post*.

Εντοπίζουμε τη θέση του/της δημιουργού

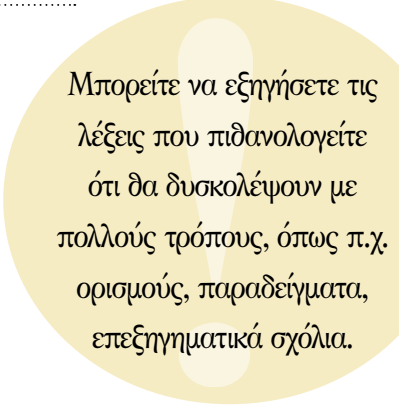
Ξαναδιαβάστε το παραπάνω απόσπασμα. Υπογραμμίστε τα σημεία όπου εκφράζεται η θέση της δημιουργού. Ποια είναι η δική σας άποψη για όσα εκφράζονται; Συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα με βάση το κείμενο και τη δική σας άποψη.

Ηθικές αξίες	Απαξίες
.....
.....
.....
.....
.....

Πειραματιζόμαστε με άλλες διατυπώσεις

Αναδιατυπώστε τις προτάσεις που ακολουθούν με τέτοιο τρόπο ώστε οι υπογραμμισμένες λέξεις που εκφράζουν αφηρημένες έννοιες να είναι κατανοητές από άτομα της ηλικίας σας και του οικείου/φιλικού σας κύκλου. Μπορείτε να συμβουλευτείτε και το λεξικό σας.

1. Προκειμένου να εξυπηρετηθούν υλικά συμφέροντα, οι κοινωνικές σχέσεις χαρακτηρίζονται από **ιδιοτέλεια**.

- Προκειμένου να εξυπηρετηθούν υλικά συμφέροντα, οι κοινωνικές σχέσεις χαρακτηρίζονται από ιδιοτέλεια, δηλαδή προσπάθεια να επιτευχθούν ατομικοί στόχοι.

- Προκειμένου να εξυπηρετηθούν υλικά συμφέροντα, οι κοινωνικές σχέσεις περιστρέφονται γύρω από ατομικές επιδιώξεις, κυριαρχεί δηλαδή ιδιοτέλεια.

- Προκειμένου να εξυπηρετηθούν υλικά συμφέροντα, οι κοινωνικές σχέσεις χαρακτηρίζονται από ιδιοτέλεια. Αυτό σημαίνει πως ο καθένας προσπαθεί κυρίως να πετύχει τους δικούς του στόχους και μόνο.

2. Για να αποκτήσει όλα τα υλικά αγαθά που επιθυμεί, οδηγείται στην **υπερεργασία**.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Θα μπορούσε να αξιοποιήσει κανείς τον ελεύθερό του χρόνο για **ψυχική ανάταση**.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Η συμπεριφορά του ανθρώπου με την επιθυμία για απόκτηση υλικών αγαθών χαρακτηρίζεται από **αλαζονεία**.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Προσαρμόζουμε τον λόγο μας στους συνομιλητές και τις συνομιλήτριές μας

Ξαναγράψτε τις παραπάνω προτάσεις, έτσι ώστε να είναι πιο εύκολο να τις καταλάβει ένα άτομο που δεν έχει ευρύ λεξιλόγιο. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τις διατυπώσεις από την προηγούμενη δραστηριότητα, συνώνυμες λέξεις, παραδείγματα ή άλλους τρόπους απλούστευσης, όπως για παράδειγμα περιγραφική αναδιατύπωση/επεξήγηση.

Στη συνέχεια, ανταλλάξτε τα κείμενα που ετοιμάσατε. Θεωρείτε ότι έχουν γίνει αρκετά ευκολότερα στην κατανόηση;

Ασκήσεις υφολογικών επιλογών

Κάνουμε τον λόγο μας πιο επίσημο

Στις προτάσεις που ακολουθούν να αναδιατυπώσετε τα χρωματισμένα σημεία, ώστε το ύφος να γίνει επίσημο/τυπικό.

Επιλέον δραστηριότητα

1. Αυτό που **πρέπει να βάλουμε** ως θέμα είναι σίγουρα η προστασία της φύσης.

2. **Το να κλείνουμε τα μάτια** στην καταστροφή της φύσης **είναι κακό** και **θα μας φέρει πολλά προβλήματα**.

3. **Οι τσακωμοί και οι βρисиές χειροτερεύουν** το κλίμα και κάνουν τον διάλογο αδύνατο.

4. Χρειάζεται να ακούμε τον συνομιλητή μας ήρεμα και να προσπαθούμε **να τα βρούμε μαζί του**.

Κάνουμε τον λόγο μας πιο απλό

Εντοπίστε στις επόμενες περιόδους το εξειδικευμένο λεξιλόγιο και αναδιατυπώστε τις με πιο απλά λόγια (εκλαικεύοντας), διατηρώντας όσο γίνεται το αρχικό τους νόημα.

1. Οι μονάδες παραγωγής ενέργειας στη θάλασσα είναι κοστοβόρες.

2. Η διεύθυνση της αιολικής ενέργειας επιβάλλεται να μεγεθυνθεί σε βραχύ χρονικό διάστημα.

3. Σε πολλές χώρες προηγείται της εγκατάστασης ανεμογεννητριών εκτενής διαβούλευση με τους κατοίκους, ενώ ο δήμος καλεί όσους και όσες αντιτίθενται σε ένα έργο να υποβάλουν μέσα σε εύθετο χρόνο τα επιχειρήματά τους.

Συζητάμε για τις προτεραιότητές μας

Τι θα κάνουμε

Υποδέστε ότι μια ιστοσελίδα ετοιμάζει ένα αφιέρωμα στο οποίο θα φιλοξενοούνται ιδέες νέων σχετικά με την κοινωνική ευθύνη. Για τις ανάγκες του αφιερώματος, χρειάζονται ένα σύντομοκείμενο/άρθρο γνώμης ή άποψης (50-100 λέξεις) από τον καθένα και την καθεμία σας, όπου παρουσιάζετε τις ιδέες σας για το πώς οι πιο εύποροι άνθρωποι μπορούν να βοηθήσουν όσους και όσες αντιμετωπίζουν μεγάλες οικονομικές δυσχέρειες και αδυνατούν να αντεπεξέλθουν στις ανάγκες της καθημερινής ζωής.

Προετοιμάζουμε την απάντησή μας

Συζητήστε στην ομάδα σας το εξής θέμα: «Αν είχατε πάρα πολλά χρήματα, πώς θα μπορούσατε να τα εκμεταλλευτείτε προκειμένου να βοηθήσετε συνανθρώπους σας που αντιμετωπίζουν ανάγκες;» Συντάξτε μια λίστα με τρεις προτάσεις.

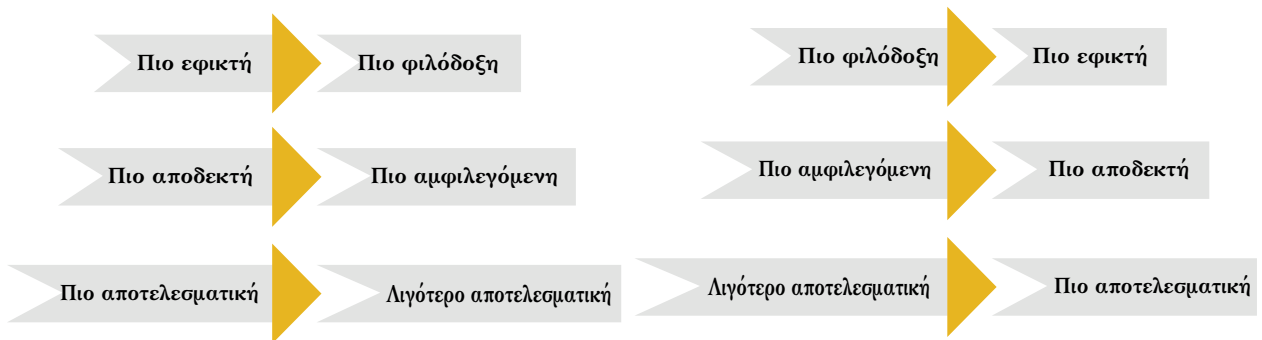
Ανταλλάσσουμε απόψεις

Συγκρίνετε τις προτάσεις σας με αυτές που κατέθεσαν οι άλλες ομάδες. Αποφασίστε ποιες προτάσεις αποτελούν τον πιο κατάλληλο τρόπο να διατεθούν τα χρήματα. Σε περίπτωση που υπάρχουν διαφωνίες, υποστηρίξτε με επιχειρήματα τις απόψεις σας.

Δημιουργούμε κείμενο

Με βάση τη συζήτηση που προηγήθηκε, ετοιμάστε μια προσωπική προφορική τοποδότηση/έκδοση γνώμης, όπου θα παρουσιάζετε τις ιδέες σας σχετικά με το θέμα. Με ποια σειρά θα τις παρουσιάσατε και γιατί; Λάβετε υπόψη σας παράγοντες, όπως το είδος και το πλαίσιο του κειμένου; Το οργανωτικό σχήμα που επιλέξατε στοχεύει να κερδίσει εξαρχής την προσοχή των αποδεκτών/αποδεκτριών ή στο τέλος της παρουσίασης;

Δημιουργούμε πολυτροπικά κείμενα

Συγκεντρώστε τα σχόλια που έγραψαν οι συμμαθητές και οι συμμαθήτριές σας και δημιουργήστε μια αφίσα που αποτυπώνει τις ιδέες της τάξης. Χρησιμοποιήστε κατάλληλο οπτικό υλικό (σκίτσα, εικόνες, φωτογραφίες) για να πλαισιώσετε τα κείμενα.

Γεωγραφική κατανομή του παγκόσμιου πλούτου

Τι θα κάνουμε

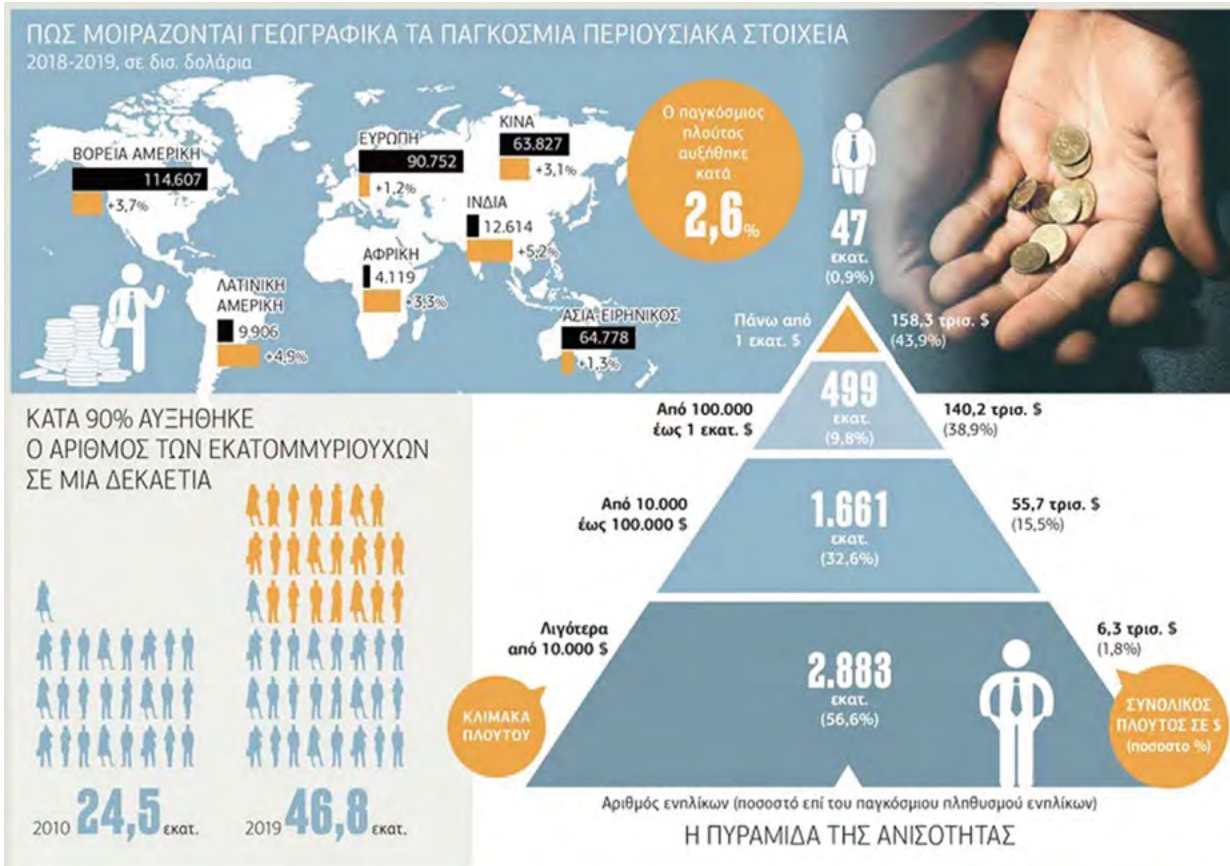
Στη σχολική σας εφημερίδα θα δημοσιευτεί ένα αφιέρωμα για τα θέματα οικονομίας και κοινωνικής δικαιοσύνης. Εσείς πρέπει να συντάξετε ένα άρθρο 100-150 λέξεων στο οποίο θα προβληματίσετε για την κοινωνική δικαιοσύνη και την παγκόσμια οικονομία.

Ανταλλάσσουμε ιδέες

Στο γράφημα που ακολουθεί περιέχονται πολλές πληροφορίες για την κατανομή του παγκόσμιου πλούτου. Συζητήστε σε ομάδες τα ακόλουθα ερωτήματα:

1. Σε ποιες περιοχές φαίνεται να υπάρχει περισσότερος πλούτος; Ποιες χώρες φαίνεται να έχουν λιγότερο αναπτυγμένη οικονομία;
2. Για ποιους λόγους φαίνεται να συμβαίνει αυτό;
3. Θεωρείτε ότι η κατανομή αυτή είναι δίκαιη; Αν ναι, γιατί; Αν όχι, για ποιους λόγους;

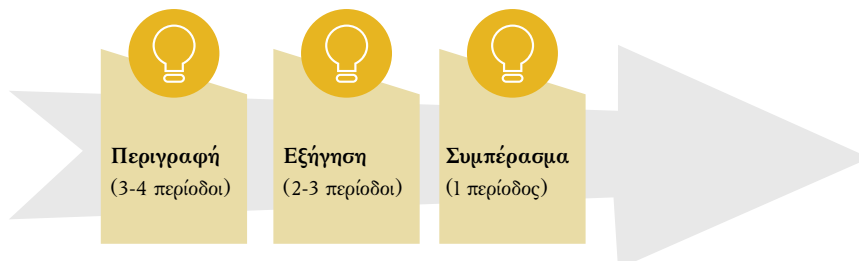

Μιχάλης, Μ. (2019, 22 Οκτωβρίου).

Παράγουμε κείμενο

Συντάξτε το άρθρο σας, στο οποίο θα περιγράψετε τη γεωγραφική κατανομή του παγκόσμιου πλούτου, θα ερμηνεύετε όσα παρουσιάσατε και τέλος θα παρουσιάζετε τη γνώμη σας. Φροντίστε να δώσετε στο άρθρο σας έναν κατάλληλο τίτλο.

Παγκόσμια φτώχεια

Αναζητούμε πληροφορίες

Διαβάστε το παρακάτω άρθρο για την παγκόσμια φτώχεια και υπογραμμίστε με διαφορετικά χρώματα τα προβλήματα και τις λύσεις που παρουσιάζονται.

Αυξάνεται το χάσμα ανάμεσα στις πλούσιες και στις φτωχές χώρες, σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα

Σε ορισμένες χώρες η κατάσταση της φτώχειας είναι πιο κρίσιμη, με μέσο ποσοστό ακρικής φτώχειας οκταπλάσιο του παγκόσμιου μέσου όρου. Σχεδόν το 25% του πληθυσμού ζει εκεί με λιγότερα από 2,15 δολάρια την ημέρα και το 90% των ανθρώπων που είναι αντιμέτωποι με λιμό ή υποσιτισμό συγκεντρώνονται σε αυτές τις χώρες, κυρίως στην υποσαχάρια Αφρική καθώς και στην ανατολική ή νότια Ασία.

Προκειμένου να τις βοηθήσει να εξέλθουν από την παρούσα οικονομική κατάσταση τους, η έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας προτείνει κυρίως την ενδυνάμωση των διεθνών χρηματοπιστωτικών δεσμών αλλά και τη συνεργασία για τα μεγάλα παγκόσμια θέματα, όπως η κλιματική αλλαγή, που πλήττει ιδιαίτερα αυτές τις χώρες, καθώς και σημαντική αύξηση της χρηματοοικονομικής υποστήριξης.

Η βοήθεια προς τις αναπτυσσόμενες χώρες, ιδιαίτερα αυτές που βρίσκονται σε κατάσταση κρίσης χρέους, ή κινδυνεύουν να αντιμετωπίσουν, θα είναι ανάμεσα στα βασικά θέματα συζήτησης στις ετήσιες συνόδους του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και της Παγκόσμιας Τράπεζας, που διεξάγονται αυτήν την εβδομάδα στην Ουάσινγκτον.

Newsroom. (2024, 15 Απριλίου). Αυξάνεται το χάσμα ανάμεσα στις πλούσιες και στις φτωχές χώρες, σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα. Εφημερίδα *Ναυτεμπορική*.

Μελετούμε το λεξιλόγιο

Διαβάστε ξανά τα σημεία στα οποία υπάρχουν υπογραμμισμένες λέξεις. Με τη βοήθεια των συμφραζομένων (όσων δηλαδή προηγούνται ή ακολουθούν) και των λεξικών σας, μπορείτε να εξηγήσετε τι σημαίνουν οι λέξεις/φράσεις αυτές;

Δημιουργούμε ένα λεξικό

Δημιουργήστε ένα μικρό γλωσσάρι στο οποίο θα εξηγείτε τις παραπάνω λέξεις (και όποιες άλλες θεωρείτε δύσκολες) για να βοηθήσετε τα άτομα που δεν έχουν εξειδικευμένες γνώσεις να καταλάβουν το άρθρο που προηγήθηκε.

Μελετούμε τα χαρακτηριστικά του κειμένου

Ξαναδιαβάστε το κειμενικό απόσπασμα και συζητήστε σε τι ύφος είναι γραμμένο. Πώς φαίνεται αυτό; Αν θέλατε να παρουσιάσετε το ίδιο περιεχόμενο σε συμμαθητές ή συμμαθήτριες μικρότερης τάξης, τι θα έπρεπε να αλλάξει;

Δημιουργούμε ένα πολυτροπικό κείμενο

Ξαναγράψτε το παραπάνω απόσπασμα ώστε να είναι πιο προσίτο σε ένα ευρύτερο κοινό. Για να διευκολύνετε το αναγνωστικό κοινό, συμπληρώστε το κείμενο με κάποιο γράφημα που παρουσιάζει τις σημαντικότερες πληροφορίες.

Ακραία φτώχεια μέσα στη χλιδή

Τι θα κάνουμε

Είδαμε στα κειμενικά αποσπάσματα της ενότητας 1 ότι στη σύγχρονη εποχή συνυπάρχουν -κατά απόλυτα αντιφατικό και ειρωνικό τρόπο- στις αναπτυγμένες χώρες και πόλεις ο υπερβολικός πλούτος και η χλιδή με τις πιο ακραίες μορφές φτώχειας. Στην υποενότητα αυτή θα δημιουργήσετε μια σύντομη προφορική παρουσίαση στην οποία θα συζητάτε για τα αίτια και τα αποτελέσματα του φαινομένου αυτού και θα προτείνετε λύσεις με στόχο την ευαισθητοποίηση του ακροατηρίου και την ενεργή συμβολή του στη βελτίωση της κατάστασης που επικρατεί.

Διερευνούμε το θέμα της ομιλίας

Δουλεύοντας ανά δύο δημιουργήστε έναν κατάλογο με παραδείγματα κοινωνικής ανισότητας ή ακραίας φτώχειας (όπως η έλλειψη στέγης ή τροφής). Ιεραρχήστε τα παραδείγματα κατά σειρά σημαντικότητας.

Προετοιμάζουμε το προσχέδιο της ομιλίας

Κάθε μέλος της δυάδας θα εστιάσει σε μια πτυχή του φαινομένου της κοινωνικής ανισότητας: αίτια, αποτελέσματα ή λύσεις. Γράψτε, με τη μορφή σημειώσεων, τουλάχιστον δύο αίτια, αποτελέσματα ή λύσεις και τεκμηριώστε τα με επιχειρήματα.

Αναζητούμε πληροφορίες διαδικτυακά

Εντοπίστε από το διαδίκτυο εικόνες, φωτογραφίες και σκίτσα στα οποία να αποτυπώνεται αυτή η έντονη αντίθεση του επιπέδου ζωής των διαφορετικών κοινωνικών ομάδων.

Δημιουργούμε διαφάνειες

Με βάση τις σημειώσεις σας και το υλικό που βρήκατε, δημιουργήστε διαφάνειες για την παρουσίασή σας.

Ενδεικτική δομή της παρουσίασης

Προετοιμάζουμε την παρουσίασή μας

Ξαναδείτε τις σημειώσεις σας και σκεφτείτε πώς θα τις παρουσιάσετε. Αν σας βοηθάει, μπορείτε να κάνετε πρόβα την ομιλία σας ή να προετοιμάσετε ένα γραπτό κείμενο που θα λειτουργεί ως προσχέδιο της προφορικής σας παρουσίασης/ομιλίας.

✓ Παρουσιάζουμε τις ιδέες μας
 Παρουσιάστε τις σκέψεις σας στην τάξη χρησιμοποιώντας τις διαφάνειες που ετοιμάσατε.

✓ Ανατροφοδότηση και βελτιώσεις
 Συζητώντας στην τάξη, με τη βοήθεια της/του εκπαιδευτικού, εντοπίστε τα σημεία στα οποία τα καταφέρατε καλά και τα σημεία που μπορούν να βελτιωθούν. Χρησιμοποιήστε και τα παρακάτω ενδεικτικά κριτήρια.

Με τις κατάλληλες κειμενοοργανωτικές λέξεις και φράσεις και τους συνοχικούς μηχανισμούς μπορείτε να βοηθήσετε το ακροατήριό σας να σας παρακολουθήσει.

Αυτοαξιολόγηση

1. Παρουσιάσαμε το θέμα με αυτοπεποίθηση.
2. Η παρουσίασή μας είχε αποτελεσματικές συνδέσεις μεταξύ των μερών της.
3. Σε κάθε μέρος της παρουσίασης (π.χ. «λύσεις») τα διάφορα στοιχεία ήταν αποτελεσματικά οργανωμένα.
4. Οι εικόνες που χρησιμοποιήσαμε στήριξαν αποτελεσματικά την παρουσίαση.
5. Οι μορφασμοί, οι χειρονομίες και ο επιτονισμός σας ήταν κατάλληλα για την ομιλία σας.

✓ Ετοιμάζουμε την τελική μορφή της παρουσίασης
 Με βάση τα σχόλια που ακούστηκαν στην ανατροφοδότηση, προετοιμάστε και ηχογραφήστε μια τελική μορφή της παρουσίασής σας. Την παρουσίαση αυτή μπορείτε να την αποθηκεύσετε ως podcast ή να την ενσωματώσετε στο αρχείο με τις διαφάνειές σας και να την αποθηκεύσετε με μορφή βίντεο.

✓ Δημιουργούμε γραπτό κείμενο
 Διαλέξτε μια από τις παρουσιάσεις και συντάξτε ένα ολιγόστιχο ενημερωτικό φυλλάδιο ή αφίσα που συνοψίζει το περιεχόμενό του. Συζητήστε το με τους/τις δημιουργούς της παρουσίασης και καταλήξτε αν αποδίδει με πιστότητα όσα είπαν.

Συζήτηση για τις γλωσσικές ανισότητες

Τι θα κάνουμε

Πρόκειται να πραγματοποιηθεί ημερίδα ευρωπαϊκών γυμνασίων στην οποία θα κατατεθούν προβληματισμοί και προτάσεις σχετικά με τα γλωσσικά (και όχι μόνο) δικαιώματα μαθητών και μαθητριών με γλωσσική διαφορετικότητα. Θα συμμετάσχετε στην ημερίδα αυτή διαδικτυακά ως εκπρόσωποι της τάξης και του σχολείου σας με ομιλία διάρκειας 3-4 λεπτών στην οποία θα εκθέτετε τις σκέψεις και τις απόψεις σας σχετικά με το θέμα. Επιπλέον, η ομιλία σας θα βιντεοσκοπηθεί και θα προβληθεί στην ιστοσελίδα του σχολείου σας.

Αυτό αντιστοιχεί σε κείμενο περίπου 300-400 λέξεων.

Διερευνούμε το θέμα της ομιλίας

Μελετήστε την εκφώνηση του θέματος που σας δίνεται παρακάτω. Συζητήστε τα ερωτήματα που ακολουθούν.

Λαμβάνοντας υπόψη την πολιτισμική και γλωσσική ποικιλότητα που χαρακτηρίζει τη σύγχρονη παγκοσμιοποιημένη πραγματικότητα, καλείστε να συντάξετε μία ομιλία 300-400 λέξεων για την ημερίδα των ευρωπαϊκών γυμνασίων. Στην ομιλία σας θα παρουσιάσετε σε εκπροσώπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του τύπου τα παρακάτω ζητήματα:

- α) τη γλωσσική και πολιτισμική ποικιλότητα που παρατηρείται στις σύγχρονες κοινωνίες γενικά και ειδικότερα στο σχολικό περιβάλλον,
- β) κατά πόσον στις σχολικές τάξεις, που είναι εξ ορισμού ανομοιογενείς, παρατηρούνται γλωσσικές ανισότητες και μεταξύ ποιων πληθυσμών,
- γ) με ποιους τρόπους γίνεται να ενδυναμωθούν γλωσσικά, πολιτισμικά και ατομικά οι μη προνομιούχες μαθητικές ομάδες.

Διερευνητικά ερωτήματα

1. Ποιο είναι το επικοινωνιακό πλαίσιο της ομιλίας που καλείστε να εκφωνήσετε;
2. Σε τι κοινό απευθύνεστε;
3. Ποιος είναι ο τύπος του κειμένου που θα ετοιμάσετε; Είναι προφορικό ή γραπτό; Ποιον σκοπό εξυπηρετεί;
4. Τι σημαίνουν όλα τα παραπάνω για το ύφος που πρέπει να χρησιμοποιήσετε και τις γλωσσικές σας επιλογές;

Αναζητούμε πληροφορίες

Διαβάστε το παρακάτω απόσπασμα και σημειώστε στο τετράδιό σας πληροφορίες κάτω από τις κεφαλίδες «επιτεύγματα» και «προκλήσεις» της ανθρωπότητας. Σημειώστε αν αφορούν τον αναπτυσσόμενο κόσμο ή τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες.

Τα γλωσσικά και πολιτισμικά προνόμια που απολαμβάνουν οι πλειονοτικοί μαθητές/τριες οδηγούν στην άνιση αντιμετώπιση των μεταναστών συμμαθητών/τριών με τους οποίους συνυπάρχουν στις ίδιες σχολικές τάξεις. Προκειμένου δε οι μετανάστες εν γένει, και εν προκειμένω οι μετανάστες μαθητές/τριες, να αποφύγουν τον αποκλεισμό και να διεκδικήσουν την —κατά το δυνατόν— ισότιμη συμμετοχή τους στα πλειονοτικά προνόμια, συχνά επιδιώκουν να γίνουν αδέατοι, δηλαδή «ίδιοι» με τους πλειονοτικούς. [...] Στρέφοντας την προσοχή μας ειδικά στα ελληνικά πράγματα κατά την εικοσαετία 1990-2010, νομίζουμε ότι αξίζει ειδική μνεία το γεγονός ότι πολλοί μετανάστες — κυρίως από την Αλβανία— θέλσαν να καταστούν αδέατοι από την ελληνική πλειονότητα ώστε να μην υφίστανται, λόγω των πολιτισμικών τους διαφορών, ρατσιστικές διακρίσεις και υποτιμήσεις λ.χ. κατά την αναζήτηση εργασίας ή κατά την «ένταξη» των παιδιών τους στο ελληνικό σχολείο. Ως εκ τούτου, ακολούθησαν στρατηγικές αφομοιωτικής επιβίωσης, όπως είναι η ελληνοποίηση των ονομάτων τους και οι βαπτίσεις των παιδιών τους σύμφωνα με το τυπικό της ορθόδοξης πίστης, η συμμετοχή τους —παρά το διαφορετικό τους θρήσκευμα ή την απουσία θρησκευάματος— σε χριστιανικές γιορτές, η πρόθυμη συγκατάνευσή τους στη συμμετοχή των παιδιών τους στο ελληνικό σχολείο χωρίς να διεκδικήσουν συστηματικά την καλλιέργεια της δικής τους γλώσσας καταγωγής (π.χ. σε αλβανικό σχολείο), και, βέβαια, η ταχύτατη εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας.

Αρχάκης, Α. (2020). *Από τον εθνικό στον μετα-εθνικό λόγο: μεταναστευτικές ταυτότητες και κριτική εκπαίδευση* (σελ. 291–292). Πατάκης

✓ Αξιολογούμε πληροφορίες

Στο πλαίσιο της ομάδας σας, συζητήστε αν οι πληροφορίες που παρουσιάζονται στο απόσπασμα που προηγήθηκε είναι αληθινές ή αναληθείς. Συζητήστε, ακόμη, αν υπάρχουν άλλες πτυχές της πραγματικότητας που δεν παρουσιάζονται, δημιουργώντας έτσι μια στρεβλή εικόνα της. Τι άλλες πληροφορίες θα ήταν χρήσιμο να βρείτε;

✓ Αναζητούμε πληροφορίες διαδικτυακά

Αναζητήστε πρόσθετες πληροφορίες για το θέμα ώστε να συμπληρώσετε τις σημειώσεις σας. Μπορείτε, αν θέλετε, να συμβουλευτείτε και εφαρμογές της Τεχνητής Νοημοσύνης. Φροντίστε, όμως, να αξιολογήσετε τις πληροφορίες προτού τις ενσωματώσετε στην ομιλία/τοποδέτησή σας.

✓ Εισαγωγή και προσανατολισμός

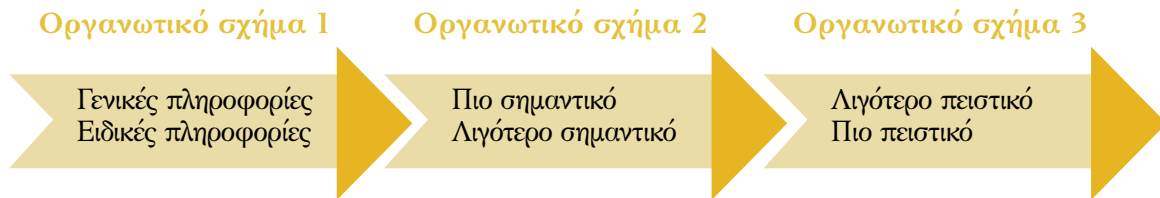
Συζητήστε για τη δομή και το περιεχόμενο της ομιλίας σας.

1. Πώς πρέπει να ξεκινήσει η ομιλία σας; (πριν την εισαγωγή σας)
2. Με ποιον τρόπο μπορείτε να κατατοπίσετε έγκαιρα το ακροατήριό σας σχετικά με το θέμα της ομιλίας σας; (εισαγωγή και προσανατολισμός)
3. Ποιες αναφορές ή νύξεις θεωρείτε ότι θα ταίριαζαν στα εισαγωγικά σχόλια της ομιλίας σας;

Οργανώνουμε τις πληροφορίες

Αποφασίστε ποια από τα παρακάτω προτεινόμενα οργανωτικά σχήματα είναι πιο κατάλληλη για την ομιλία σας. Οργανώστε τις πληροφορίες σας σε ενότητες με βάση κάποιο από τα σχήματα που προτείνονται. Βεβαιωθείτε ότι οι πληροφορίες σας είναι ομοιογενείς, συναφείς με το θέμα, σημαντικές κ.λπ.

Καταληκτικά σχόλια

Ο τρόπος που ολοκληρώνετε την ομιλία σας είναι ιδιαίτερα σημαντικός, γιατί αποτελεί αφορμή να προτρέψετε τους ακροατές/τις ακροάτριες να δραστηριοποιηθούν. Ξαναδείτε πώς έχει οργανωθεί η ομιλία σας και σκεφτείτε πώς θα καταλήξετε.

Συγγραφή του προσχεδίου της ομιλίας

Με βάση όσα έχετε συζητήσει, καταναίμετε μεταξύ σας τα διάφορα τμήματα της ομιλίας και γράψτε ένα προσχέδιο. Προσέξτε ώστε όλες οι νοηματικές ενότητες που θα συνδέσετε να συνδέονται μεταξύ τους εκφραστικά και λογικά.

Ανατροφοδότηση για το προσχέδιο

Διαβάστε την ομιλία σας στο πλαίσιο της ομάδας. Συζητήστε με τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριές σας αν το πληροί το στοιχείο της προφορικότητας που επιβάλλεται να χαρακτηρίζει μία ομιλία. Αν όχι, προβείτε στις κατάλληλες διορθώσεις, ώστε να είναι ομιλία χωρίς επικοινωνιακές αδυναμίες. Ανταλλάξτε ιδέες για να γίνει η ομιλία σας πιο ενδιαφέρουσα και πιο αποτελεσματική επεμβαίνοντας, αν το κρίνετε αναγκαίο, και στη δομή της.

Διορθώνουμε το κείμενο

Διορθώστε προσεκτικά πιθανά λάθη στην έκφραση, την ορθογραφία ή και το λεξιλόγιο. Στη συνέχεια, ελέγξτε τις συνδέσεις μεταξύ των νοηματικών ενοτήτων και κλείστε με τον έλεγχο του περιεχομένου της ομιλίας σας.

Παρουσιάζουμε τις ιδέες μας

Επιλέξτε μια ομιλία από κάθε ομάδα και παρουσιάστε την στην ολομέλεια της τάξης. Ενώ γίνεται η παρουσίαση, σημειώστε για κάθε ομιλία τι σας άρεσε ιδιαίτερα και τι θα μπορούσε να γίνει πιο αποτελεσματικά.

Αναστοχαζόμαστε συζητώντας

Σε συνεργασία με τον/την εκπαιδευτικό της τάξης, συζητήστε αν υπάρχουν σημεία στην ομιλία σας που θα μπορούσαν να διατυπωθούν διαφορετικά. Συζητήστε γενικότερα, με βάση το δικό σας προσχέδιο (ομιλίας) και αυτά των συμμαθητών και συμμαθητριών σας, ποια είναι τα χαρακτηριστικά εκείνα που πρέπει να λαμβάνετε υπόψη σας, όταν γράφετε ή παρουσιάζετε μια ομιλία.

Δραστηριότητες παραγωγής προφορικού λόγου

Έρευνα και επιστήμη

Μιλάμε για το περιβάλλον

Μιλάμε για τον καταναλωτισμό

Μιλάμε για την αιολική ενέργεια

*Μιλάμε για τους διεθνείς οργανισμούς
Σχολιάζουμε απόψεις για τη διεθνή
συνεργασία*

Συζητάμε για τα παγκόσμια προβλήματα

*Εκφράζουμε την άποψή μας για την
πολυγλωσσία σε διεθνείς οργανισμούς*

*Τοποθετούμαστε σε θέματα γλωσσικής
πολιτικής*

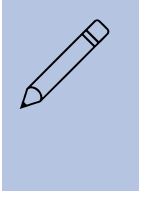
Γράφουμε για τα γλωσσικά δικαιώματα

Θεματική
Ενότητα

2

Ευρωπαϊκή Ένωση και διεθνείς οργανισμοί: Προκλήσεις και προοπτικές

Μιλάμε για τους διεθνείς οργανισμούς

Συμπληρώνουμε το σχήμα

Αναζητώντας πληροφορίες από το διαδίκτυο (αξιοποιώντας και την τεχνητή νοημοσύνη), αλλά και από κείμενα από το μαθητικό βιβλίο (ενότητα 2), συμπληρώστε το παρακάτω σχήμα (εννοιολογικός χάρτης) σχετικά με τους διεθνείς οργανισμούς. Δώστε έναν σύντομο ορισμό και τον βασικό σκοπό κάθε οργανισμού. Στον ορισμό να αξιοποιήσετε όσα έχουμε μάθει για τον προσδιορισμό του τόπου και του χρόνου.

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ

ΟΗΕ	ΝΑΤΟ	ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	ΟΑΣΕ
Ορισμός:	Ορισμός:	Ορισμός:	Ορισμός:
Σκοπός:	Σκοπός:	Σκοπός:	Σκοπός:

Δημιουργούμε κείμενα

Με βάση τις πληροφορίες που συλλέξατε, να δημιουργήσετε από μια διαφάνεια (ή μια αφίσα, αν δεν έχετε πρόσβαση σε υπολογιστή), στην οποία θα παρουσιάζετε τον κάθε διεθνή οργανισμό. Ενδεικτικό περιεχόμενο:

- Όνομα οργανισμού
- Έτος ίδρυσης
- Έδρα
- Σκοπός
- Έμβλημα ή χαρακτηριστική φωτογραφία

Η ανθρωπότητα είναι ισχυρότερη όταν είμαστε ενωμένοι

Τι θα κάνουμε

Το παρακάτω κείμενο είναι το πρωτοχρονιάτικο μήνυμα του Πορτογάλου Αντόνιο Γκουτέρες, Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών. Θα μελετήσετε και θα σχολιάσετε το κείμενο με τρόπο, ώστε να ακουστεί και η δική σας άποψη για όσα παρουσιάζει.

Το 2023 ήταν μια χρονιά τεράστιου πόνου, βίας και κλιματικού χάους. Η ανθρωπότητα πονάει. Ο πλανήτης μας βρίσκεται σε κίνδυνο. Το 2023 είναι το θερμότερο έτος που έχει καταγραφεί. Οι άνθρωποι συνθλίβονται από την αυξανόμενη φτώχεια και πείνα. Οι πόλεμοι αυξάνονται σε αριθμό και αγριότητα.

Και η εμπιστοσύνη βρίσκεται σε έλλειψη.

Αλλά το να δείχνεις με το δάχτυλο και να απειλείς με τα όπλα δεν οδηγεί πουθενά. Η ανθρωπότητα είναι ισχυρότερη όταν είμαστε ενωμένοι.

Ανταλλάσσουμε ιδέες

Συζητήστε το παρακάτω απόσπασμα του κειμένου. Συμφωνείτε με την άποψη που παρουσιάζεται; Μπορούν να παραβλέπονται όλες οι διαφορές στο όνομα της ενότητας; Αν υπάρχει κάποιο όριο, ποιο είναι αυτό και ποιος πρέπει να το καθορίζει; Θεωρείτε ότι ο Ο.Η.Ε. αντεπεξέρχεται ικανοποιητικά στον ρόλο του ως εγγυητή της ενότητας του πλανήτη;

«Η ανθρωπότητα είναι ισχυρότερη όταν είμαστε ενωμένοι.»

Παράγουμε κείμενο

Συντάξτε μια επιστολή συνημμένη σε ηλεκτρονικό μήνυμα (200-250 λέξεις) εκ μέρους του 15μελούς συμβουλίου του σχολείου σας, η οποία να απευθύνεται στον Γενικό Γραμματέα του Ο.Η.Ε., εκθέτοντας με επιχειρήματα εάν και κατά πόσο στις μέρες μας ο Ο.Η.Ε. επιτελεί τον ρόλο του και αναλύοντας τις βασικές προϋποθέσεις διασφάλισης της παγκόσμιας ειρήνης.

Συζητούμε για τα παγκόσμια προβλήματα

Τι θα κάνουμε

Υποδέστε ότι συμμετέχετε σε πρόγραμμα ανταλλαγής μαθητών Erasmus+ και πρόκειται να κάνετε μια παρουσίαση 10 λεπτών στο σχολείο υποδοχής στη χώρα που θα επισκεφτείτε. Η παρουσίασή σας πρέπει να εστιάζει σε κάποια από τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η ΕΕ και να προτείνει λύση μέσω της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών.

Οριοθετούμε το θέμα μας

Αφού χωριστείτε σε ομάδες, αποφασίστε με ποιο θέμα θέλετε να ασχοληθεί η ομάδα σας. Ενδεικτικά θέματα:

- μεταναστευτικό
- πληθωρισμός
- ενεργειακή κρίση
- χρήση της τεχνητής νοημοσύνης
- άλλο θέμα, σε συνεργασία με την/τον εκπαιδευτικό της τάξης

Αναζητούμε πληροφορίες

Αναζητήστε πληροφορίες στο διαδίκτυο για το θέμα που έχετε επιλέξει. Κρατήστε σημειώσεις σχετικά με τα αίτια, τις συνέπειες και τις λύσεις που προτείνονται.

Παράγουμε κείμενο

Με βάση τις σημειώσεις σας, ετοιμάστε ένα προσχέδιο της παρουσίασής σας. Προσπαθήστε να εξηγήσετε γιατί είναι δύσκολη η αντιμετώπιση των συγκεκριμένων προκλήσεων από κάθε χώρα ξεχωριστά.

Ανταλλάσσουμε ιδέες

Αν το σχολείο σας συνεργάζεται με κάποιο σχολείο στην ΕΕ, στείλτε το προσχέδιό σας στους εταίρους σας και ζητήστε τη γνώμη τους σχετικά με τις προτάσεις που κάνετε. Κάντε τις απαραίτητες αλλαγές με βάση την ανατροφοδότησή τους.

✓ Παρουσιάζουμε τις σκέψεις μας

Παρουσιάστε στην τάξη το κείμενο που έχετε ετοιμάσει. Κατά τη διάρκεια των παρουσιάσεων, το ακροατήριο κρατά σημειώσεις με βάση το παρακάτω πρότυπο. Στο τέλος της παρουσίασης μπορούν να γίνουν σύντομες ερωτήσεις ή σχόλια.

Ομάδα	Πρόβλημα που παρουσίασαν	Λύσεις που προτείνουν	Η άποψή μου

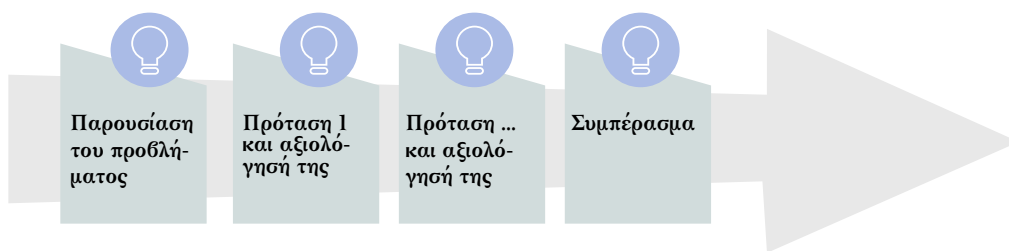
✓ Παράγουμε κείμενο

Αφού ακούσετε όλες τις παρουσιάσεις, επιλέξτε ένα θέμα και συνοψίστε σε ένα ηλεκτρονικό άρθρο για την ιστοσελίδα του σχολείου όσα παρουσιάστηκαν. Μπορείτε να ακολουθήσετε κάποιο από τα παρακάτω πρότυπα.

1.

2.

✓ Ανταλλάσσουμε ιδέες

Μοιραστείτε το κείμενό σας με τα άτομα που έκαναν την παρουσίαση και συζητήστε τα σημεία στα οποία υπάρχει διαφορετική οπτική.

Πολυγλωσσία και Ευρωπαϊκή Ένωση

Τι θα κάνουμε

Υποδέστε ότι είστε μέλος ομάδας σε κάποιο μέσο κοινωνικής δικτύωσης με μεγάλη απήχηση και συμμετοχή, η θεματολογία του οποίου είναι σχετική με την Πολυγλωσσία και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Στην ομάδα έχει αναπτυχθεί μια συζήτηση γύρω από το αν «η γνώση και η χρήση περισσότερων από μία γλωσσών της ΕΕ διευρύνουν τους επαγγελματικούς ορίζοντες των νέων Ευρωπαίων πολιτών».

Ανταλλάσσουμε ιδέες

Συζητήστε μεταξύ σας την παραπάνω άποψη. Συμφωνείτε ή διαφωνείτε γενικά με αυτήν; Για ποιους λόγους θα μπορούσε να έχει κανείς αρνητική γνώμη για τη διδασκαλία των γλωσσών της ΕΕ;

Τεκμηριώνουμε τις ιδέες

Εργαζόμενοι σε ζευγάρια, γράψτε δύο σύντομα κείμενα στα οποία να παρουσιάζετε τη γνώμη σας. Στο ένα κείμενο υποστηρίξτε την άποψή σας μέσα από επιχειρήματα και στο άλλο μέσα από παραδείγματα που αφορούν εσάς ή γνωστά σας πρόσωπα (παραδειγματική αφήγηση).

Συνδέουμε τα τεκμήρια

Συγκρίνετε τα δύο κείμενα και αποφασίστε με ποια σειρά προτιμάτε να τα παρουσιάσετε. Συμπληρώστε το ενιαίο κείμενο που δημιουργήθηκε, συντάσσοντας (α) εισαγωγή στο θέμα, (β) κατάλληλες κειμενοοργανωτικές λέξεις, φράσεις και συνοχικούς μηχανισμούς, (γ) συμπέρασμα.

Ανατροφοδότηση και βελτιώσεις

Με τη βοήθεια της/του εκπαιδευτικού, αξιολογήστε το κείμενό σας ως προς τη δομή του, την επάρκεια των πληροφοριών, τις λεξικογραμματικές επιλογές και υφολογικές του επιλογές. Μπορείτε να συμβουλευτείτε και το Θεωρητικό Παράρτημα (4.1.1, 4.1.4). Βελτιώστε, όπου χρειάζεται, το κείμενό σας.

Η γλώσσα που θέλουμε να διδάσκεται

Τι θα κάνουμε

Μια από τις κεντρικές πολιτικές αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η προώθηση της πολυγλωσσίας. Αυτό γίνεται μέσω της υλοποίησης της πολιτικής της «Πρώτης Γλώσσας +2», που σημαίνει ότι κάθε πολίτης της ΕΕ πρέπει να διδάσκεται, εκτός από τη γλώσσα του κράτους στο οποίο μένει, τουλάχιστον δύο ακόμη. Ποιες γλώσσες πιστεύετε ότι θα μπορούσαν ή θα έπρεπε να διδάσκονται; Ετοιμάστε μια παρουσίαση διάρκειας πέντε λεπτών για μία από τις γλώσσες που έχουν (ή θα θέλατε να έχουν) θέση στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας μας.

- **Ανταλλάσσουμε ιδέες**
Συζητήστε μεταξύ σας ποιες γλώσσες διδάσκεστε στο σχολείο. Είστε ικανοποιημένοι/-ες από τις επιλογές που σας δίνονται; Θα θέλατε να μπορείτε να επιλέξετε και κάποια άλλη γλώσσα; Ποια; Για ποιο λόγο;
- **Προετοιμάζουμε την παρουσίαση**
Αφού αποφασίσετε για ποια γλώσσα θέλετε να μιλήσετε στην παρουσίασή σας, αναλάβετε ρόλους, για να γράψετε ένα κομμάτι της παρουσίας.
Ενδεικτικοί άξονες της παρουσίας:
- Ιστορικά στοιχεία μέσα από τα οποία τεκμηριώνεται η αξία της γλώσσας και η σχέση της με την Ελλάδα (ιστορική αφήγηση)
- Παρουσίαση των τρόπων με τους οποίους η γλώσσα αυτή θα ωφελήσει τους μαθητές και τις μαθήτριες (επιχειρηματολογία)
- Παρουσίαση των αρνητικών συνεπειών που ενδέχεται να έχει η απουσία της γλώσσας αυτής από το εκπαιδευτικό σύστημα (εξήγηση)
- **Παράγουμε κείμενο**
Ετοιμάστε σημειώσεις ή κείμενο που θα σας βοηθήσουν να κάνετε την παρουσίασή σας. Δώστε έμφαση στον τρόπο με τον οποίο θα αρχίσετε, στις μεταβάσεις από τη μια ενότητα στην άλλη και στον τρόπο με τον οποίο θα καταλήξετε.
- **Παρουσιάζουμε τις ιδέες μας**
Παρουσιάστε στην τάξη την άποψή σας. Στη συνέχεια απαντήστε ερωτήσεις που τυχόν έχουν οι συμμαθητές και οι συμμαθήτριές σας.
- **Συζητούμε και επιλέγουμε**
Συζητήστε τις διάφορες απόψεις που κατατέθηκαν και καταλήξτε —αν είναι εφικτό— σε μια κοινή θέση της τάξης.
- **Παράγουμε κείμενο**
Αξιοποιώντας τις ιδέες που παρουσιάστηκαν, συντάξτε μια πρόταση προς τον σύλλογο διδασκόντων, στην οποία να διατυπώνετε μέσω του πενταμελούς συμβουλίου της τάξης σας τη θέση σας ως προς το ποιες γλώσσες θέλετε να διδάσκεστε.
- **Αξιολογούμε το κείμενο**
Ξαναδείτε το κείμενο που δημιουργήσατε. Συζητήστε αν είναι επικοινωνιακά αποτελεσματικό.

Γράφουμε για την Ευρώπη και τα γλωσσικά δικαιώματα

Προβληματιζόμαστε για το θέμα

Ένα ζήτημα που απασχολεί την Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και άλλους υπερεθνικούς οργανισμούς, είναι αυτό της γλωσσικής πολιτικής. Αυτό σημαίνει πως πρέπει να αποφασιστεί πόσες και ποιες γλώσσες θα χρησιμοποιούνται ως επίσημες. Από τη μία, οι περισσότεροι πολίτες θέλουν να εκπροσωπείται η γλώσσα τους, αλλά από την άλλη, η ύπαρξη πολλών επίσημων γλωσσών δημιουργεί πρακτικά προβλήματα. Συζητήστε, στο πλαίσιο της ομάδας σας, τα πρακτικά ζητήματα και τον ρόλο των γλωσσικών δικαιωμάτων και προτείνετε πόσες επίσημες γλώσσες πρέπει να έχει η Ευρωπαϊκή Ένωση.

Αναζητούμε πληροφορίες

Με τη βοήθεια των εκπαιδευτικών σας, χωριστείτε σε ομάδες και αναζητήστε στο διαδίκτυο και σε άλλες πηγές ποιες γλώσσες χρησιμοποιούνται στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Έπειτα, καταγράψτε τις πληροφορίες που συγκεντρώσατε στον παρακάτω πίνακα.

Επίσημες γλώσσες των κρατών μελών	Άλλες τοπικές γλώσσες	Άλλες γλώσσες μειονοτικών ομάδων
Ελληνικά, Ελληνική Νοηματική Γλώσσα	Βλάχικα, Ρομανί, Πομακικά, Τουρκικά	Αραβικά, Αλβανικά, Ούρντου

Ενδεικτικές πηγές

Ευρωπαϊκή Ένωση
Επίσημες γλώσσες της ΕΕ

Ευρωπαϊκό Κέντρο Έρευνας για την Πολυγλωσσία και την Εκμάθηση Γλωσσών

Παράγουμε κείμενο

Εργαστείτε σε ομάδες, για να ετοιμάσετε ένα άρθρο (έκτασης 200 περίπου λέξεων) για τη σχολική εφημερίδα με το οποίο θα παρουσιάζετε στους συμμαθητές και στις συμμαθήτριάς σας την ευρωπαϊκή γλωσσική πολιτική. Το άρθρο θα περιέχει πληροφορίες για το πώς διαμορφώθηκε η πολιτική αυτή σε βάθος χρόνου, ποια είναι η γλωσσική πραγματικότητα σήμερα και τι προτείνετε. Τα μέλη των ομάδων θα αναλάβουν έναν ή περισσότερους από τους παρακάτω ρόλους.

Εισαγωγή	Η εισαγωγική νοηματική ενότητα θα παρουσιάζει σύντομα (σε 3-4 προτάσεις) το θέμα και θα περιγράφει τη δομή του άρθρου.
Η διαμόρφωση της γλωσσικής πολιτικής	Θα χρειαστείτε πληροφορίες σχετικά με τις επίσημες (εθνικές) γλώσσες καθώς και πληροφορίες σχετικά με τη σταδιακή διεύρυνση της ΕΕ. Με τις πληροφορίες αυτές θα γράψετε μια ιστορική αφήγηση έκτασης μιας νοηματικής ενότητας, όπου θα παρουσιάζετε πώς αυξήθηκε σταδιακά ο αριθμός των επίσημων γλωσσών.
Η (πολυ)γλωσσική πραγματικότητα	Αξιοποιώντας πληροφορίες σχετικά με τις τοπικές και μειονοτικές γλώσσες, θα παρουσιάσετε σε μία νοηματική ενότητα κάποιες από τις γλώσσες που χρησιμοποιούνται ευρύτερα σε χώρες της ΕΕ χωρίς να είναι επίσημες (γεωγραφική διασπορά και αριθμός ομιλητριών και ομιλητών). Θα εξηγήσετε γιατί η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι μια πολυγλωσσική κοινότητα.
Πρόταση	Συνδέοντας τις παραπάνω πληροφορίες θα γράψετε ένα σύντομο κείμενο επιχειρηματολογίας (μία νοηματική ενότητα) όπου θα παρουσιάζετε τη θέση της ομάδας σας σχετικά με το πόσες και ποιες πρέπει να είναι οι επίσημες γλώσσες της ΕΕ.
Πολυτροπική τεκμηρίωση	Θα ετοιμάσετε οπτικό υλικό για τη συμπλήρωση του άρθρου (χάρτες ή πίνακες με στοιχεία).

-

Ανταλλάξτε τα κείμενα που γράψατε με τα μέλη της ομάδας σας και διαβάστε τι έγραψαν οι συμμαθητές και οι συμμαθήτριάς σας. Βεβαιωθείτε ότι τα κείμενα αξιοποιούν αποτελεσματικά όσα διδαχθήκατε για τις ιστορικές αφηγήσεις, τις εξηγήσεις και την επιχειρηματολογία. Συζητήστε πώς μπορούν να βελτιωθούν, ανατρέχοντας και στο Θεωρητικό Παράρτημα (Ενότητες 4.1.1, 4.1.3, 4.1.4).
-

Επιμελούμαστε και δίνουμε τελική μορφή στο κείμενο
Αφού το κάθε μέλος της ομάδας σας καθαρογράφει το κείμενό του, ανταλλάξτε τα κείμενα και διαβάστε τα προσεκτικά, ώστε να εντοπίσετε τυχόν λάθη στη διατύπωση και την ορθογραφία. Στη συνέχεια, συνδέστε το άρθρο με τη μορφή ενός ενιαίου πολυτροπικού κειμένου.

Παρουσιάζουμε και αξιολογούμε τα κείμενά μας

Τώρα καλείστε να παρουσιάσετε το άρθρο σας στην τάξη. Αφού το διαβάσετε, να παρουσιάσετε και το οπτικό υλικό που το συμπληρώνει (χάρτες, πίνακες με στοιχεία κ.λπ.). Συζητήστε τις απόψεις (παρουσίαση δεδομένων και προτάσεις) που διατυπώνει κάθε ομάδα και συγκρίνετε τα κείμενα μεταξύ τους ως προς την αποτελεσματικότητά τους (δηλ. πόσο πειστικά πραγματεύονται το θέμα τους κ.λπ.). Αξιοποιήστε τα κριτήρια αυτοαξιολόγησης που ακολουθούν, για να εντοπίσετε τα σημεία στα οποία πήγατε καλά και τα σημεία όπου υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης. Προσπαθήστε να βελτιώσετε τα σημεία που χρειάζεται.

Ανατροφοδότηση και βελτιώσεις

Ξαναδιαβάστε το κείμενό σας, και με τη βοήθεια της/του εκπαιδευτικού, εντοπίστε τα σημεία στα οποία είναι αποτελεσματικό και πού χρειάζεται να δώσετε προσοχή στο μέλλον. Κάντε, όπου χρειάζεται, αλλαγές, για να βελτιώσετε το κείμενό σας.

Αυτοαξιολόγηση

1. Έχουμε δώσει τον κατάλληλο τίτλο στο άρθρο μας ο οποίος ανταποκρίνεται στο περιεχόμενο του κειμένου μας.
2. Έχουμε χωρίσει το κείμενό μας σε νοηματικές ενότητες με κατάλληλες θεματικές περιόδους.
3. Έχουμε χρησιμοποιήσει πληροφορίες σχετικές με το θέμα από έγκυρες πηγές.
4. Έχουμε αξιοποιήσει τις γνώσεις μας για την αφήγηση, την εξήγηση και την επιχειρηματολογία, όπου χρειαζόταν.
5. Έχουμε διατυπώσει τη θέση μας με σαφήνεια και την έχουμε υποστηρίξει με ταιριαστά παραδείγματα ή επιχειρήματα.
6. Έχουμε ελέγξει την ορθογραφία, τη στίξη και την έκφρασή μας.
7. Έχουμε επιλέξει το κατάλληλο οπτικό υλικό, για να συνοδεύσει το άρθρο μας.
8. Έχουμε χρησιμοποιήσει το επικοινωνιακό πλαίσιο που ζητείται (υφολογικές επιλογές κ.λπ.).
9. Μεταδίδεται το μήνυμά μας αποτελεσματικά.
10. Έχουμε συνεργαστεί αποτελεσματικά με τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας μας.

Δραστηριότητες παραγωγής προφορικού λόγου

Μιλάμε για την
προσφυγική κρίση

Μιλάμε για τη διεύρυνση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Μιλάμε για την ιστορία της
Ευρωπαϊκής Ένωσης

*Σχολιάζουμε τη λειτουργία των νόμων
και κανόνων*

*Τοποθετούμαστε για την ελευθερία
έκφρασης στο διαδίκτυο*

*Εκφραζόμαστε ως μέλη μαθητικών
κοινοτήτων*

*Συζητούμε για τη διεκδίκηση και τα
όρια της διαμαρτυρίας*

*Μιλάμε και γράφουμε για την προστα-
σία των προσφύγων και μεταναστών*

Θεματική
Ενότητα

3

Δημοκρατία: Ελευθερία και ευδύνη

Νόμοι και κανόνες

Τι θα κάνουμε

Πολλοί χώροι (π.χ. τα δικαστήρια, ορισμένοι χώροι διασκέδασης, κάποια σχολεία) έχουν ειδικούς κανόνες για την εμφάνιση όσων βρίσκονται σε αυτούς. Στην υποενοότητα αυτή θα προβληματιστούμε και θα διατυπώσουμε τη γνώμη μας σχετικά με το θέμα των κανόνων.

Διαβάζουμε και λέμε τη γνώμη μας

- Διαβάστε τον τίτλο του παρακάτω άρθρου που εμφανίστηκε σε μια εφημερίδα. Τι πιστεύετε ότι συνέβη;
- Διαβάστε τώρα και το υπόλοιπο άρθρο. Ποιος θεωρείτε ότι έχει περισσότερο δίκιο;

Διαβάζουμε και λέμε τη γνώμη μας

Ποια είναι η άποψή σας για αυτούς τους κανόνες ενδυμασίας; Σε τι εξυπηρετούν; Θεωρείτε πως είναι απαραίτητοι ή είναι υπερβολικά περιοριστικοί;

Γράφουμε έναν κανονισμό

Με βάση τις απόψεις σας για την ενδυμασία, να συντάξετε έναν κανονισμό για τα άτομα που παρευρίσκονται στο δικαστήριο. Θα τον αξιοποιήσετε σε θεατρικά δρώμενα ή παιχνίδια ρόλων τα οποία θα διαδραματιστούν στην τάξη ή το σχολείο σας.

Βόλος: Προσωρινή κράτηση, γιατί εμφανίστηκε με φόρμες στο Δικαστήριο...

Ο πολίτης που βρέθηκε χδες στο ακροατήριο του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου Βόλου φόρουσε φόρμες, γεγονός που εξόργισε τον πρόεδρο του Δικαστηρίου, που του είπε: «Να ντυθείτε ευπρεπώς». Ο πολίτης απάντησε πως δεν έχει άλλα ρούχα, για να δηλώσει ο πρόεδρος του Δικαστηρίου πως έχει και πως είναι αναιδής. Ο πολίτης απάντησε πως ο πρόεδρος τον προσέβαλε, με αποτέλεσμα να διαταχθεί η κράτησή του. Με το τέλος της διαδικασίας και τη λήξη της χδεσινής συνεδρίασης, ο κρατηθείς ζήτησε συγγνώμη από το Δικαστήριο και αφέθηκε ελεύθερος. Από την πλευρά του ο πρόεδρος του Δικαστηρίου τόνισε: «Πρέπει να υπάρχει σεβασμός προς το Δικαστήριο και τη Δικαιοσύνη γενικότερα. Υπάρχουν κανόνες που πρέπει να ακολουθούνται. Αν η συμπεριφορά αυτή είχε επιδειχθεί σε άλλη χώρα του εξωτερικού, η ποινή θα ήταν βαρύτερη».

Οι πολίτες πρέπει να γνωρίζουν ότι, όταν παρίστανται σε δίκες, είτε ως διάδικοι είτε ως μάρτυρες, πρέπει να είναι ευπρεπώς ενδεδυμένοι. Κι αυτό, διότι η αίδουσα του Δικαστηρίου είναι χώρος αξιολόγησης και κρίσης. Πρέπει να απαντάνε με σεβασμό στις ερωτήσεις Εισαγγελέα και δικαστών, στον πληθυντικό και δεν αντιστρέφουν τις ερωτήσεις που τους κάνουν. Εάν δεν καταλαβαίνουν κάτι, μπορούν να το πουν και να ζητήσουν να τους ξανακάνουν την ερώτηση. Εάν δεν θυμούνται ή δεν γνωρίζουν κάτι, μπορούν και αυτό να το πουν.

Με ηρεμία και σεβασμό θα πρέπει να απαντούν και στους δικηγόρους της άλλης πλευράς. Η ηρεμία δεν είναι απάθεια ή ηττοπάθεια, αλλά ένδειξη σεβασμού στο δικαστήριο. Όση ώρα βρίσκονται μέσα στην αίδουσα του δικαστηρίου, δεν πρέπει να μιλάνε ούτε στον διπλανό τους ούτε και στο κινητό τους. Αγένεια επίσης είναι να μασάνε τσίχλα, να φοράνε γυαλιά ηλίου, να παίζουν παιχνίδια στο κινητό τους, να παίζουν κομπολόι, να κάνουν γκριμάτσες, μορφασμούς και χειρονομίες, να έχουν το ένα πόδι πάνω στο άλλο. Εάν δεν θέλουν να παρακολουθήσουν τη διαδικασία, μπορούν να βγουν έξω από την αίδουσα και να μείνουν εκεί μέχρι να έρδει η σειρά τους. Φροντίζουν όμως να είναι κοντά, για να μην τους ψάχνουν.

«Βόλος: Προσωρινή κράτηση γιατί εμφανίστηκε με φόρμες στο δικαστήριο», *e-thessalia.gr*

Συζητάμε για κανόνες

Εργαστείτε σε ζευγάρια και συζητήστε σχετικά με ζητήματα ενδυμασίας σε συγκεκριμένους χώρους, όπως το σχολείο ή ένας χώρος εργασίας.

- Σε κάθε ζευγάρι ένα άτομο υιοθετεί την οπτική του προσώπου που θέλει να εφαρμόσει τον κανόνα και το άλλο την οπτική του προσώπου που πρέπει να τον ακολουθήσει. Ποια επιχειρήματα θα χρησιμοποιούσε κάθε πλευρά;
- Επαναλάβετε τη δραστηριότητα με ζευγάρι από κοντινό σας θρανίο και, έπειτα, συζητήστε τις απόψεις στις οποίες από κοινού ως τετράδα καταλήξατε με άλλες τετράδες. Στη συνέχεια, συζητήστε στην ολομέλεια της τάξης ποια στοιχεία της συζήτησης σας φάνηκαν πιο πειστικά και γιατί.

Ανατροφοδότηση και βελτιώσεις

Αξιολογήστε τα ζευγάρια, εντοπίζοντας τα σημεία στα οποία τα πήγαν καλά και προτείνοντας βελτιώσεις όπου χρειάζεται. Αξιοποιήστε και τις παρακάτω ερωτήσεις.

Αξιολόγηση

1. Υπάρχει συνάφεια ερώτησης και απάντησης στα ζευγάρια;
2. Είναι πειστικός ο λόγος; Χρησιμοποιούν οι ομιλητές/ομιλήτριες επιχειρήματα ή άλλα υποστηρικτικά στοιχεία για τη στήριξη των απόψεών τους;
3. Εκφράζονται με σαφήνεια τα ζευγάρια;
4. Παρατηρείται κατάλληλη μη λεκτική επικοινωνία, δηλαδή παραγλωσσικά και εξωγλωσσικά στοιχεία επικοινωνίας;
5. Είναι αποτελεσματικά οργανωμένες οι σκέψεις των συνομιλητών; Έχουν συνοχή, λογική πορεία σκέψης και κατάλληλο ύφος;

Συντάσσουμε έναν κανονισμό

Με βάση τη συζήτηση και το κείμενο που διαβάσαμε, συντάσσουμε τον κανονισμό που αναλάβαμε να διαμορφώσουμε για τα άτομα που παρευρίσκονται στο δικαστήριο.

Αξιολόγηση

1. Ποια μορφή έχει ο κανονισμός σας; Πρωτοκόλλου ή διαδικασίας;
2. Έχετε επιλέξει το κατάλληλο είδος τροπικότητας;
3. Οι κανόνες χαρακτηρίζονται από εκφραστική ακρίβεια;
4. Το ύφος είναι κατάλληλο για έναν κανονισμό του συγκεκριμένου περικειμένου/πλαισίου (δικαστηρίου);
5. Έχετε παραλείψει μήπως κάποιον κανόνα;
6. Κρίνετε απαραίτητη την εισαγωγή εικόνων ή σχεδίων, ώστε να λειτουργήσουν συμπληρωματικά με το γλωσσικό κείμενο;

Παρουσιάζουμε τον κανονισμό με διαφορετικούς τρόπους

Για να εξασφαλίσετε ότι ο κανονισμός που γράψατε είναι κατανοητός από όλα τα άτομα στα οποία απευθύνεστε, δημιουργήστε ένα από τα παρακάτω:

- Μια αφίσα που ενημερώνει τα άτομα στο δικαστήριο για τους κανόνες λειτουργίας του.
- Ένα βίντεο διάρκειας ενός λεπτού (reel) που περιέχει τα σημαντικότερα στοιχεία του κανονισμού.

Η ελευθερία έκφρασης στο διαδίκτυο

Αναζητούμε πληροφορίες

Μελετήστε το άρθρο 19 από την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, καθώς και το πρώτο μέρος από το άρθρο 14 του Συντάγματος της Ελλάδας, που θα βρείτε στην αρχή της ενότητας, στο Βιβλίο Μαθήματος. Και τα δύο σχετίζονται με την ελευθερία έκφρασης, παγκοσμίως και στη χώρα μας.

Συζητάμε στην τάξη

Να εργαστείτε σε μικρές ομάδες (4-5 ατόμων). Να μελετήσετε τις τέσσερις ενδεικτικές περιπτώσεις που ακολουθούν, όπου άνθρωποι δημοσιεύουν στο διαδίκτυο πληροφορίες που βλάπτουν τους άλλους και τα ανθρώπινα δικαιώματά τους. Για καθεμία από αυτές, να σκεφτείτε εάν θα έπρεπε να αφαιρεθεί η δημοσίευση από το διαδίκτυο.

- Εάν αποφασίσετε ότι πρέπει: τι θα πρέπει να αφαιρεθεί από το διαδίκτυο και γιατί;
- Εάν όχι, γιατί όχι; Τι άλλο μπορεί να γίνει και από ποιον;

Ενδεικτικές περιπτώσεις

1. Μια ομάδα που αποκαλείται «Ανακτούμε το έθνος μας» δημιουργεί ιστότοπο όπου προάγει «παραδοσιακές αξίες». Πολλές από τις δημοσιεύσεις είναι ρατσιστικές. Ο ιστότοπος κατακλύζεται από σχόλια και πυροδοτεί έντονη συζήτηση. Μέρος της συζήτησης περιλαμβάνει ιδιαίτερα υβριστική γλώσσα, αλλά υπάρχει και μεγάλο πλήθος σχολιαστών που αντιτίθεται στη ρατσιστική ιδεολογία του ιστότοπου. Υπάρχει κάτι που πρέπει να αφαιρεθεί από το διαδίκτυο; Εάν ναι, πόσο και γιατί; Εάν όχι, τι άλλο θα μπορούσε να γίνει;
2. Η Ελένη δημοσιεύει ένα βίντεο στο δημόσιο προφίλ της με το οποίο κοροϊδεύει τα άτομα με αναπηρία. Οι στατιστικές του ιστοτόπου δείχνουν ότι σχεδόν κανείς δεν έχει παίξει το βίντεο και δεν υπάρχουν σχόλια από επισκέπτες. Υπάρχει κάτι που πρέπει να αφαιρεθεί από το διαδίκτυο; Εάν ναι, πόσο και γιατί; Εάν όχι, τι άλλο θα μπορούσε να γίνει;
3. Ένας δημοσιογράφος βλέπει το βίντεο (από το παράδειγμα 2) και ξεκινάει μια εκστρατεία για να αφαιρεθεί το προφίλ της Ελένης από τον ιστότοπο κοινωνικής δικτύωσης. Ως αποτέλεσμα, το βίντεο έχει χιλιάδες επισκέψεις. Επισκέπτες αρχίζουν να σχολιάζουν ότι είναι «το καλύτερο βίντεο που έγινε ποτέ», ότι «πρέπει να αρχίσουμε να είμαστε ρεαλιστικοί για τα άτομα με αναπηρία» κ.λπ. Υπάρχει κάτι που πρέπει να αφαιρεθεί από το διαδίκτυο; Εάν ναι, πόσο και γιατί; Εάν όχι, τι άλλο θα μπορούσε να γίνει;
4. Ένας αναγνώστης βλέπει το βίντεο (από το παράδειγμα 2) και δημιουργείται ιστότοπος κατά της Ελένης, με λεπτομέρειες για την προσωπική της ζωή. Η Ελένη αρχίζει να λαμβάνει εκατοντάδες προσωπικά υβριστικά ηλεκτρονικά μηνύματα. Μερικά περιλαμβάνουν απειλές. Υπάρχει κάτι που πρέπει να αφαιρεθεί από το διαδίκτυο; Εάν ναι, πόσο και γιατί; Εάν όχι, τι άλλο θα μπορούσε να γίνει;

Σύνδεσμοι. Ένα εγχειρίδιο για την καταπολέμηση της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο μέσα από την εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα, Συμβούλιο της Ευρώπης (2014)

Πριν αποφασίσετε, υπολογίστε και τα ακόλουθα:

- Έχει σημασία για εσάς ποιος ήταν υπεύθυνος για τις δημοσιεύσεις;
- Έχει σημασία πόσοι άνθρωποι απάντησαν ή πώς απάντησαν;
- Καταλήξατε σε κάποιες γενικές αρχές;
- Ποιοι είναι οι κίνδυνοι όταν «υπερ-περιορίζουμε» ή όταν «υπερ-επιτρέπουμε»;
- Πιστεύετε ότι το κλείσιμο ιστοτόπων ή η απομάκρυνση επιβλαβών δημοσιεύσεων είναι ένας αποτελεσματικός τρόπος καταπολέμησης της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο;
- Ποιος θα μπορούσε να είναι ο ρόλος των ιδιοκτητών/διαχειριστών του ιστοτόπου που φιλοξενεί το περιεχόμενο αυτό, των χορηγών (αν υπάρχουν) και των αρχών;

✓ Παρουσιάζουμε τις ιδέες μας

Υποθέστε ότι είστε ο/η εκπρόσωπος τύπου του μέσου κοινωνικής δικτύωσης όπου δημοσιεύθηκαν τα παραπάνω στοιχεία. Δίνετε συνέντευξη τύπου, για να παρουσιάσετε και να υποστηρίξετε την επιλογή σας. Μην αμελήσετε να χρησιμοποιήσετε τους κατάλληλους τρόπους, για να πείσετε το ακροατήριό σας.

✓ Δημοσιοποιούμε τις σκέψεις μας

Δημιουργήστε ένα βίντεο ή podcast, στο οποίο παρουσιάζετε τις απόψεις και τα επιχειρήματά σας.

Οι μαθητικές μας κοινότητες

Τι θα κάνουμε

Η σωστή λειτουργία του πολιτεύματος δεν αφορά μόνο τους ενήλικες. Και οι μαθητικές κοινότητες, τα πενταμελή και δεκαπενταμελή συμβούλια, αποτελούν χώρους δημοκρατίας, με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που συνεπάγεται αυτό. Στην υποεπότητα αυτή, θα συζητήσουμε και θα γράψουμε για τους κανόνες που διέπουν τις σχολικές κοινότητες.

Διερευνούμε το θέμα

Ποια είναι η δική σας άποψη για τη λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων; Θεωρείτε ότι λειτουργούν σωστά ή όχι; Αν υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης, αυτά οφείλονται στο ότι δεν υπάρχουν κανόνες, στην έλλειψη ενημέρωσης ή στη μη τήρηση όσων προβλέπονται; Κρατήστε σημειώσεις σχετικά με το τι θεωρείτε απαραίτητο να γίνει.

Προετοιμάζουμε την εισήγησή μας

Προετοιμάστε μια προφορική τοποθέτηση (2-3 λεπτών) στην οποία θα παρουσιάζετε τη γνώμη σας σχετικά με αλλαγές που θα βοηθήσουν στην καλύτερη λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων, ώστε να πείσετε τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριές σας. Αναζητήστε υλικό στο διαδίκτυο ή σε εφαρμογές της τεχνητής νοημοσύνης.

- Στηρίξτε τη γνώμη σας με κατάλληλα επιχειρήματα και τεκμήρια (π.χ. μαρτυρίες από όσα ακούστηκαν στην προηγούμενη συζήτηση).
- Αν έχουν ακουστεί στη συζήτηση διαφορετικές απόψεις, σκεφτείτε με ποιον τρόπο μπορείτε να τις ανασκευάσετε.

Ανταλλάσσουμε απόψεις

Οργανώστε μια συζήτηση στην οποία παρουσιάζονται οι προφορικές τοποθετήσεις που προετοιμάσατε.

Κανόνες συζήτησης

1. Τη συζήτηση συντονίζει ένας μαθητής ή μια μαθήτρια. Ο συντονιστής/συντονίστρια της συζήτησης δίνει τον λόγο σε κάθε άτομο και φροντίζει ώστε να μην υπάρξουν διακοπές ή υπερβάσεις χρόνου.
2. Κάθε άτομο που παίρνει τον λόγο έχει δικαίωμα να ολοκληρώσει τις σκέψεις του χωρίς να τον/την διακόψουν. Έχει όμως υποχρέωση να ολοκληρώσει μέσα στον χρόνο που του έχει παραχωρηθεί.
3. Όταν έχουν πάρει όλες/όλοι τον λόγο, τότε ο συντονιστής/συντονίστρια μπορεί να δώσει δικαίωμα σε όποιον/όποια το ζητήσει να κάνει μια δεύτερη τοποθέτηση («δευτερολογία»).
4. Αν υπάρχουν διαφορετικές απόψεις για κάποιο θέμα, ο συντονιστής/συντονίστρια μπορεί να ζητήσει ψηφοφορία.

✓ **Διευρύνουμε το λεξιλόγιό μας**
Ενώ γίνεται η συζήτηση, καταγράψτε λέξεις και φράσεις που μπορείτε να χρησιμοποιήσετε. Μετά τη συζήτηση, συμπληρώστε τις σημειώσεις σας με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού της τάξης.

✓ Για να πάρω τον λόγο	✓ Για να ολοκληρώσω την τοποδέτησή μου
✓ Για να δώσω τον λόγο	✓ Για να ζητήσω λίγο περισσότερο χρόνο
✓ Για να ζητήσω από τον ομιλητή/την ομιλήτρια να ολοκληρώσει	✓ Για να στηρίξω μία θέση
✓ Για να ξεκινήσω την τοποδέτησή μου	✓ Για αν ανασκευάσω ένα επιχείρημα
	✓ Για να μεταβώ από ένα θέμα σε άλλο

✓ **Καταλήγουμε σε κοινές θέσεις**
Με βάση όσα συζητήσατε, συντάξτε ως τάξη έναν κανονισμό λειτουργίας για τις μαθητικές σας κοινότητες, στον οποίο να αναφέρονται τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των μελών.

✓ **Ανατροφοδότηση και βελτιώσεις**
Ξαναδιαβάστε τον κανονισμό που συντάξατε και συζητήστε τα παρακάτω σημεία. Κάντε, όπου χρειάζεται, αλλαγές ώστε να βελτιωθεί.

Αυτοαξιολόγηση

1. **Πληρότητα:** Ο κανονισμός που συντάξατε καλύπτει όλες τις μορφές συμπεριφοράς χωρίς να υπάρχουν απορίες;
2. **Ακρίβεια:** Είναι σαφείς οι κανόνες;
3. **Συμπεριληπτικότητα:** Οι κανόνες έχουν γραφτεί με τέτοιο τρόπο ώστε να απευθύνονται σε όλα τα παιδιά;
4. **Κατανοησιμότητα:** Οι κανόνες είναι διατυπωμένοι με τρόπο ώστε να είναι κατανοητοί από όλα τα παιδιά;
5. **Γλωσσική ακρίβεια:** Έχουν χρησιμοποιηθεί οι κατάλληλες γλωσσικές επιλογές (πρόσωπο, φωνή, τροπικότητα κ.λπ.);
6. **Συνεκτικότητα:** Το κείμενο είναι γραμμένο με ομοιόμορφο τρόπο και με λογική σειρά;

Η διεκδίκηση και τα όρια της διαμαρτυρίας

Τι θα κάνουμε

Συχνά, στην προσπάθεια να εξασφαλίσουμε κοινωνική δικαιοσύνη, για τον εαυτό μας ή για άλλους, μπορεί να διαμαρτυρηθούμε ή να παραβιάσουμε κάποιους κανόνες. Στην υποενοότητα αυτή θα προβληματιστούμε και θα συζητήσουμε για τους σκοπούς της διεκδίκησης και τα όρια της διαμαρτυρίας.

Αναζητούμε πληροφορίες

Αναζητήστε στο διαδίκτυο, σε εφαρμογές τεχνητής νοημοσύνης ή τη σχολική βιβλιοθήκη παραδείγματα ατόμων που, για να διεκδικήσουν κάτι που θεωρούσαν δίκαιο, βρέθηκαν στα όρια της νομιμότητας. Κρατήστε σημειώσεις που θα σας βοηθήσουν να παρουσιάσετε την περίπτωση στην τάξη.

Οι σουφραζέτες ήταν ένα γυναικείο κίνημα που διεκδικούσε το δικαίωμα ψήφου και αγωνίστηκε για ίσα δικαιώματα και ευκαιρίες των γυναικών, στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ου αιώνα.

Ρόζα Παρκς: η γυναίκα που δεν σηκώθηκε από τη θέση της για να καθίσει λευκός.

Αντιγόνη του Σοφοκλή: ένα μάθημα αντίστασης στην αυδαιρεσία της εξουσίας.

Παρουσιάζουμε τις ιδέες μας

Με βάση τις σημειώσεις σας, μιλήστε στην τάξη για το παράδειγμα που επιλέξατε. Αναφερθείτε στα παρακάτω σημεία:

- Ποιο ήταν το ιστορικό και νομικό πλαίσιο;
- Τι έκανε το άτομο που παρουσιάζατε;
- Γιατί το έκανε;
- Τι πέτυχε με τον τρόπο αυτό;
- Συμφωνείτε με τον τρόπο που έδρασε;

Διαβάζουμε και λέμε τη γνώμη μας

Αφού διαβάσετε το κείμενο που ακολουθεί σχετικά με μία διαμαρτυρία που έλαβε χώρα στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, υπογραμμίστε: (α) το αίτημα των διαδηλωτών και (β) τον τρόπο διαμαρτυρίας που επέλεξαν να αξιοποιήσουν.

Παίρνουμε δέση

Αφού αποφασίσετε ποια πλευρά θα υποστηρίξετε, να συντάξετε ένα άρθρο για την εφημερίδα του σχολείου σας παρουσιάζοντας τη δέση σας σχετικά με:

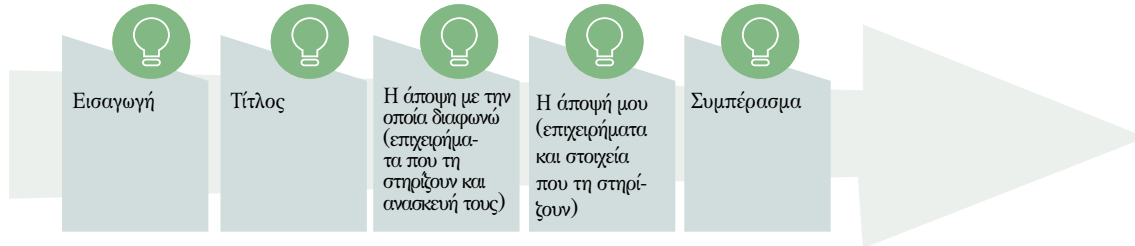
- την ανάγκη των πολιτών να διαδηλώνουν όταν θεωρούν ότι είναι αναγκαίο ή
- την ανάγκη των πολιτών να μη μεταβάλλεται η καθημερινότητά τους από διαδηλώσεις.

Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε ένα από τα παρακάτω οργανωτικά σχήματα. Ποιο οργανωτικό σχήμα σας φαίνεται πιο κατάλληλο για το άρθρο σας; Χρησιμοποιώντας το σχήμα ως οδηγό, συμπληρώστε τις σκέψεις σας.

1.

2.

Τίτλος
Ένας τίτλος πρέπει να είναι περιεκτικός, εύστοχος, αποτελεσματικός και να προσελκύει το ενδιαφέρον του αναγνώστη. Συχνά περιλαμβάνει σχόλιο με την κατάλληλη χρήση των σημείων στίξης και με τη μεταφορική χρήση της γλώσσας.

Διορθώνουμε το κείμενό μας

Ξαναδιαβάστε το άρθρο σας και κάντε, όπου χρειάζεται, αλλαγές ώστε να το βελτιώσετε.

Περισσότερες δραστηριότητες

Μιλάμε για μορφές διαμαρτυρίας και διεκδίκησης

Νοητικός χάρτης λεξιλογίου (διαμαρτυρία)

Προστασία προσφύγων και μεταναστών

Συζητάμε για το θέμα

Όταν ένας άνθρωπος ή μια ομάδα ανθρώπων κινδυνεύει στη θάλασσα, τι πιστεύετε πως πρέπει να κάνει ένα κράτος; Υπάρχουν εξαιρέσεις, ανάλογα με την καταγωγή ή την προέλευση, την ηλικία, το φύλο των ανθρώπων που κινδυνεύουν; Έχει κάποια σημασία ο τρόπος με τον οποίο βρέθηκαν στη θάλασσα;

Αντλούμε πληροφορίες για το θέμα

Το κείμενο που ακολουθεί είναι ένα απόσπασμα από την απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τη μετανάστευση. Σε αυτό καθορίζονται οι υποχρεώσεις των παράκτιων ευρωπαϊκών χωρών απέναντι στους ανθρώπους που εισέρχονται στην Ευρώπη μέσω της θάλασσας. Ποιες είναι αυτές οι υποχρεώσεις; Με ποιες ενέργειες ζητά η απόφαση να ανταποκρίνονται οι ευρωπαϊκές χώρες σε αυτές τους τις υποχρεώσεις; Υπογραμμίστε τα σχετικά σημεία στο κείμενο.

Αναζήτηση και διάσωση

2. Θεωρεί δεδομένο ότι η διάσωση ανθρώπινων ζώων πρέπει να αποτελεί πρώτη προτεραιότητα και ότι είναι απαραίτητη η κατάλληλη χρηματοδότηση, σε επίπεδο Ένωσης και κρατών μελών, για επιχειρήσεις αναζήτησης και διάσωσης· σημειώνει ότι υπήρξε αύξηση του αριθμού των παράνομων αφίξεων **διά θαλάσσης**, και ανησυχητική αύξηση του αριθμού των θανάτων στη θάλασσα, και ότι **παραμένει αναγκαία** μια καλύτερη ευρωπαϊκή απάντηση·

3. Υπενθυμίζει ότι η διάσωση ανθρώπινων ζώων είναι μια πράξη αλληλεγγύης προς όσους βρίσκονται σε κίνδυνο, αλλά αποτελεί επίσης **νομική υποχρέωση** σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, όπως το άρθρο 98 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS), που έχει επικυρωθεί από όλα τα κράτη μέλη και από την ίδια την Ένωση, το οποίο ορίζει ότι πρέπει να παρέχεται συνδρομή σε κάθε **πρόσωπο** που κινδυνεύει στη θάλασσα·

4. Θεωρεί ότι η δέσπιση ενός **μόνιμου, ισχυρού και αποτελεσματικού** μηχανισμού της Ε.Ε. για επιχειρήσεις αναζήτησης και διάσωσης στη θάλασσα είναι **καθοριστική** προκειμένου να αποφευχθεί η αύξηση του αριθμού των μεταναστών που πεθαίνουν προσπαδώντας να διασχίσουν τη Μεσόγειο· [...]

Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 12ης Απριλίου 2016 σχετικά με την κατάσταση στην περιοχή της Μεσογείου και την ανάγκη για μια ολιστική προσέγγιση της ΕΕ όσον αφορά τη μετανάστευση (2015/2095(INI)).

Παρουσιάζουμε τις πληροφορίες

Παρουσιάστε τις πληροφορίες του κειμένου στην τάξη, με τρόπο κατάλληλο για τους ακροατές και τις ακροατρίες σας. Κάποια σημεία που μπορείτε να προσέξετε είναι οι φράσεις που έχουν σημειωθεί με μπλε. Να αξιοποιήσετε και τη γλώσσα του σώματος (παραγλώσσα) κατά την παρουσίασή σας.

Οι εκφράσεις που έχουν επισημανθεί με κίτρινο δηλώνουν όλες ότι κάτι πρέπει να γίνει. Ξαναγράψτε τις πληροφορίες αυτές με τη μορφή ενός καταλόγου υποχρεώσεων.

- Τα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει, πάνω απ' όλα, να διασώζουν τις ανθρώπινες ζωές.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Συζητάμε για το θέμα

Για καθεμία από τις παραπάνω υποχρεώσεις να σκεφτείτε, σε συνεργασία με τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριάς σας, μερικά πρακτικά μέτρα που μπορούν να ληφθούν ώστε να υλοποιηθούν.

Εντοπίζουμε πληροφορίες για το θέμα

Στο παρακάτω απόσπασμα από την ίδια απόφαση του Ευρωκοινοβουλίου για τη μετανάστευση ζητείται να αντιμετωπιστεί μια μάστιγα που δίγει τα δικαιώματα και βλάπτει τη ζωή των προσφύγων και μεταναστών. Ποια είναι αυτή;

Αντιμετώπιση της εγκληματικής διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων

7. Ζητεί να γίνεται σαφής διάκριση μεταξύ των προσώπων που εισέρχονται λαθραία στην Ευρωπαϊκή Ένωση και των προσώπων που αποτελούν θύματα εμπορίας στην Ένωση, καθώς οι λύσεις πολιτικής πρέπει να είναι δεόντως ολοκληρωμένες αλλά και κατάλληλα στοχευμένες· δηλώνει ότι, σε γενικές γραμμές, η εγκληματική λαθραία διακίνηση μεταναστών συνίσταται στη διευκόλυνση της παράνομης εισόδου ενός προσώπου σε ένα κράτος μέλος, ενώ η εμπορία ανθρώπων συνίσταται στην πρόσληψη, μεταφορά ή υποδοχή ενός προσώπου με χρήση βίαιων, παραπλανητικών ή δόλιων μέσων, με σκοπό την εκμετάλλευσή του·

8. Υποστηρίζει ότι οποιαδήποτε ολιστική προσέγγιση στη μετανάστευση πρέπει να περιλαμβάνει απαραίτητως μέτρα που στοχεύουν στην εξάρθρωση των δραστηριοτήτων των εγκληματικών δικτύων λαθραίας διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων·

Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 12ης Απριλίου 2016 σχετικά με την κατάσταση στην περιοχή της Μεσογείου και την ανάγκη για μια ολιστική προσέγγιση της ΕΕ όσον αφορά τη μετανάστευση (2015/2095(INI))

Παράγουμε κείμενο

Ακολουθώντας τα βήματα με τα οποία εργαστήκατε παραπάνω, δημιουργήστε ένα podcast / διαδικτυακή ραδιοφωνική μετάδοση, στην οποία αναφέρετε (α) με ποιους τρόπους ζητείται να δράσει η Ευρωπαϊκή Ένωση και προς ποια κατεύθυνση και (β) πρακτικά μέτρα υλοποίησης της απόφασης αυτής. Η ενημέρωση του κοινού για τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες ή οι μετανάστες, για την εμπορία ανθρώπινων ψυχών και για τους τρόπους δράσης των κρατών, όπως προαναφέρθηκε, είναι αναγκαία.

Ομαδοσυnergατική δραστηριότητα με συμμετοχή εκπαιδευτικού

Παρουσιάστε το podcast στην τάξη σας και συζητήστε τις προτάσεις που κατατίθενται: είναι πλήρεις ή ελλιπείς; Είναι δοσμένες με εκφραστική ακρίβεια και κατάλληλο ύφος; Πόσο ρεαλιστική και αποτελεσματική φαίνεται κάθε ιδέα; Ποιες ιδέες θα εφαρμόζατε κατά προτεραιότητα, αν είχατε την ευθύνη λήψης αυτών των αποφάσεων; Τα πολυμεσικά στοιχεία της εκπομπής και τα παραγωγικά των παρουσιαστών είναι ταιριαστά με το θέμα του podcast και το γλωσσικό κείμενο; Λειτουργούν συμπληρωματικά ως προς τη σημασία, κυρίως τη βιωματική, των εκφωνημάτων που διατυπώνονται στην εκπομπή;

Περισσότερες δραστηριότητες

Μιλάμε για το σχολείο μας

*Σχολιάζουμε τον ηγεμονικό ρόλο της
αγγλικής γλώσσας στο διαδίκτυο*

*Παίρνουμε δέση, με στοιχεία, για τη
χρήση του διαδικτύου*

*Προτείνουμε καλές πρακτικές στο
διαδίκτυο*

*Μιλάμε για τη σχέση γλώσσας και
τεχνολογίας*

Θεματική
Ενότητα

4

Ψηφιακός κόσμος

Η ηγεμονία της αγγλικής γλώσσας στο διαδίκτυο

Διερευνούμε το θέμα

Πολλοί όροι που αφορούν την τεχνολογία και το διαδίκτυο έλκουν την προέλευσή τους από τα αγγλικά. Αυτό σημαίνει πως πολλές φορές κείμενα γραμμένα σε μια γλώσσα, όπως π.χ. τα ελληνικά, περιέχουν πολλές αγγλικές λέξεις, μερικές από τις οποίες είναι γραμμένες με χαρακτήρες της ελληνικής και άλλες της λατινικής αλφαβήτου. Γιατί πιστεύετε ότι συμβαίνει αυτό;

Συζητάμε για το θέμα

Εκτός από τα παραπάνω, ο λόγος των νέων έχει συχνά επιρροές από την αγγλική. Στις περιπτώσεις αυτές πώς δικαιολογείται η χρήση δάνειων λέξεων αφομοιωμένων ως προς τη γραφή ή μη αφομοιωμένων;

Παιχνίδι ρόλων

Χωριστείτε σε ομάδες. Σε κάθε ομάδα, κάποιος μαθητές υποδύονται τον ρόλο ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας που ανησυχούν επειδή τα παιδιά τους χρησιμοποιούν πολύ ψηφιακές εφαρμογές (π.χ. chat, reels) και θεωρούν ότι περιορίζεται η ικανότητά τους να επικοινωνήσουν αποτελεσματικά στη γραπτή τους επικοινωνία. Άλλοι υποδύονται τον ρόλο παιδιών με μεγάλη ψηφιακή εμπειρία που θέλουν να τους καθησυχάσουν και να συμβουλεύσουν. Ανταλλάξτε απόψεις.

Διατυπώνουμε τη γνώμη μας

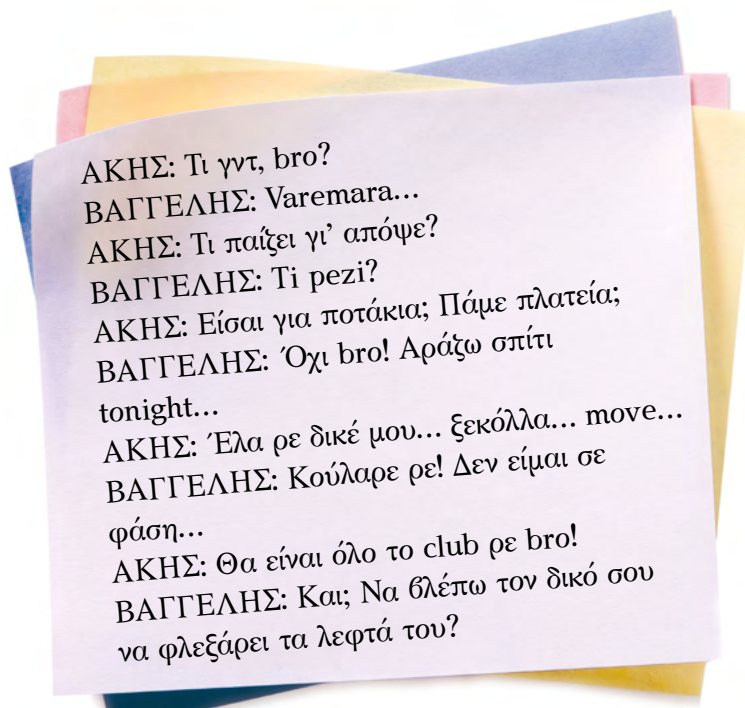
Ορισμένοι πιστεύουν πως είναι καλύτερο να αντικατασταθούν οι ξένες λέξεις από άλλες, ώστε να διατηρείται η ομοιόμορφη φυσιογνωμία του κειμένου. Για παράδειγμα, προτείνεται η χρήση της φράσης «ηλεκτρονικό ταχυδρομείο» αντί για email, «συνομιλία» αντί για chat κ.λπ. Χωριστείτε σε δύο ομάδες και συζητήστε τα υπέρ και τα κατά μιας τέτοιας πρακτικής.

Κάποιοι άξονες της συζήτησής σας μπορούν να είναι:

- Τι σκοπό θα εξυπηρετούσε μια τέτοια γλωσσική πολιτική;
- Πόσο εφικτό είναι να γίνουν τέτοιες αλλαγές στη γλώσσα; Γιατί;
- Θα διευκόλυνε μια τέτοια πολιτική την επικοινωνία ή θα την έκανε πιο δύσκολη; Γιατί;
- Τι αποτελέσματα μπορεί να έχει η χρήση λέξεων με ελληνική ή ξένη καταγωγή ή η χρήση ελληνικής ή λατινικής αλφαβήτου;

Θυμηθείτε
όσα είπαμε για τη
δήλωση αιτίας,
αποτελέσματος
και σκοπού.

Πόσο επικίνδυνο θεωρείτε το διαδίκτυο;

Τι θα κάνουμε

Στην υποενότητα αυτή θα εξετάσουμε τις επιφυλάξεις που διατυπώνονται, μερικές φορές, σχετικά με το διαδίκτυο. Συγκεκριμένα, θα κατασκευάσουμε ένα ερωτηματολόγιο για να διερευνήσουμε τις σχετικές απόψεις και θα σχολιάσουμε τις απαντήσεις.

Ερωτηματολόγιο
μπορούμε να χρησιμοποιούμε και ως εργαλείο συλλογής πληροφοριών στο προσυγγραφικό στάδιο της παραγωγής λόγου.

Διερευνούμε το θέμα

Εσείς, προσωπικά, θεωρείτε πως υπάρχουν κίνδυνοι στη χρήση του διαδικτύου; Συντάξτε μια λίστα με πιθανούς κινδύνους. Συμπληρώστε τη λίστα σας και με πληροφορίες από την παρακάτω πηγή.

Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας, η συντριπτική πλειονότητα των ερωτηθέντων θεωρεί ότι η χρήση του διαδικτύου συνδέεται με κινδύνους, με τους περισσότερους από όσους αναφέρονται να αφορούν κατά σειρά: το ενδεχόμενο εξαπάτησης σε μια ηλεκτρονική συναλλαγή ή αγορά (48%), η κατάχρηση προσωπικών δεδομένων από τρίτους (32%), η σεξουαλική κακοποίηση και εκμετάλλευση ανηλίκων (26%) και το κακόβουλο λογισμικό ή το χακάρισμα των κοινωνικών δικτύων ή/και της ηλεκτρονικής αλληλογραφίας (14%).

Λαμβάνουν, όμως, μέτρα προστασίας οι χρήστες; Τα 2/3 των συμμετεχόντων στην έρευνα απαντούν καταφατικά. Στο πλαίσιο αυτό, επισκέπτονται μόνο ιστοσελίδες που γνωρίζουν (90% εξ αυτών), δεν «ανοίγουν» e-mails άγνωστων αποστολέων (88%), χρησιμοποιούν αποκλειστικά τον προσωπικό τους υπολογιστή (84%) και έχουν εγκαταστήσει λογισμικό εναντίον των ιών (79%). Παρ' όλα αυτά 4 στους 10 Έλληνες δηλώνουν ότι δεν έχουν επαρκή ενημέρωση για τους κινδύνους αυτούς.

Δεβελέγκος, Δ. (2023, 28 Απριλίου). «Επικίνδυνο θεωρούν το Ίντερνετ 8 στους 10 Έλληνες». Εφημερίδα *Η Καθημερινή*

Προετοιμάζουμε το ερωτηματολόγιο

Αποφασίστε σε ποιους θα απευθύνετε το ερωτηματολόγιό σας (π.χ. ενήλικες ή παιδιά). Τι συνεπάγεται αυτό για το λεξιλόγιο και το ύφος που πρέπει να χρησιμοποιήσετε; Ποιες είναι οι πληροφορίες που θέλετε να συγκεντρώσετε στο ερωτηματολόγιό σας; (π.χ. για τη σχέση των ερωτηθέντων με τα ΜΚΔ, για τους κινδύνους, για κάτι άλλο).

Συντάσσουμε το ερωτηματολόγιο

Χρησιμοποιήστε το παρακάτω ερωτηματολόγιο ως παράδειγμα, τροποποιώντας το, ώστε να ταιριάζει στους δικούς σας σκοπούς. Συνεχίστε γράφοντας πρόχειρα 10 προτάσεις σχετικές με τη χρήση του διαδικτύου.

A. Η ΣΧΕΣΗ ΣΑΣ ΜΕ ΤΙΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΣΥΣΚΕΥΕΣ

- Υπάρχουν ηλεκτρονικές συσκευές στην οικογένειά σας; NAI OXI
- Πόσες συσκευές αντιστοιχούν σε κάθε μέλος;

KAMIA
MIA
ΔΥΟ Ή ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ

B. Η ΣΧΕΣΗ ΣΑΣ ΜΕ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- Σας αρέσει η πλοήγηση στο διαδίκτυο; NAI OXI
- Τι είδους ιστοσελίδες σας αρέσει να επισκέπτεστε;

ΨΥΧΑΓΩΓΙΚΕΣ
ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΕΣ
ΜΟΥΣΙΚΕΣ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ
ΑΛΛΟ:

Γ. Η ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- Πιστεύετε ότι υπάρχει επαρκής ενημέρωση για τους κινδύνους του διαδικτύου; NAI OXI
- Ποιοι πιστεύετε ότι οφείλουν να ενημερώνουν τους νέους για την ασφάλεια στο διαδίκτυο;

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ
ΣΧΟΛΕΙΟ
ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ
ΑΛΛΟ:

Βελτιώνουμε το ερωτηματολόγιο

Στη συνέχεια, δείτε τα παρακάτω κριτήρια αυτοαξιολόγησης και κάντε αλλαγές στις ερωτήσεις σας μέχρι να μπορείτε να απαντήσετε δετικά και στα τρία. Αφού καθαρογράψετε τις ερωτήσεις σας, ελέγξτε προσεκτικά ότι δεν έχετε κάνει ορθογραφικά ή γραμματικά λάθη.

Αυτοαξιολόγηση

1. Οι ερωτήσεις καλύπτουν όλα όσα θέλουμε να μάθουμε.
2. Οι ερωτήσεις δεν επαναλαμβάνονται.
3. Οι ερωτήσεις παρουσιάζονται σε λογική σειρά.

Δοκιμάζουμε το ερωτηματολόγιο

Να δώσετε το ερωτηματολόγιο στους συμμαθητές και τις συμμαθήτριές σας ζητώντας να το συμπληρώσουν. Στη συνέχεια, ρωτήστε αν τους δυσκόλεψε κάποια ερώτηση και, εφόσον χρειάζεται, επαναδιατυπώστε την.

Δίνουμε τελική μορφή στο ερωτηματολόγιο

Μετά από συζήτηση στην τάξη, διαλέξτε τις καλύτερα διατυπωμένες ερωτήσεις και ετοιμάστε ένα τελικό ερωτηματολόγιο.

Παρουσιάζουμε τις απαντήσεις

Αφού διανείμετε το ερωτηματολόγιο και συγκεντρώσετε τις απαντήσεις, προετοιμάστε ένα infoγράφημα στο οποίο θα παρουσιάζονται οι γνώμες των ατόμων που ρωτήσατε. Για την παρουσίαση των αποτελεσμάτων, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε φράσεις όπως αυτές στο κείμενο της προηγούμενης σελίδας καθώς και κατάλληλα γραφήματα (π.χ. ιστογράμματα, διαγράμματα-πίτες).

Οδηγός καλών πρακτικών στο διαδίκτυο

Τι θα κάνουμε

Στην υποενότητα αυτή θα πρέπει να δημιουργήσετε έναν πολυτροπικό οδηγό, όπου θα παρουσιάζονται καλές πρακτικές για την ορθή χρήση του διαδικτύου στο σχολείο. Το κείμενο θα διανεμηθεί στη σχολική κοινότητα, ώστε να ενημερωθούν κατάλληλα οι νεαρότεροι μαθητές και οι νεαρότερες μαθήτριες του σχολείου.

Προετοιμαζόμαστε να συντάξουμε τον οδηγό

Συζητήστε μεταξύ σας ποια είναι τα σημαντικότερα προβλήματα που μπορεί να αντιμετωπίσει ένα παιδί στο διαδίκτυο. Με βάση αυτά, προετοιμάστε ερωτήσεις που μπορείτε να θέσετε σε έναν/μία ειδικό, ώστε να σας συμβουλευτεί για τις κατάλληλες καλές πρακτικές (συμβουλευτείτε την προηγούμενη υποενότητα).

Επειδή
θα απευθυνθείτε
σε ενήλικα, πρέπει
να προσαρμόσετε
το ύφος των
ερωτήσεών σας.

Επιπλέον δραστηριότητες παραγωγής λόγου

Μιλάμε για προσωπικά
βιώματα

Μιλάμε για τη σχέση
τεχνολογίας και ηλικίας

Διενεργούμε μια μικρή συνέντευξη

Ζητήστε τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού της πληροφορικής για να απαντήσετε τις ερωτήσεις που προετοιμάσατε.

Μπορείτε να κάνετε πιο παραστατική τη συνέντευξή σας χρησιμοποιώντας τους κατάλληλους μετακειμενικούς δείκτες (π.χ. «Θα θέλαμε να σας ρωτήσουμε ακόμη πώς...», «Κάτι άλλο που θα θέλαμε να μάθουμε είναι...»)

Αναζητούμε περισσότερες πληροφορίες

Αναζητήστε στο διαδίκτυο πληροφορίες (αξιοποιώντας και εφαρμογές τεχνητής νοημοσύνης) σχετικές με την ασφαλή πλοήγηση στο διαδίκτυο, την ασφάλεια των προσωπικών σας δεδομένων, τον εκφοβισμό και τον εθισμό. Στη συνέχεια, συγκρίνετε τις πληροφορίες που προκύπτουν από την τεχνητή νοημοσύνη με πληροφορίες από άλλες αξιόπιστες πηγές, ώστε να αξιολογήσετε την εγκυρότητά τους. Σημειώστε ιδέες για την προστασία από αυτούς τους κινδύνους.

Προετοιμάζουμε το κυρίως περιεχόμενο του οδηγού

Δουλεύοντας ατομικά ή σε ζεύγη, ετοιμάστε μια ενότητα του οδηγού. Στην ενότητα εστιάζετε σε ένα θέμα που αφορά τη χρήση του διαδικτύου. Η ενότητα πρέπει να έχει τίτλο, συνοπτική παρουσίαση των κινδύνων και συμβουλές σχετικά με το τι πρέπει και τι δεν πρέπει να κάνουν οι μαθητές και μαθήτριες. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε και κατάλληλο οπτικό υλικό.

Θυμηθείτε με ποιους τρόπους διατυπώνουμε οδηγίες και προτροπές.

Συνδέουμε τον οδηγό

Αφού συγκεντρώσετε όλες τις ενότητες, συνδέστε τις σε έναν ενιαίο οδηγό. Οργανώστε τις ενότητες με μια λογική σειρά και συντάξτε ένα σύντομο εισαγωγικό σημείωμα. Χρησιμοποιήστε τα παρακάτω κριτήρια για να σας βοηθήσουν να τελειοποιήσετε τον οδηγό σας.

Αυτοαξιολόγηση

1. Οι τίτλοι των ενότητων είναι γραμμένοι με ομοιόμορφο τρόπο.
2. Κάθε ενότητα έχει παρόμοια έκταση.
3. Χρησιμοποιούμε με κατάλληλο τρόπο την τροπικότητα, ώστε να δώσουμε οδηγίες.
4. Το κείμενο είναι ορθογραφικά και γραμματικά σωστό.
5. Οι εικόνες, φωτογραφίες κ.ά. βοηθούν, ώστε να γίνει πιο κατανοητό το κείμενο.

Προετοιμάζουμε το πρόσθετο περιεχόμενο του οδηγού

Εκτός από το βασικό περιεχόμενο του οδηγού, πρέπει να ετοιμάσετε μια σύντομη εισαγωγή που να εξηγεί σε ποιους απευθύνεται ο οδηγός και τι πληροφορίες έχει και ένα εξώφυλλο με έναν κατάλληλο τίτλο και τα ονόματα όσων συνεργάστηκαν. Ενδεχομένως να χρειάζεται και ένας πίνακας περιεχομένων.

Ετοιμάζουμε εναλλακτικές μορφές παρουσίασης της πληροφορίας

Με βάση το περιεχόμενο του οδηγού, και εργαζόμενοι με παρόμοιο τρόπο, μπορείτε να ετοιμάσετε τα ακόλουθα κείμενα:

- Μια ανάρτηση, στην οποία προβάλλεται με λιγότερα λόγια και πιο οπτικοποιημένο τρόπο το περιεχόμενο του οδηγού, έτσι ώστε να γίνεται πιο εύκολα κατανοητό από άτομα που δεν γνωρίζουν ακόμη πολύ καλά τα ελληνικά.
- Μια αφίσα, όπου παρουσιάζονται με σύντομο τρόπο οι πιο σημαντικές συμβουλές.
- Μια ανακοίνωση για την σχολική ιστοσελίδα, όπου ανακοινώνεται η δημιουργία του οδηγού.
- Μια ανάρτηση για μέσο κοινωνικής δικτύωσης, που παρουσιάζει πολύ συνοπτικά τον οδηγό και προτρέπει τους αναγνώστες να τον κατεβάσουν και να τον διαβάσουν.

Τεχνολογία και γλώσσα

Τι θα κάνουμε

Το σχολείο σας οργανώνει μια διαδικτυακή ημερίδα στο youtube με θέμα «Τεχνολογία και Γλώσσα». Το τμήμα σας αποφάσισε να συμμετάσχει. Χωριστείτε σε μικρές ομάδες (3-4 ατόμων που θα έχουν τους ρόλους των δημοσιογράφων, των ειδικών ή του προσκεκλημένου κοινού).

Εξειδικεύουμε το θέμα

Με βάση το ευρύτερο θέμα της ημερίδας «Τεχνολογία και Γλώσσα», αποφασίστε ένα υποθέμα με το οποίο θα ασχοληθείτε.

Ενδεικτικά θέματα:

- Η γλώσσα της τεχνολογίας.
- Το ζήτημα των αγγλικών όρων στα τεχνολογικά κείμενα.
- Η σχέση της τεχνολογίας με τη γλώσσα των νέων.

Αναζητούμε περισσότερες πληροφορίες για το θέμα

Αναζητήστε στη σχολική βιβλιοθήκη ή στο διαδίκτυο πηγές (π.χ. άρθρα) που έχουν γραφτεί σχετικά με το θέμα που επιλέξατε. Διαβάζοντας το υλικό, κρατήστε σημειώσεις με βάση το παρακάτω πρότυπο.

Επιφυλακτικές/κινδυνολογικές απόψεις

Άποψη (τι υποστηρίζεται;)	Πηγή (ποιος/ποιοι υποστηρίζουν την άποψη αυτή;)	Κριτική τοποθέτηση (εγώ τι πιστεύω για αυτό;)

Θετικές/καθησυχαστικές απόψεις

Άποψη (τι υποστηρίζεται;)	Πηγή (ποιος/ποιοι υποστηρίζουν την άποψη αυτή;)	Κριτική τοποθέτηση (εγώ τι πιστεύω για αυτό;)

Κάνουμε αρχική προετοιμασία του θέματος

Με βάση τις σημειώσεις της ομάδας, αποφασίστε τα ερωτήματα και τους προβληματισμούς που πρόκειται να δέσετε ως δημοσιογράφοι, τη στάση σας ως ειδικοί (περιγραφή μιας κατάστασης, ερμηνεία της πραγματικότητας, διδακτικός/προτροπικός τόνος), θέση που θέλετε να υποστηρίξετε ως κοινό.

Προετοιμάζουμε την εισήγησή μας

Κατανείμειτε ρόλους στα μέλη της ομάδας και προετοιμάστε ένα μέρος της εισήγησης. Ανάλογα με το πόση σιγουριά νιώθετε μπορείτε να προετοιμάσετε σημειώσεις με τα κύρια σημεία και λέξεις-κλειδιά ή να γράψετε το κείμενο που θα παρουσιάσετε. Στηριχθείτε και στις ακόλουθες οδηγίες.

Παρουσίαση θέματος	Αναφέρετε το θέμα με το οποίο ασχολήθηκε η ομάδα σας. Προσπαθήστε να κερδίσετε το ενδιαφέρον του ακροατηρίου εξηγώντας τους λόγους για τους οποίους επιλέξατε το θέμα.
Η θέση της ομάδας μας	Παρουσιάστε την άποψη της ομάδας σας σχετικά με το θέμα. Τεκμηριώστε την χρησιμοποιώντας επιχειρήματα και πληροφορίες από τις σημειώσεις σας. Φροντίστε τα διάφορα επιχειρήματα να συνδέονται με τις κατάλληλες κειμενοοργανωτικές λέξεις και φράσεις.
Διαφορετικές οπτικές	Παρουσιάστε διαφορετικές γνώμες που συναντήσατε κατά την αναζήτηση πληροφοριών. Εξηγήστε για ποιο λόγο δεν συμφωνείτε με τις απόψεις αυτές (π.χ. υπάρχει κάποιο λογικό σφάλμα, είναι παρωχημένες οι πληροφορίες;)
Συμπέρασμα	Ανακεφαλαιώστε και παρουσιάστε τη θέση της ομάδας σας, εξηγώντας με συντομία γιατί τη θεωρείτε ορθότερη.

Κάνουμε τελική προετοιμασία του θέματος

Συγκεντρώστε τις σημειώσεις σας και αποφασίστε με ποια σειρά θα παρουσιαστούν. Στη συνέχεια, κάντε μια πρόβα της εισήγησής σας για να βεβαιωθείτε ότι είστε έτοιμοι/έτοιμοι.

Είναι καλή ιδέα να προετοιμάσετε με προσοχή τις μεταβάσεις από το ένα άτομο στο άλλο.

Συζητάμε για όσα ακούσαμε

Μετά την εκπομπή, συζητάτε ως κοινό με τους ειδικούς και τους δημοσιογράφους σχετικά με το θέμα που ακούσατε, σχολιάζοντας, συμφωνώντας ή συμπληρώνοντας όσα ακούστηκαν, παίρνοντας απόσταση από αυτά ή διατυπώνοντας ερωτήσεις τις οποίες οι άλλες ομάδες μπορούν να απαντήσουν.

Ανατροφοδότηση και βελτιώσεις

Μετά το τέλος της παρουσίασης, συζητήστε μεταξύ σας και, με τη βοήθεια και του/της εκπαιδευτικού, εντοπίστε τα σημεία όπου τα πήγατε καλά και αυτά στα οποία μπορείτε να βελτιωθείτε περισσότερο.

Αυτοαξιολόγηση

1. Η εισήγησή μας ήταν συνεκτική (είχε δηλαδή λογική δομή, χωρίς επαναλήψεις και άλματα);
2. Υπήρχε συνοχή στον λόγο μας (χρησιμοποιήσαμε δηλαδή κατάλληλες λέξεις και φράσεις για να οργανώσουμε τις πληροφορίες);
3. Χρησιμοποιήσαμε με τον καλύτερο τρόπο όσα γνωρίζουμε για τη δήλωση σκοπού, αιτίας και αποτελέσματος;
4. Οι υφολογικές επιλογές και το λεξιλόγιό μας ήταν κατάλληλα;
5. Υπήρξαμε πειστικές/πειστικοί;

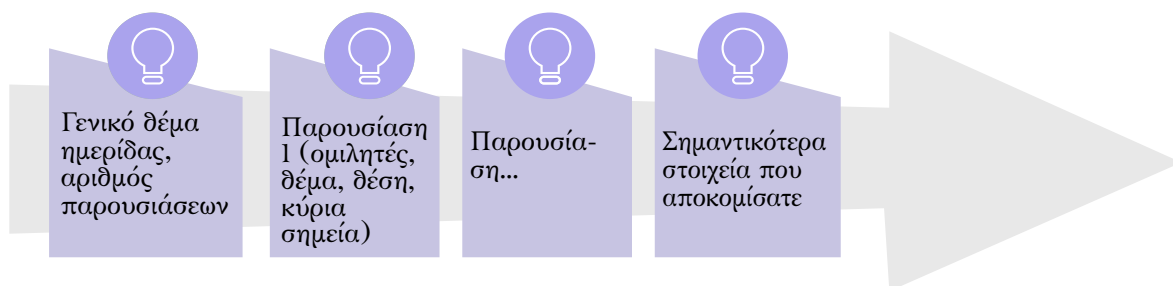
Διευρύνουμε το λεξιλόγιό μας

Μετά τη συζήτηση, καταγράψτε με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού λέξεις και φράσεις που μπορείτε να ξαναχρησιμοποιήσετε.

- Για να συγχαρείτε τους ομιλητές/τις ομιλήτριες
- Για να ζητήσετε μια διευκρίνιση
- Για να δηλώσετε ευγενικά ότι διαφωνείτε
- Για να προσδέσετε μια μαρτυρία ή επιπλέον πληροφορία

Συντάσσουμε μια περίληψη

Χρησιμοποιώντας τις σημειώσεις που κρατήσατε κατά τη διάρκεια της εκπομπής, συντάξτε μια περίληψη της ημερίδας, την οποία θα αναρτήσετε στο ειδησεογραφικό κομμάτι της διαδικτυακής σχολικής εφημερίδας σας, ώστε να κοινοποιηθεί το γεγονός. Μπορείτε να αξιοποιήσετε την παρακάτω προτεινόμενη δομή.

Δραστηριότητες παραγωγής προφορικού λόγου

Μιλάμε για την ασφάλεια στο διαδίκτυο

Μιλάμε για την κακή χρήση του διαδικτύου

Μιλάμε για την ιστορία της τεχνολογίας

Δημιουργούμε κείμενα που συνδυάζουν γλώσσα, σύμβολα και εικόνες για να πείσουν

Εξηγούμε έννοιες που σχετίζονται με τα διλήμματα που δημιουργεί η τεχνολογική πρόοδος

Τοποθετούμαστε, με επιχειρήματα, για ηθικά θέματα που μας απασχολούν

Μαθαίνουμε να αναδεικνύουμε την άποψή μας

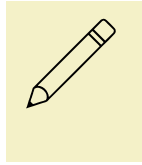
Παίρνουμε θέση για ηθικά διλήμματα στην ιστορία

Θεματική
Ενότητα

5

Συζητώντας για ηθικά διλήμματα

Συνδυάζουμε τη γλώσσα με σύμβολα και εικόνες και δημιουργούμε κείμενο

Δημιουργούμε πολυτροπικό κείμενο (Α)

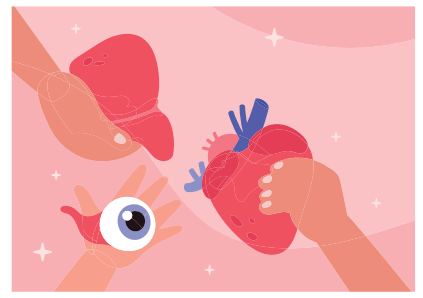
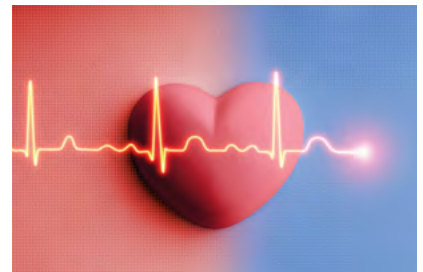
Αξιοποιώντας μία από τις παρακάτω εικόνες δημιουργήστε ένα πολυτροπικό διαφημιστικό κείμενο με αντικαπνιστικό περιεχόμενο.

Φροντίστε ώστε το κείμενό σας: (α) να είναι σχετικά σύντομο και (β) να υπάρχει αντιστοιχία του μηνύματος με το περιεχόμενο της εικόνας.

Δημιουργούμε πολυτροπικό κείμενο (Β)

Αξιοποιώντας τις εικόνες που ακολουθούν, δημιουργήστε ένα δικό σας πολυτροπικό κείμενο με στόχο να προωθήσετε την καμπάνια για τη δωρεά οργάνων. Μπορείτε να δημιουργήσετε αντίστοιχα κείμενα καμπάνιας για τη δωρεά μυελού των οστών ή για την εθελοντική αιμοδοσία, επιλέγοντας κατάλληλες εικόνες από το διαδίκτυο. Εναλλακτικά, σε συνεργασία με τον καθηγητή/την καθηγήτρια των καλλιτεχνικών, μπορείτε να δημιουργήσετε και δικές σας εικόνες για την πλαisiώση των κειμένων σας και να τις αναρτήσετε στον πίνακα της τάξης.

Αξιολογούμε το πολυτροπικό κείμενο

Ελέγξτε τα κείμενα που δημιουργήσατε απαντώντας στις παρακάτω ερωτήσεις:

Αυτοαξιολόγηση

1. Σχετίζεται το θέμα που επιλέξαμε με τους υπόλοιπους σημειωτικούς τρόπους που έχουμε χρησιμοποιήσει (εικόνες, συνοδευτικό κείμενο κ.λπ.);
2. Έχουμε αξιοποιήσει αρκετές πληροφορίες χωρίς, όμως, να έχουμε υπερφορτώσει το πολυτροπικό μας κείμενο;
3. Μεταφέρεται το μήνυμά μας αποτελεσματικά μέσα από τον επιτυχημένο συνδυασμό των σημειωτικών τρόπων του πολυτροπικού μας κειμένου;
4. Είναι ικανοποιητική η δέση του γλωσσικού κειμένου σε σχέση με τη δέση της εικόνας στη σελίδα του πολυτροπικού κειμένου;

Εξηγούμε έννοιες ανάλογα με τις συνθήκες επικοινωνίας

Εντοπίζουμε στοιχεία επιστημονικού λόγου

Παρακάτω δίνεται ένα απόσπασμα επιστημονικού κειμένου με θέμα την κλωνοποίηση. Εντοπίστε τα χαρακτηριστικά του σε ό,τι αφορά την έκφραση και το λεξιλόγιο και σημειώστε τα στον πίνακα που ακολουθεί δίνοντας ένα παράδειγμα από το κείμενο.

Κλωνοποίηση είναι η διαδικασία δημιουργίας ενός ή περισσότερων ομοίων αντιγράφων από ένα πρότυπο. Στον χώρο της Βιολογίας αυτό το πρότυπο μπορεί να αντιπροσωπεύει ένα μόριο (π.χ. DNA ή RNA) ή ένα γονίδιο, ένα κύτταρο (π.χ. βακτήριο, λεμφοκύτταρο), ή ακόμη και έναν πολυκύτταρο οργανισμό.

Με τη μοριακή κλωνοποίηση επιδιώκεται η αντιγραφή μορίων ή γονιδίων με σκοπό την ευχερέστερη μελέτη τους ή εκμετάλλευσή τους. Με την κλωνοποίηση μικροοργανισμών επιδιώκεται η παραγωγή πολλαπλών αντιγράφων ενός μικροοργανισμού, στον οποίο έχει εισαχθεί ένα ευνοϊκό για τα προϊόντα του γονίδιο.

Η κλωνοποίηση πολυκύτταρων οργανισμών στους οποίους έχουν εισαχθεί με τη μέθοδο του ανασυνδυασμένου DNA ανθρώπινα γονίδια (όπως η περίπτωση της Dolly), πέραν του επιστημονικού ενδιαφέροντος μπορεί να αποβεί μια πολύτιμη πηγή φαρμακευτικών πρωτεϊνών, όπως η ινσουλίνη. Η εφαρμογή της διαδικασίας αυτής στον άνθρωπο (αναπαραγωγική κλωνοποίηση) αντιμετωπίζει προβλήματα ηθικής, ωστόσο είναι επιτρεπτή για θεραπευτικούς σκοπούς.

Αν και με τον όρο κλωνοποίηση αναφερόμαστε συνήθως στην τεχνητή διαδικασία παραγωγής αντιγράφων, η ίδια διαδικασία συναντάται και στη φύση πολύ συχνά στους μονογονικά αναπαραγόμενους οργανισμούς (δημιουργία πανομοιότυπων μεταξύ τους μικροοργανισμών που έχουν προκύψει από τον ίδιο αρχικό) και αρκετά σπανιότερα στους πολυκύτταρους οργανισμούς που αναπαράγονται αμφιγονικά.

Κλωνοποίηση. Wikipedia. [Προσπελάστηκε στις 8 Ιουλίου 2024]

Μορφοσύntaxη/λεξιλόγιο	Παράδειγμα
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	

Αναδιοργανώνουμε ένα κείμενο

Οι παρακάτω περίοδοι αποτελούν μέρος ενός κειμένου για τη χρήση της βιοτεχνολογίας στην ιατρική. Ωστόσο, παρουσιάζονται ανακατεμένες. Αφού τις διαβάσετε, βάλτε τις στη σωστή σειρά.

Για να γίνει σωστά η αναδιοργάνωση, προσέχουμε πολύ τους συνοχικούς μηχανισμούς των προτάσεων.

1. Πέρα από την παρασκευή τροφίμων και ποτών, η βιοτεχνολογία έχει συνεισφέρει και σε άλλους τομείς, όπως είναι η καταπολέμηση πολλών ασθενειών.
2. Η μόνη λύση είναι να κάνουν ενέσεις ινσουλίνης κάθε μέρα.
3. Οι διαβητικοί αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα υγείας, επειδή ο οργανισμός τους δεν μπορεί να συνθέσει μια πρωτεΐνη, την ινσουλίνη, ή τη συνδέτει σε ελάχιστες ποσότητες.
4. Για παράδειγμα, ο σακχαρώδης διαβήτης είναι μία από τις ασθένειες που ταλαιπωρεί μεγάλο αριθμό ατόμων σε όλο τον κόσμο.
5. Καθώς όμως ο αριθμός των διαβητικών σε όλο τον κόσμο είναι μεγάλος, πρέπει να γίνεται μεγάλη παραγωγή ινσουλίνης από τις φαρμακοβιομηχανίες.

Μαυρικάκη, Ε.,

Γκούβρα, Μ. & Καμπούρη, Α. (α.χ.ε.). *Βιολογία Β' & Γ' Γυμνασίου* (σ. 121). ΙΤΥΕ «Διόφαντος»

Αναπτύσσουμε τη σκέψη μας με επιχειρήματα

Επιλέξτε μία από τις προτάσεις που δίνονται στη συνέχεια. Ασχέτως αν συμφωνείτε ή διαφωνείτε με αυτήν την πρόταση, αναπτύξτε την σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων το οποίο πρόκειται να αναρτηστεί σε μέσο κοινωνικής δικτύωσης προσπαθώντας να αποδείξετε την ορθότητά της. Η απόδειξή σας μπορεί να έχει τη μορφή κατευθυντικής ρεαλιστικής αφήγησης, ακολουθιακής ή συνεπαγωγικής εξήγησης ή επιχειρηματολογίας (συζήτησης).

- Τα μεταλλαγμένα τρόφιμα εξασφαλίζουν αφθονία τροφής και εξοικονόμηση χρημάτων.
- Η άμβλωση αποτελεί πράξη εγωισμού που στερεί το δώρο της ζωής.

Θυμόμαστε!

- Η επιχειρηματολογία, όταν δεν έχει τη μορφή συλλογισμού, αξιοποιεί παραδείγματα, στατιστικά στοιχεία, γνώμες ειδικών, επιστημονικά πορίσματα.
- Η κατευθυντική ρεαλιστική αφήγηση προσπαθεί να δημιουργήσει εντυπώσεις παρουσιάζοντας συγκεκριμένα γεγονότα με ακρίβεια.

Αξιολογούμε το κείμενό μας

Αξιολογήστε το κείμενο που γράψατε. Σημειώστε στον πίνακα τα εργαλεία που αξιοποιήσατε για να προβάλατε την άποψή σας.

Περισσότερες δραστηριότητες

Επιχειρηματολογία

Χρήση προσδιορισμών	
Θεματοποίηση	
Εστίαση	
Ονοματοποίηση	
Παθητικοποίηση	
Χρήση εικόνων	

Αναδεικνύουμε την άλλη άποψη

Αξιολογούμε διαφορετικές υφολογικές επιλογές

Το βασικό χαρακτηριστικό κάθε θέσης που λαμβάνουμε σε ένα δίλημμα είναι η υποκειμενικότητά της. Γι' αυτόν τον λόγο η θέση αυτή μπορεί εύκολα να αλλάξει. Παρακάτω παρουσιάζονται δύο αποσπάσματα από το βιβλίο του Raymond Queneau *Ασκήσεις Ύφους* όπου το ίδιο γεγονός παρουσιάζεται από δύο διαφορετικές οπτικές κατά τρόπο που να δικαιολογεί τη στάση εκείνου που γράφει κάθε φορά. Αξιολογήστε την κάθε εκδοχή: (α) ως προς το στοιχείο που αναδεικνύεται κάθε φορά και (β) τις γλωσσικές επιλογές που επιστρατεύονται για να το αναδείξουν.

A. Η υποκειμενική άποψη

Δεν ήμουν διόλου δυσαρεστημένος με το ντύσιμό μου εκείνη τη μέρα. Πρωτοφορούσα ένα παρδαλούτσικο καπέλο κι ένα παλτό για το οποίο πολύ καμάρωνα. Μπροστά στον σταθμό Σαιν Λαζάρ συνάντησα τον Χ που προσπάθησε να μου χαλάσει το κέφι, θέλοντας να μου αποδείξει πως το παλτό μου ήταν πολύ ανοιχτό στο πέτο και πως θα 'πρεπε να προσθέσω εκεί ένα κουμπί. Πάλι καλά που δεν τόλμησε να δίξει το καπέλο μου.

Λίγο νωρίτερα, έβαλα όπως έπρεπε στη θέση του ένα παλιοτόμαρο που το 'κανε επίτηδες να με ξενουχιάζει κάθε φορά που περνούσε κόσμος, ανεβαίνοντας ή κατεβαίνοντας. Αυτό συνέβη σ' ένα από κείνα τα βρομερά λεωφορεία που πήζουν στη λαϊκούρα ακριβώς εκείνες τις ώρες που είμαι υποχρεωμένος να τα χρησιμοποιώ.

B. Κι άλλη υποκειμενική άποψη

Ήταν σήμερα δίπλα μου στο λεωφορείο ένα από κείνα τα μυξιάρικα που ευτυχώς εκλείπουν σιγά σιγά, γιατί καμιά μέρα θα σκότωνα κανένα από δαύτα. Ο λεγάμενος, ένα τσογλάνι γύρω στα είκοσι έξι, τριάντα, μού την έδινε πολύ, όχι μόνο για το μακρύ λαιμό του σαν ξεπουπουλιασμένης γαλοπούλας, αλλά και γιατί είχε στο καπέλο του αντί για κορδέλα ένα λεπτό μελιτζανί κορδόνι. Α το κάθαρμα! Πόση αηδία μού προκαλούσε! Όπως λοιπόν είχε πολύ κόσμο στο λεωφορείο εκείνη την ώρα, έβρισκα την ευκαιρία, κάθε φορά που στριμωχνόμασταν για να κατέβει ή να ανέβει ο κόσμος, να του χώνω τον αγκώνα μου στα παιδιά του. Στο τέλος μού την κοπάνησε, πάνω που ήμουν έτοιμος να του τραβήξω ένα ξεγυρισμένο ξενύχιασμα. Θα του 'λεγα ακόμα, μόνο και μόνο για τον φτιάξω, πως το παλτό του ήταν πολύ ανοιχτό στο πέτο.

Κενώ, Ρ. (1984). *Ασκήσεις ύφους* (μτφρ. Αχ. Κυριακίδης, σελ. 21-22). Ύψιλον/Βιβλία

Ηθικά διλήμματα στην ιστορία

Η κοινωνική αντιπαράθεση για ηθικά ζητήματα είναι συχνό φαινόμενο διαχρονικά. Στο παιχνίδι ρόλων που θα παρουσιάσετε παρακάτω θα ταξιδέψετε σε διαφορετικές εποχές και κοινωνίες. Στόχος είναι να καταλάβετε ότι οι αντιλήψεις για ηθικά ζητήματα είναι υποκειμενικές, όπως άλλωστε και όλες οι ανθρωπίνες υποθέσεις, και δεν υπαγορεύονται από αλάνθαστα δόγματα ή θεϊκές επιταγές.

Επιλογή θέματος

Χωριστείτε σε ομάδες. Κάθε ομάδα επιλέγει ένα από τα προτεινόμενα θέματα ή επιλέγει κάποιο δικό της. Στη συνέχεια, τα μέλη κάθε ομάδας χωρίζονται σε δύο υπο-ομάδες και αναλαμβάνουν ρόλους ανάλογα με το είδος της ιστορικής αντιπαράθεσης που έχουν επιλέξει (π.χ. εικονομάχοι-εικονολάτρες).

- (α) **Βυζάντιο, 8ος αιώνας, Εικονομαχία:**
- Εικονολάτρες, οπαδοί της διατήρησης της λατρείας των εικόνων
 - Εικονομάχοι, οπαδοί της κατάργησης της λατρείας των εικόνων
- (β) **Ιταλία, 17ος αιώνας, Ιερά εξέταση:**
- Ιεροεξεταστές, οπαδοί της Βίβλου, υποστηρικτές του Πάπα
 - Φιλόσοφοι επιστήμονες, οπαδοί του ορθού λόγου, υποστηρικτές του Γαλιλαίου
- (γ) **ΗΠΑ, 19ος αιώνας, Αμερικανικός Εμφύλιος:**
- Νότιοι γαιοκτήμονες, υποστηρικτές της δουλείας των Αφροαμερικανών
 - Βόρειοι φιλελεύθεροι, εχθροί της δουλείας των Αφροαμερικανών

✓ Προετοιμασία

Με τη βοήθεια του καθηγητή/καθηγήτριάς σας, συγκεντρώστε πληροφορίες σχετικά με την οργάνωση της κοινωνίας σε κάθε εποχή και τις αντιλήψεις των ανθρώπων. Αξιοποιώντας τις ιστορικές πληροφορίες που συγκεντρώσατε, κάθε υποομάδα προετοιμάζεται για τη συζήτηση και οργανώνει τα επιχειρήματά της.

✓ Συζήτηση–Αντιπαράθεση

Οι υποομάδες αποδέχονται τις αρχές και τις αξίες που ορίζουν τη συμπεριφορά των ανθρώπων της ιστορικής περιόδου την οποία έχουν επιλέξει και αντιπαρατίθενται ενώπιον της ολομέλειας υποστηρίζοντας την άποψή τους. Όσοι και όσες δεν συμμετέχουν στην αντιπαράθεση αξιολογούν την εγκυρότητα των προβαλλόμενων επιχειρημάτων, το ύφος και τη δομή του λόγου των ομιλητών, την εκφραστική τους ακρίβεια, τους μορφασμούς και τις χειρονομίες τους.

✓ Συζήτηση–Αξιολόγηση

Μετά την ολοκλήρωση των αντιπαραθέσεων και με τη βοήθεια του καθηγητή/καθηγήτριάς σας, επιλέξτε μία από αυτές, αξιολογήστε τα επιχειρήματα κάθε πλευράς. Σε ποια συμπεράσματα καταλήγετε;

✓ Αποφόρτιση

Συζητήστε για τους διαλόγους και τις αντιπαραθέσεις που παρακολούθησατε μέσα από το πρίσμα και τη ματιά της σύγχρονης εποχής.

Στοιχεία που πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την προετοιμασία.

- Ο τύπος της κοινωνίας της εποχής (π.χ. δεοκρατική, συντηρητική, φιλελεύθερη).
- Οι κυρίαρχες ηθικές αντιλήψεις της εποχής (π.χ. προσκόλληση στις διδαχές της Εκκλησίας).
- Οι πολιτικοί παράγοντες που επηρέαζαν τις συμπεριφορές των ανθρώπων και της εξουσίας (π.χ. οικονομικά συμφέροντα, επιθυμία διατήρησης της κοινωνικής συνοχής).

Δραστηριότητες παραγωγής προφορικού λόγου

Εξηγούμε τι είναι τα γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα

Μιλάμε για τις γενετικά τροποποιημένες τροφές

Μιλάμε για την τεχνητή νοημοσύνη

*Εξασκούμαστε στην αναδιατύπωση
κειμένων για το περιβάλλον και την
ανάπτυξη*

Συζητάμε για την εθελοντική αιμοδοσία

*Μαθαίνουμε πώς να αξιοποιούμε απο-
τελεσματικά πληροφορίες και πόρους
από το διαδίκτυο*

*Δημιουργούμε ψηφιακά κείμενα για τα
στερεότυπα*

*Συνεργαζόμαστε για τη διατύπωση κα-
νόνων διαδικτυακής συμπεριφοράς*

*Διατυπώνουμε κανόνες για την αρμονι-
κή συμβίωση*

Θεματική
Ενότητα

6

Αυτό το αστέρι είναι για όλους μας

Προστατεύουμε το περιβάλλον

Τι θα κάνουμε

Το παρακάτω κείμενο είναι ένα απόσπασμα από μια ομιλία στη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη. Θα διαβάσουμε το κείμενο ώστε να κρατήσουμε σημειώσεις, που θα μας χρειαστούν όταν επιχειρηματολογούμε για την προστασία του περιβάλλοντος.

Αναζητούμε πληροφορίες

Διαβάστε το κείμενο που ακολουθεί. Ποιες είναι οι πρώτες σας εντυπώσεις; Ποιες πληροφορίες θεωρείτε αξιοσημείωτες; Σημειώστε πρόχειρα τις σκέψεις σας σχετικά με το τι αποκομίσατε από την ανάγνωση.

Κε Πρόεδρε της Βραζιλίας, Φερνάντο Κολόρ ντε Μέλο,
Κε Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών, Μπούτρος Γκάλι,
Εξοχότατοι,

Ένα σημαντικό βιολογικό είδος βρίσκεται υπό τον κίνδυνο εξαφάνισης, εξαιτίας του γρήγορου και σταδιακού μαρασμού των φυσικών συνθηκών διαβίωσής του: ο άνθρωπος.

Τώρα συνειδητοποιούμε αυτό το πρόβλημα, όταν σχεδόν είναι πολύ αργά για να το εμποδίσουμε.

Είναι σημαντικό να σημειώσουμε ότι οι καταναλωτικές κοινωνίες είναι οι κατεξοχήν υπεύθυνες της άγριας καταστροφής του φυσικού περιβάλλοντος. Κοινωνίες που γεννήθηκαν από τις παλιές αποικιακές μητροπόλεις και τις ιμπεριαλιστικές πολιτικές, που με τη σειρά τους γέννησαν τη φτώχεια και την οπισθοδρόμηση που μαστίζουν τη μεγάλη πλειοψηφία της ανθρωπότητας. Με μόνο το 20% του παγκόσμιου πληθυσμού, οι καπιταλιστικές κοινωνίες καταναλώνουν τα 2/3 των μετάλλων και τα 3/4 της ενέργειας που παράγεται στην υφήλιο. Δηλητηριάζουν τις θάλασσες και τα ποτάμια, ρυπαίνουν τον αέρα, ευθύνονται για τη δημιουργία της τρύπας του όζοντος, γεμίζουν την ατμόσφαιρα με αέρια που αλλάζουν τις κλιματολογικές συνθήκες με καταστροφικά αποτελέσματα που έχουν ήδη ξεκινήσει.

Τα δάση εξαφανίζονται, οι έρημοι εξαπλώνονται, χιλιάδες εκατομμύρια τόνοι εύφορης γης συμπαρσύρονται κάθε χρόνο στη θάλασσα. Πάρα πολλά είδη εξαφανίζονται. Η πληθυσμιακή πίεση και η φτώχεια οδηγούν σε απελπισμένες προσπάθειες επιβίωσης, ακόμη και εις βάρος της ίδιας της φύσης. Δεν είναι δυνατό να κατηγορούνται γι' αυτό οι χώρες του Τρίτου Κόσμου – μέχρι χτες αποικίες-, που σήμερα είναι έθνη υπό εκμετάλλευση και λεηλατημένα από την άδικη παγκόσμια οικονομική τάξη.

Η λύση δεν μπορεί να είναι το εμπόδιο της ανάπτυξης αυτών που την χρειάζονται περισσότερο. Είναι πραγματικότητα ότι ό,τι συμβάλλει σήμερα στην υπανάπτυξη και τη φτώχεια αποτελεί μια κατάφωρη παραβίαση της οικολογίας. Ως συνέπεια αυτού, δεκάδες εκατομμύρια ανδρών, γυναικών και παιδιών πεθαίνουν κάθε χρόνο στον Τρίτο Κόσμο, περισσότεροι από καθέναν από τους δύο παγκόσμιους πολέμους. Η άνιση ανταλλαγή, ο προστατευτισμός και το εξωτερικό χρέος προσβάλλουν την οικολογία και ευνοούν την καταστροφή του περιβάλλοντος.

Αν θέλετε να σώσετε την ανθρωπότητα από αυτή την αυτοκαταστροφή, πρέπει να διανεμίετε καλύτερα τα πλούτη και τις διαδέσιμες τεχνολογίες στον πλανήτη. Λιγότερη πολυτέλεια και λι-

γότερη σπατάλη σε λίγες χώρες, για να υπάρξει λιγότερη φτώχεια και λιγότερη πείνα σε μεγάλο μέρος της Γης. Όχι άλλες μεταφορές στον Τρίτο Κόσμο τρόπων ζωής και καταναλωτικών συνθηκών που καταστρέφουν το φυσικό περιβάλλον. Κάντε πιο λογική την ανθρώπινη ζωή. Εφαρμόστε μια δίκαιη διεθνή οικονομική τάξη. Χρησιμοποιήστε όλη την επιστήμη που είναι απαραίτητη για μια βιώσιμη ανάπτυξη χωρίς μόλυνση. Πληρώστε το οικολογικό χρέος και όχι το εξωτερικό. Να εξαφανιστεί η πείνα και όχι ο άνθρωπος.

Εφόσον οι υποτιθέμενες απειλές του κομμουνισμού έχουν εξαφανιστεί και δεν υπάρχουν πια οι προφάσεις των ψυχρών πολέμων, οι εξοπλιστικές κούρσες και οι στρατιωτικές δαπάνες, τι εμποδίζει να αφιερωθούν άμεσα οι πόροι αυτοί στην προώθηση της ανάπτυξης του Τρίτου Κόσμου και να καταπολεμηθεί η απειλή της οικολογικής καταστροφής του πλανήτη;

Αφήστε τους εγωισμούς, αφήστε τους ηγεμονισμούς, σταματήστε την αναισθησία, την ανευθυνότητα και την κοροϊδία. Αύριο θα είναι πολύ αργά για να κάνουμε αυτό που θα έπρεπε να έχουμε κάνει εδώ και πολύ καιρό.

Ευχαριστώ.

Σύλλογος Γ. Κορδάτος. (2021, 12 Αυγούστου). Ομιλία του Κομαντάντε Φιντέλ Κάστρο στη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, στις 12 Ιουνίου του 1992, στο Ρίο ντε Τζανέιρο (μτφ. Α. Τάγκα)

✓ Δημιουργούμε σημειώσεις

Ξαναδιαβάστε προσεκτικά το κείμενο. Να εντοπίσετε τα ακόλουθα σημεία:

- Ποια είναι η κεντρική θέση του ομιλητή;
- Πώς είναι οργανωμένο το κείμενο;
- Ποια είναι τα θεματικά του κέντρα;

Με βάση τις παραπάνω πληροφορίες, καταγράψτε με μορφή σημειώσεων περιληπτικά το περιεχόμενο του κειμένου.

✓ Αξιολογούμε και βελτιώνουμε τις σημειώσεις

Ανταλλάξτε σημειώσεις με τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριές σας και συγκρίνετε τις σημειώσεις σας. Είναι οι σημειώσεις σας τέτοιες ώστε να σας βοηθήσουν να θυμηθείτε τις πληροφορίες της ομιλίας στο μέλλον;

✓ Αξιοποιούμε τις σημειώσεις για να γράφουμε περίληψη

Με βάση τις σημειώσεις που κρατήσατε, αλλά χωρίς να συμβουλευέστε πλέον το βιβλίο σας, συνοψίστε την ομιλία σε ένα κείμενο (100-150 λέξεων) το οποίο έχει ως σκοπό να πληροφορήσει το αναγνωστικό κοινό που δεν έχει πρόσβαση στην πρωτότυπη ομιλία.

✓ Πυκνώνουμε τον κατευθυντικό λόγο

Αναζητήστε παρόμοια κείμενα (φυλλάδια, βίντεο κ.λπ.) στα οποία δίνονται συμβουλές για την προστασία του περιβάλλοντος. Ακολουθώντας τα βήματα της προηγούμενης δραστηριότητας, να προχωρήσετε στη σύνταξη κειμένου (100-150 λέξεων) που να παρουσιάζει στην ιστοσελίδα του σχολείου σας με συνοπτικό τρόπο τις πληροφορίες που διαβάσατε.

Στην περιγραφική περίληψη μπορείτε να χρησιμοποιήσετε λέξεις - φράσεις όπως, «Ο ομιλητής/συγγραφέας εκθέτει/δίγει/περιγράφει το φαινόμενο/πρόβλημα/τις αιτίες» κ.λπ... «Στη συνέχεια, προτείνει λύσεις/προτρέπει/συμβουλεύει...» κ.λπ.

Στην απλή πυκνωση, απλώς συνοψίζετε το πρωτότυπο κείμενο, αποκλείοντας τις επουσιώδεις πληροφορίες του (αιτιολογήσεις, αναδιατυπώσεις/επεξηγήσεις/παραφράσεις, παραδείγματα κ.λπ.).

Ενδαρρύνουμε την αιμοδοσία

Αιμοδοσία είναι η εθελοντική προσφορά αίματος για τα άτομα που έχουν κάποια χρόνια νόσο ή χρειάζεται να χειρουργηθούν.

Τι θα κάνουμε

Αν και εσείς δεν επιτρέπεται να δώσετε αίμα λόγω ηλικίας, θα δημιουργήσετε ένα φυλλάδιο για την Παγκόσμια Ημέρα του Εθελοντή Αιμοδότη, με το οποίο θα προτρέπετε όσους και όσες είναι σε θέση να δώσουν αίμα να υιοθετήσουν την εθελοντική αιμοδοσία ως πρακτική και στάση ζωής.

14 Ιουνίου

Παγκόσμια Ημέρα Εθελοντή Αιμοδότη

Αναζητούμε πληροφορίες

Αναζητήστε στο διαδίκτυο πληροφορίες σχετικά με την εθελοντική αιμοδοσία. Καταγράψτε τις πληροφορίες σας με τη μορφή σημειώσεων σχετικά με τα εξής θέματα:

✓ Γιατί είναι σημαντικό να δίνει κανείς αίμα;

1.
2.

✓ Ποιες κατηγορίες ατόμων μπορούν να δώσουν αίμα;

Ποιες ομάδες εξαιρούνται;

1.
2.

✓ Τι πρέπει να κάνουν όσες/οι θέλουν να γίνουν εθελοντές αιμοδότες και αιμοδότριες;

.....

✓ Τι πρέπει να κάνει κανείς την ημέρα της αιμοδοσίας;

.....

Αναζητούμε μαρτυρίες

Αν υπάρχουν άτομα στο οικογενειακό ή φιλικό σας περιβάλλον που είναι αιμοδότες ή χρειάστηκαν ποτέ αίμα, ζητήστε τους να σας περιγράψουν την εμπειρία. Καταγράψτε τη μαρτυρία τους και εντοπίστε τα πιο χαρακτηριστικά σημεία.

Πότε μπορώ να χρησιμοποιήσω υλικό από το διαδίκτυο;

- Τα κείμενα, οι εικόνες κ.λπ. που βρίσκουμε στο διαδίκτυο είναι πνευματική ιδιοκτησία των δημιουργών τους. Αυτό σημαίνει πως δεν μπορούμε να τα χρησιμοποιήσουμε χωρίς την άδειά τους. Μπορούμε να ζητήσουμε άδεια, αν η ιστοσελίδα έχει στοιχεία επικοινωνίας.
- Μερικές φορές οι δημιουργοί ενός κειμένου, εικόνας κ.λπ. μπορεί να δίνουν άδεια επαναχρησιμοποίησής του, αλλά ίσως θέτουν κάποιους όρους. Τα παρακάτω σύμβολα μπορούν να σας βοηθήσουν να καταλάβετε αν και πώς πρέπει να χρησιμοποιήσετε το κάθε έργο.

CCO		» Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το έργο αυτό χωρίς περιορισμούς.
CC BY		» Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το έργο αυτό, αλλά πρέπει να αναφέρετε τον/τη δημιουργό του.
CC BY-SA		» Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το έργο αυτό, αλλά πρέπει να αναφέρετε τον/τη δημιουργό του. Επίσης, το δικό σας έργο πρέπει να είναι και αυτό ελεύθερο για επαναχρησιμοποίηση.
CC BY-NC		» Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το έργο αυτό, αλλά πρέπει να αναφέρετε τον/τη δημιουργό του. Επίσης, δεν πρέπει να εκμεταλλεύεστε εμπορικά το έργο που θα δημιουργήσετε.
CC BY-NC-SA		» Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το έργο αυτό, αλλά πρέπει να αναφέρετε τον/τη δημιουργό του. Επίσης, δεν πρέπει να εκμεταλλεύεστε εμπορικά το έργο που θα δημιουργήσετε και πρέπει να επιτρέψετε την επαναχρησιμοποίησή του.

- ✓ **Αναζήτηση οπτικού υλικού**
Συγκεντρώστε εικόνες, διαγράμματα και χάρτες που μπορείτε να ενσωματώσετε στο κείμενό σας. Ελέγξτε αν μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το υλικό αυτό και μην ξεχάσετε να καταγράψετε την πηγή. Για τη διευκόλυνσή σας καταγράψτε τις πληροφορίες σε έναν πίνακα όπως ο παρακάτω.

Θυμηθείτε τα κριτήρια αξιολόγησης των διαδικτυακών πληροφοριών από τη δραστηριότητα «Τεχνολογία και Γλώσσα» της ενότητας 4.

Εικόνα	Άδεια χρήσης	Πηγή
Blood plasma donation 0312.JPG	CC BY-SA	https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Blood_plasma_donation_3653.JPG

- ✓ **Προετοιμάζουμε το κείμενο**
Εργαστείτε σε ομάδες για να αποφασίσετε τη δομή του φυλλαδίου που θα δημιουργήσετε. Θα είναι δίπτυχο ή τρίπτυχο; Τι πληροφορίες θα έχει κάθε μέρος του φυλλαδίου; Αναθέστε σε κάθε μέλος της ομάδας μια ενότητα ή ένα στοιχείο του φυλλαδίου.

Ενδεικτικές ενότητες

- Η σημασία της αιμοδοσίας
- Πρακτικές συμβουλές για την ημέρα της αιμοδοσίας
- Πώς να γίνω εδελοντής αιμοδότης
- Πώς θα πάω στο νοσοκομείο ή κέντρο αιμοδοσίας
- Συνηθισμένες ερωτήσεις και απαντήσεις
- Εξώφυλλο

Συγγραφή κειμένου

Συντάξτε την ενότητα που σας έχει ανατεθεί, αξιοποιώντας και το οπτικό υλικό ή μαρτυρίες όπου χρειάζεται. Φροντίστε ώστε το ύφος του κειμένου και το λεξιλόγιό σας να είναι κατάλληλα για το κοινό στο οποίο απευθύνεστε.

Επιμέλεια και σύνδεση κειμένων

Ανταλλάξτε τα κείμενα που δημιουργήσατε. Συζητήστε τα παρακάτω θέματα για τη βελτιώσή τους. Στη συνέχεια, οργανώστε τα με την κατάλληλη σειρά.

Σχολιασμός και ανατροφοδότηση

Με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού σας, αξιολογήστε το φυλλάδιο που δημιουργήσατε. Κάντε τις αλλαγές που χρειάζονται για να το βελτιώσετε περισσότερο.

Αυτοαξιολόγηση

1. Το φυλλάδιο παρέχει αρκετές πληροφορίες για όσους ενδιαφέρονται για την εδελοντική αιμοδοσία.
2. Οι εικόνες του φυλλαδίου προσθέτουν χρήσιμη πληροφορία στο κείμενο που συνοδεύουν.
3. Το κείμενο και οι εικόνες που το συνοδεύουν πετυχαίνουν τον σκοπό τους, δηλαδή να πείσουν τους αναγνώστες ή αναγνώστριες να γίνουν εδελοντές αιμοδότες.
4. Το λεξιλόγιο και το ύφος είναι κατάλληλα για το κοινό στο οποίο απευθύνομαι.
5. Οι γραμματικές επιλογές μου (δείξη, τροπικότητα κ.λπ.) ήταν κατάλληλες για τον σκοπό και το κοινό του κειμένου μου.
6. Το κείμενο είναι ορθογραφικά και γραμματικά σωστό.

Παραγωγή φυλλαδίου

- Με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού ΤΠΕ, συντάξτε το φυλλάδιο σε ηλεκτρονική μορφή και εκτυπώστε το ή μεταφορτώστε το στην ιστοσελίδα του σχολείου σας.

Δημιουργία ψηφιακών και υβριδικών κειμένων

- Δημιουργήστε υλικό για να βοηθήσετε τον διαμοιρασμό του φυλλαδίου σας στο διαδίκτυο.

Ενδεικτικά κείμενα

- Βίντεο διάρκειας ενός (1) λεπτού για τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στο οποίο προτρέπετε το κοινό να μάθει για την αιμοδοσία κατεβάζοντας το φυλλάδιό σας.
- Ανακοίνωση στο blog του σχολείου σας, στην οποία εξηγείτε γιατί δημιουργήσατε το φυλλάδιο, τι περιέχει και προτρέπετε τους αναγνώστες/τις αναγνώστριες να το κατεβάσουν από την ιστοσελίδα ή να το παραλάβουν από το σχολείο.
- Αφίσα ή ινφογράφημα που συνοψίζει τις πληροφορίες του φυλλαδίου.

Αμφισβητούμε τα στερεότυπα

Στη δραστηριότητα αυτή θα δημιουργήσετε ένα ψηφιακό βίντεο μικρής διάρκειας (2-3 λεπτά), στο οποίο θα προτρέπετε όσους και όσες παρακολουθούν να αμφισβητούν τα στερεότυπα και να υιοθετούν στάσεις και πρακτικές που οδηγούν στην αποδοχή της διαφορετικότητας. Το βίντεο προορίζεται να αναρτηθεί στην ιστοσελίδα και στα μέσα δικτύωσης του σχολείου σας, στο πλαίσιο διαδικτυακής εκστρατείας ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για τη διαφορετικότητα.

✓ Διερευνούμε το θέμα

Επιλέξτε ένα στερεότυπο για οποιονδήποτε Άλλο και οριοθετήστε το απαντώντας τις παρακάτω ερωτήσεις.

- Ποιο είναι το στερεότυπο για το οποίο θέλετε να μιλήσετε;
- Γιατί είναι σημαντικό;
- Ποια άτομα αφορά;
- Τι πιστεύουν οι άνθρωποι για τα άτομα που αφορά το στερεότυπο;
- Θεωρείτε πως είναι άδικη η περιγραφή; Γιατί;
- Τι θα θέλατε να κάνουν όσοι/όσες δουν το βίντεο;

Συμπληρωματικά μπορείτε να αναζητήσετε πληροφορίες σε εφαρμογές της τεχνητής νοημοσύνης και να τις επεξεργαστείτε αξιολογώντας τις.

✓ Επιχειρηματολογούμε υπέρ της πρότασής μας

Καταγράψτε με τη μορφή σημειώσεων τα επιχειρήματα που θα προβάλετε σε κάποιο άτομο προκειμένου να το πείσετε να υιοθετήσει τη συμβουλή σας ή την προτροπή σας. Για να κάνετε πιο πειστικό τον λόγο σας, υιοθετήστε τους τρόπους (επίκληση στη λογική, στο συναίσθημα κ.λπ.) και τα μέσα πειθούς (τεκμήρια, στατιστικές, μαρτυρίες, βιβλιογραφία κ.λπ.) που κρίνετε κατάλληλα και ταιριαστά με το θέμα που επιλέξατε.

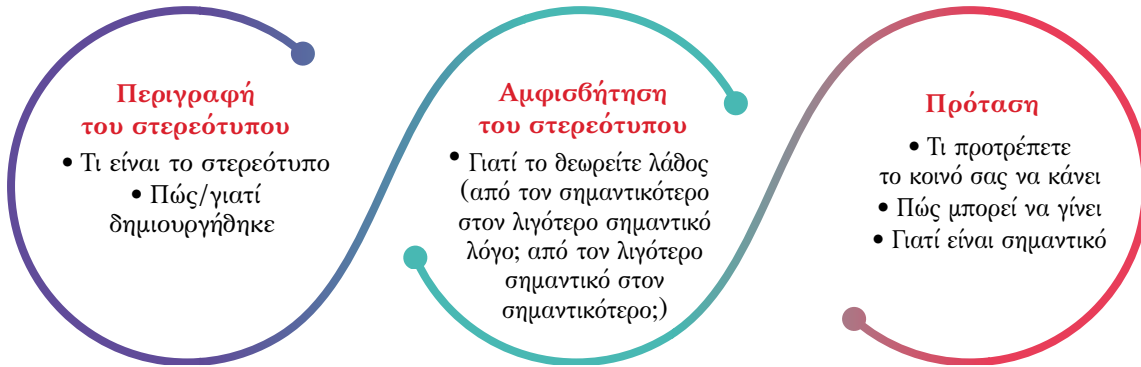

Μπορείτε να συμβουλευτείτε και το Θεωρητικό Παράρτημα (4.1.4).

Προετοιμάζουμε την πρότασή μας

Αποφασίστε σε ποιους θέλετε να απευθύνεται το βίντεό σας (π.χ. συμμαθητές και συμμαθήτριες, εκπαιδευτικούς, γονείς). Στη συνέχεια, οργανώστε τις ιδέες σας και συντάξτε το κείμενο που θέλετε να εκφωνήσετε στο βίντεο.

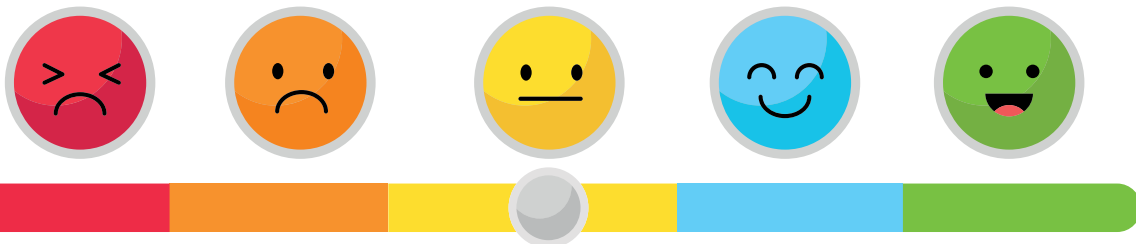
Παρουσιάζουμε τις ιδέες μας

Παρουσιάστε το στερεότυπο που επιλέξατε στην τάξη και προτρέψτε όσους και όσες σας παρακολουθούν να υιοθετήσουν μια πιο κατάλληλη στάση και πρακτική. Μπορείτε να προσαρμόσετε κατάλληλα τους μορφασμούς, τις χειρονομίες, τον τόνο της φωνής σας κ.λπ. ώστε να είναι πιο αποτελεσματικό το κείμενό σας.

Σχολιασμός και ανατροφοδότηση

Με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού σας, αξιολογήστε τις παρουσιάσεις σας.

Πόσο πειστική ήταν η παρουσίασή μου;

Αυτοαξιολόγηση

1. Ανέδειξα τις σημαντικότερες πτυχές του θέματος.	☐
2. Εκφράστηκα με ακρίβεια και σαφήνεια.	☐
3. Χρησιμοποίησα το κατάλληλο λεξιλόγιο για το συγκεκριμένο κοινό.	☐
4. Οι γραμματικές επιλογές μου (δείξη, τροπικότητα κ.λπ.) ήταν κατάλληλες για τον σκοπό και το κοινό του κειμένου μου.	☐
5. Στήριξα με τους κατάλληλους τρόπους και μέσα πειθούς τις ιδέες μου.	☐
6. Το κείμενό μου διέπεται από δομική συνοχή και νοηματική αλληλουχία.	☐
7. Αξιοποίησα εύστοχα τον επιτονισμό και τις παύσεις, τους μορφασμούς και τις χειρονομίες μου.	☐

Δημοσιεύουμε το τελικό κείμενο

Χρησιμοποιώντας ένα μέσο καταγραφής (κάμερα ή κινητό τηλέφωνο), να κάνετε την τελική καταγραφή της παρουσιάσής σας, ενσωματώνοντας όλες τις βελτιωτικές παρατηρήσεις που έγιναν.

Πυκνώνουμε το κείμενο

Συντάξτε μια ανάρτηση σε μέσο κοινωνικής δικτύωσης που συνοψίζει σε 1-2 προτάσεις όσα αναφέρατε στην παρουσίασή σας.

Σχολιάζουμε και βελτιώνουμε το κείμενο

Με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού σας, αξιολογήστε τις παρουσιάσεις σας. Εφόσον είναι εφικτό, προβάλτε στην τάξη το μαγνητοσκοπημένο υλικό, για να στηρίξετε την αξιολόγησή σας. Κάντε τις αλλαγές που χρειάζονται.

Η σκηνική σας παρουσία αποτελεί και αυτή σημαντικό τρόπο πειδούς.

Δημιουργούμε κανόνες διαδικτυακής συμπεριφοράς

Διερευνούμε το θέμα

Υποδέστε ότι συμμετέχετε σε μια διαδικτυακή κοινότητα (π.χ. μια ομαδική συζήτηση, μια ομάδα σε μέσο κοινωνικής δικτύωσης). Το τελευταίο διάστημα παρατηρούνται πολλά περιστατικά που ενοχλούν τα μέλη της κοινότητας. Συνεργαστείτε ώστε να δημιουργήσετε Κανόνες Συμμετοχής και Συμπεριφοράς που θα κάνουν καλύτερη τη λειτουργία της ομάδας.

Στη συζήτηση να αξιοποιήσετε όσα γνωρίζετε για τον διαδραστικό απροσχεδίαστο προφορικό λόγο:

- κατάλληλο άνοιγμα και κλείσιμο των συνομιλιών
- αποφυγή εκφράσεων ταμπού
- τήρηση κανόνων εναλλαγής συνομιλητών (ένδειξη επιθυμίας για λήψη του λόγου χωρίς διακοπή του συνομιλητή)
- αποτελεσματική συμπλήρωση των μηνυμάτων με παραγωγικούς κώδικες
- ανοχή στις επαναλήψεις λέξεων ή στα «γεμίσματα» των επικοινωνιακών χασμάτων την ώρα της σκέψης (π.χ. χμμμ)

- **Ανταλλάσσουμε απόψεις**
Παρακάτω παρουσιάζονται ορισμένα παραδείγματα περιστατικών που συνέβησαν στην κοινότητα ή φοβάστε ότι ίσως συμβούν. Συζητήστε πόσο σοβαρά τα αξιολογείτε. Τι μέτρα προτείνετε σε κάθε περίπτωση;
- Δύο μέλη, που υποστηρίζουν διαφορετικές αθλητικές ομάδες, ανταλλάσσουν βρισιές κάθε φορά που γίνεται συζήτηση για αθλητικό γεγονός.
- Μετά από ένα διαγώνισμα, ένα μέλος κατηγορήσε ένα άλλο πως, ενώ αντέγραφε, πήρε καλύτερο βαθμό από την ίδια.
- Κάποιο μέλος γράφει ξενοφοβικά κείμενα ή κείμενα σε βάρος όσων έχουν διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό.
- Ένα μέλος τροποποίησε την εικόνα προφίλ ενός συμμαθητή του, για να τον γελοιοποιήσει, και τη δημοσιοποίησε στην ομάδα.
- Ένα μέλος ειρωνεύεται ό,τι γράφουν οι υπόλοιποι. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα πολλά άτομα να μη θέλουν να συμμετάσχουν στη συζήτηση.
- Ορισμένα μέλη έχουν τσακωθεί με κάποιο άλλο παιδί και προτρέπουν την υπόλοιπη ομάδα να μην το συναναστρέφεται.
- Κάποιο μέλος μιλάει άσχημα, χρησιμοποιώντας μερικές φορές και εκφράσεις που προσβάλλουν τα θεία.
- Κάποιο μέλος ανάρτησε δημόσια φωτογραφίες από μια ομαδική δραστηριότητα, χωρίς να συνεννοηθεί.
- Κάποιο μέλος θεωρεί πως τιμωρήθηκε άδικα και αναφέρει πως σκοπεύει να έρδει στο σχολείο σε ώρα που αυτό δεν λειτουργεί ώστε να κάνει ζημιές.

- **Διατυπώνουμε κανόνες**
Αποφασίστε συλλογικά ποιους κανόνες συμμετοχής και συμπεριφοράς πρέπει να έχει η ομάδα και με ποιον τρόπο θα γίνεται η διαχείριση των ανεπιθύμητων περιστατικών.
- **Αναζητούμε παραδείγματα**
Συμβουλευτείτε κανόνες από διάφορες ομάδες που θα βρείτε στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Σημειώστε λέξεις και φράσεις που σας είναι χρήσιμες.
- **Συντάσσουμε κανονισμό**
Με βάση όσα συζητήσατε και τα παραδείγματα που διαβάσατε, γράψτε έναν κανονισμό λειτουργίας της ομάδας.
- **Σχολιάζουμε και βελτιώνουμε το κείμενο**
Με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού σας, αξιολογήστε τους κανόνες που απαρτίζουν τον κανονισμό που συντάξατε. Θυμηθείτε τη διαφορά των πρωτοκόλλων από τις διαδικασίες.

Συγκατοικούμε αρμονικά

Υποθέστε ότι είστε ενήλικες και στην περιοχή όπου κατοικείτε έχει δημιουργηθεί μία συλλογικότητα κατοίκων που δραστηριοποιείται με στόχο την ποιοτική αναβάθμιση της περιοχής και του επιπέδου ζωής των κατοίκων. Εντός των προσεχών ημερών πρόκειται να πραγματοποιηθεί συνέλευση της συλλογικότητας αυτής με στόχο τη δημιουργία Κανονισμού Λειτουργίας και Διαβίωσης, όπου αφενός θα προβλέπονται τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των κατοίκων-μελών και αφετέρου θα τίθενται οι στόχοι της συλλογικότητας για το μέλλον.

Βάσει όσων μάθατε στην ενότητα, δημιουργήστε μία πρόταση - κανονισμό που θα τεθεί προς ψήφιση.

Σκεφτόμαστε για το περιεχόμενο

Συζητήστε στο πλαίσιο της ομάδας σας τα παρακάτω ερωτήματα:

- Τι θα θέλατε να πετύχει η συλλογικότητά σας;
- Ποιες μορφές συμπεριφοράς θεωρείτε ότι πρέπει να αποφεύγονται;
- Θα ήταν σκόπιμο να υπάρχουν κυρώσεις για να αποφεύγονται οι συμπεριφορές αυτές; Ποιες θα μπορούσαν να είναι αυτές;
- Με ποιον τρόπο θα θέλατε να λαμβάνονται οι αποφάσεις;
- Χρειάζεται να υπάρχουν άτομα με αρμοδιότητες (π.χ. Πρόεδρος, Γραμματέας, Ταμίας); Πώς θα ορίζονται και για πόσο καιρό θα διαρκεί η θητεία τους;

Σκεφτόμαστε για τη μορφή

Αποφασίστε, επίσης, για τα εξής θέματα:

- Με ποιο από τα κείμενα που έχετε μελετήσει θα πρέπει να μοιάζει ο κανονισμός;
- Με τι τρόπο θα περιγράφονται οι διαδικασίες;
- Με ποια γλωσσικά μέσα (π.χ. τροπικότητα) θα περιγράφονται τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των μελών;

Προετοιμάζουμε το κείμενο

Αναθέστε ρόλους στα μέλη της ομάδας σας, ώστε να ετοιμάσετε διαφορετικές ενότητες του κανονισμού μερικές από τις οποίες θα μπορούσαν να είναι οι εξής:

• Σκοπός	• Διαδικασίες λήψης αποφάσεων
• Δικαιώματα μελών	• Τομείς δραστηριοποίησης
• Υποχρεώσεις μελών	• Στόχοι και δράσεις
• Όργανα διοίκησης	

Συζητάμε

Διαβάστε τα κείμενα που έγραψαν οι συμμαθητές και οι συμμαθήτριες της ομάδας σας. Μπορείτε να προτείνετε διορθώσεις ως προς το περιεχόμενο και τον τρόπο έκφρασης; Επίσης, αποφασίστε με ποια σειρά θα παρουσιαστούν οι ενότητες.

Αυτοαξιολόγηση

Συγκρίνετε το κείμενο που ετοιμάσατε με έναν πρότυπο κανονισμό. Με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού, εντοπίστε τα σημεία που χρειάζονται αλλαγές, αλλά και τα σημεία που θεωρείτε επιτυχημένα.

Κάνουμε διορθώσεις και βελτιώσεις

Αφού κάνετε τις απαραίτητες διορθώσεις, συνδέστε τις ενότητες που έχετε προετοιμάσει. Ελέγξτε τώρα αν κάθε ενότητα συμφωνεί με τις υπόλοιπες ως προς:

- το πρόσωπο που ακολουθείται (συνήθως α΄ πληθυντικό)
- τον χρόνο που χρησιμοποιείται (συνήθως παροντικός για διαχρονικότητα)
- την τροπικότητα (δεοντική ή επιστημική)
- την αρίθμηση
- την έγκλιση (προτροπική υποτακτική ή/και προστακτική ή αντίστοιχες εκφράσεις)
- τη χρήση επιρρημάτων που βοηθούν στον καλύτερο ορισμό εννοιών και στόχων
- τη χρήση λέξεων ή φράσεων που δηλώνουν χρόνο, αιτία ή προϋπόθεση.

Δημιουργία ψηφιακών και υβριδικών κειμένων

Ανταλλάξτε κανονισμούς με τις άλλες ομάδες. Διαβάστε τους κανονισμούς που έχουν ετοιμάσει και βοηθήστε στη διάχυσή τους. Λάβετε υπόψη σας ότι απευθύνεστε σε ευρύ κοινό-όλων των ηλικιών- και προσαρμόστε ανάλογα τον λόγο σας (λεξικές και γραμματικές επιλογές, ύφος). Επιπλέον, λάβετε υπόψη σας το μέσο διάχυσης (π.χ. ηλεκτρονικό). Για να παρουσιάσετε τα σημαντικότερα σημεία του κανονισμού, μπορείτε να ετοιμάσετε ένα από τα παρακάτω κείμενα.

» Μια αφίσα με κατάλληλες εικόνες και λίγες λέξεις, που θα αναρτηθεί στον χώρο συγκέντρωσης του συλλόγου.

» Ένα σύντομο βιντεάκι (1-2 λεπτά) που θα αναρτηθεί στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης του συλλόγου.

» Μια ενημερωτική ανάρτηση για τον ιστοχώρο της ομάδας.

Δραστηριότητες παραγωγής προφορικού λόγου

Μιλάμε για τις συγκρούσεις

Μιλάμε για την εθελοντική αιμοδοσία

Μιλάμε για την απαγόρευση

Διατυπώνουμε υποδέσεις

Συζητάμε για την προστασία του περιβάλλοντος

Προετοιμάζουμε κείμενα για τον προγραμματισμό μιας σχολικής εκδρομής

Σχολιάζουμε τις διαφορετικές οπτικές που έχουν άτομα διαφορετικών ηλικιών

Συζητάμε και γράφουμε για την εικόνα του σώματος

Θεματική
Ενότητα

7

Αντιμετωπίζοντας τις προκλήσεις
του μέλλοντος

Προστατεύουμε το περιβάλλον

Στην υποενότητα αυτή θα εξασκηθούμε σε διαφορετικούς τρόπους να δίνουμε συμβουλές, αξιοποιώντας και τις δυνατότητες των πολυτροπικών κειμένων.

Αναζητούμε εικόνες με περιεχόμενο

Αναζητήστε στο διαδίκτυο μια εικόνα ή ένα σκίτσο που να μεταφέρει το ίδιο μήνυμα με τις επόμενες περιόδους:

- Μην ανέχεσαι απειλές, βία, εκμετάλλευση στον χώρο του σχολείου σου!
- Τα ναρκωτικά σκοτώνουν.
- Τα ηλεκτρονικά παιχνίδια είναι εξίσου εθιστικά με τις απαγορευμένες ουσίες.
- Στήριξε τον φίλο ή τη φίλη σου που είναι στα πρόθυρα του αλκοολισμού.

Συγκρίνουμε τα μηνύματα

Συγκρίνοντας τα μηνύματα των κειμένων με τα μηνύματα των εικόνων που βρήκατε, ποια θεωρείτε ότι μεταφέρουν πιο αποτελεσματικά το κοινωνικό μήνυμα της αποφυγής των κινδύνων στους νέους και τις νέες; Με ποιον τρόπο μπορούν να συνδυαστούν κατάλληλα;

Μαθαίνουμε να συντάσσουμε μηνύματα

Αναλαμβάνετε ως ομάδα να συντάξετε ένα κοινωνικό μήνυμα για ένα από τα παραπάνω θέματα. Αξιοποιώντας και τις εικόνες που βρήκατε, ετοιμάστε διαφορετικά πολυτροπικά κείμενα (προφορικά και γραπτά) για τα ακόλουθα μέσα.

για το Facebook

για το Instagram

για το TikTok

Μαθαίνουμε να χρησιμοποιούμε το διαδίκτυο

Καλείστε να συντάξετε έναν Οδηγό Συμβουλών και Κινδύνων που πρέπει να λαμβάνουν υπόψη οι νέες και οι νέοι, αλλά και οι γονείς ή κηδεμόνες τους, κατά τη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

Αναζητούμε πληροφορίες

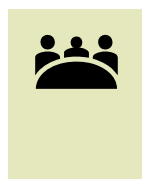
Διαβάζοντας τα κείμενα της ενότητας και πληροφορίες από το διαδίκτυο εντοπίστε πληροφορίες που θα σας χρειαστούν για τη σύνταξη του οδηγού. Κρατήστε σημειώσεις με τη μορφή πίνακα, όπως αυτός που παρουσιάζεται παρακάτω.

Κίνδυνοι	Συμβουλές
1 ...	1 ...
2 ...	2 ...

- **Επιλέγουμε τη γλώσσα του μηνύματος**
Λαμβάνοντας υπόψη το αναγνωστικό κοινό στο οποίο απευθύνεστε, αποφασίστε ποιος είναι ο καταλληλότερος τρόπος να απευθυνθείτε σε αυτό (π.χ. πρόσωπο, τροπικότητα). Αναλογιστείτε επίσης αν, και με ποιον τρόπο, μπορείτε να κάνετε το κείμενό σας πιο αποτελεσματικό αξιοποιώντας εικόνες και γραφιστικά στοιχεία (π.χ. μέγεθος γραμματοσειράς, χρώματα).
- **Γράφουμε την πρώτη μορφή του κειμένου**
Ετοιμάστε ένα πρώτο σχέδιασμα του οδηγού, με βάση τις πληροφορίες που συλλέξατε και όσα αποφασίσατε πιο πριν.
- **Αξιολογούμε το κείμενο**
Συζητήστε αν το κείμενο είναι γραμμένο κατά αποτελεσματικό τρόπο, με βάση τα κριτήρια που συζητήσατε προηγουμένως και, αν χρειάζεται, κάντε τις απαραίτητες διορθώσεις.
- **Εφαρμόζουμε τη γνώση μας δημιουργώντας νέα κείμενα**
Χρησιμοποιώντας τον οδηγό ως βάση, ετοιμάστε ένα ενημερωτικό πολυτροπικό κείμενο (επιλέγοντας από τους τύπους που δίνονται παρακάτω) για την ενημέρωση της σχολικής κοινότητας (συμμαθητών, συμμαθητριών, γονέων και κηδεμόνων).
 - Σύντομο ενημερωτικό βίντεο
 - Παρουσίαση με διαφάνειες
 - Αφίσα

Διοργανώνουμε μια εκδρομή

Ως μαθητική κοινότητα και ως δεκαπενταμελές συμβούλιο σκέφτεστε να οργανώσετε μια εκδρομή του σχολείου στο εξωτερικό. Για να γίνει αυτό, χρειάζεται έγκριση από τη διεύθυνση και οικονομική συνδρομή από τον σύλλογο γονέων και κηδεμόνων. Εργαστείτε ομαδικά, ώστε να προετοιμάσετε ό,τι χρειάζεται.

Συγκεντρώνουμε ιδέες

Συντάξτε μια ανακοίνωση που θα αποστείλετε για να συζητηθεί σε εφαρμογή επικοινωνίας που διατηρείτε ως δεκαπενταμελές συμβούλιο ενημερώνοντας τις συμμαθήτριες και τους συμμαθητές σας. Ζητήστε τους να προτείνουν προορισμούς και να δικαιολογήσουν τις προτάσεις τους.

- **Προετοιμάζουμε την απάντησή μας**
Αναλαμβάνοντας τον ρόλο των μαθητών, απαντήστε στην ανακοίνωση προτείνοντας τις ιδέες σας. Στη συνέχεια, επιλέξτε έναν προορισμό και συζητήστε, ως ομάδα, ποιοι είναι οι σημαντικότεροι λόγοι που σας οδήγησαν στη συγκεκριμένη επιλογή, ώστε να πείσετε τη διεύθυνση του σχολείου και τον σύλλογο γονέων και κηδεμόνων. Ιεραρχήστε τους λόγους ανάλογα με το πόσο πειστικοί είναι. Σκεφτείτε τυχόν αντεπιχειρήματα και τρόπους με τους οποίους θα τα αντικρούατε.
- **Οργανώνουμε τη δομή του κειμένου μας**
Αποφασίστε, ως ομάδα, ποια είναι η καταλληλότερη οργανωτική δομή για τα μηνύματα που θα συντάξετε.

Συγκρίνουμε, συζητούμε και διαμορφώνουμε το κείμενό μας

Χωριστείτε σε δύο υπο-ομάδες και συντάξτε τα δύο μηνύματα. Στη συνέχεια, ανταλλάξτε τα κείμενα που δημιουργήσατε και προτείνετε διορθώσεις ώστε να βελτιώσετε το κείμενο που ετοίμασαν οι συμμαθητές και οι συμμαθήτριάς σας.

Αναλαμβάνουμε ρόλους

Η μία υπο-ομάδα διαβάζει το κείμενο της άλλης. Στη συνέχεια χωριστείτε σε δύο νέες ομάδες αναλαμβάνοντας τον ρόλο της διεύθυνσης και του συλλόγου γονέων (η πρώτη) και των εκπροσώπων των μαθητικών κοινοτήτων (η δεύτερη). Η πρώτη ομάδα ζητά διευκρινίσεις για ζητήματα του κειμένου και η δεύτερη δίνει απαντήσεις.

Αξιολογούμε και βελτιώνουμε το κείμενό μας

Έχοντας υπόψη και τη συζήτηση που προηγήθηκε, ξαναδείτε τα κείμενα που γράψατε. Σε ποια σημεία εντοπίζετε ασάφειες ή θεωρείτε πως χρειάζεται αναδιατύπωση ώστε να γίνει πιο πειστικό και αποτελεσματικό το κείμενο; Λάβετε υπόψη και τα παρακάτω κριτήρια:

Αυτοαξιολόγηση

1. Υπάρχουν οι κατάλληλες πληροφορίες και για τις δύο πλευρές του θέματος;
2. Παρουσιάζεται η άποψή σας με σαφήνεια και ακρίβεια;
3. Έχετε χρησιμοποιήσει ταιριαστά με το θέμα επιχειρήματα ή παραδείγματα;
4. Χρησιμοποιείται το κατάλληλο ύφος σύμφωνα με το επικοινωνιακό πλαίσιο;

Σχολικός εκφοβισμός

Συλλέγουμε και αναμεταδίδουμε πληροφορίες

Διαβάστε το κείμενο Ένα παιδί μετράει τραύματα λόγω σχολικού εκφοβισμού (Βιβλίο Ασκήσεων, σελ. 84). Αξιοποιώντας τις πληροφορίες που διαβάσατε, περιγράψτε το περιστατικό και τα συναισθήματα του μαθητή, όπως θα τα περιέγραφε ο μαθητής (α) σε έναν συμμαθητή ή συμμαθήτριά του και (β) σε κάποιο ενήλικο πρόσωπο (π.χ. δημοσιογράφο ή επαγγελματία ψυχικής υγείας).

Περιγράφουμε συναισθήματα

Αναδιηγηθείτε το παραπάνω περιστατικό και περιγράψτε τα συναισθήματα του μαθητή, με τη μορφή ενός διαλόγου με έναν φίλο ή μια φίλη σε κάποιο μέσο κοινωνικής δικτύωσης. Αξιοποιήστε, όπου χρειάζεται, και τα κατάλληλα εικονοσύμβολα (emoji) ώστε να καταστούν πιο σαφή τα νοήματα σε κάθε σημείο.

Εκφράζουμε τα συναισθήματά μας

Βάζοντας τον εαυτό σας στη θέση του μαθητή του κειμένου, αναδιηγηθείτε το περιστατικό και περιγράψτε τα συναισθήματά σας, όπως θα τα διατυπώνατε σε έναν από τους δύτες του εκφοβισμού.

Τα εικονοσύμβολα (emoji) επιτρέπουν στους/στις δημιουργούς ενός κειμένου να αποτυπώσουν σε αυτό τα σχόλιά τους (την ειρωνεία, τον θυμό, την αντίθεση, την πλήρη ταύτιση κ.λπ.), τα οποία διαφορετικά θα χάνονταν δημιουργώντας ίσως παρανοήσεις.

Το νέο χάσμα των γενεών

Εντοπίζουμε το μήνυμα και τους τρόπους πειδούς

Ξαναδιαβάστε το κείμενο *Το νέο χάσμα των γενεών* (Βιβλίο Ασκήσεων, σελ. 89). Εντοπίστε ποιο είναι το κεντρικό μήνυμα του κειμένου και με ποιους τρόπους προσπαθεί ο συγγραφέας να πείσει το αναγνωστικό του κοινό.

Ανασκευάζουμε επιχειρήματα

Συντάξτε ένα σύντομο κείμενο, το οποίο θα μπορούσε να δημοσιευτεί κάτω από το άρθρο στον ιστότοπο της εφημερίδας, στο οποίο ανασκευάζετε ένα από τα επιχειρήματα που παρουσιάζει ο συγγραφέας.

Νέα άτομα και εικόνα σώματος

Σκεφτόμαστε και προβληματιζόμαστε

Πόσο πιστεύετε ότι τα νεαρά άτομα προβληματίζονται για την αυτοεικόνα τους; Ισχύει το ίδιο για όλα τα φύλα ή όχι και γιατί;

Αξιολογούμε το μήνυμα του κειμένου

Διαβάστε το κείμενο και δείτε την εικόνα που συνοδεύει την παρακάτω ανάρτηση σε ένα δημοφιλές μέσο κοινωνικής δικτύωσης. Υπηρετεί η εικόνα τον σκοπό του κειμένου; Ποια στοιχεία της σωματοδομής και των χειρονομιών των ατόμων υπονομεύουν την κυρίαρχη μέχρι σήμερα προτίμηση για το «ωραίο σώμα»;

Παραλία! Εκείνο το μέρος που οι ανασφάλειες ανθίζουν στον βωμό τού μήπως κάποιος με κοιτάξει λοξά, στον βωμό τού «έχω παραπάνω κιλά», «έχω κυτταρίτιδα», «ακόμη ένα καλοκαίρι που δεν κατάφερα να κάνω τίποτα για το σώμα μου», στον βωμό τού μόλις βγω από τη θάλασσα τρέχω αμέσως στην ξαπλώστρα και «κουκουλώνομαι» με την πετσέτα. Και ξαφνικά εκείνο, το πιο όμορφο μπάνιο του καλοκαιριού, ένα μπάνιο με φίλους στην παραλία γίνεται η κόλασή μου, η κόλασή σου, η κόλασή μας. Κάποιοι παλεύουμε χρόνια με αυτό, κάποιοι συνεχίζουμε να παλεύουμε και κάποιοι το καταφέραμε. Δεν μπορώ να σας πω επιδεικτικά «αγαπήστε το σώμα σας» ή «αγαπήστε τον εαυτό σας όπως είναι». Δεν θα το κάνεις και

θα είναι λογικό να μην το κάνεις. Η αγάπη και η αποδοχή δεν έρχονται με τα «πρέπει» ή με προστακτικές... Έρχονται με μικρά ή μεγάλα βήματα- βήματα που αποφασίζουμε εμείς πώς τα κάνουμε! Βλέπουμε παντού και συχνά φωτογραφίες με λεζάντες που μας υποδεικνύουν να αγαπήσουμε τις «ατέλειες» και εν μέρει ναι, καλό είναι να τις αγαπήσουμε, μόνο και μόνο γιατί πρόκειται για το ίδιο μας το δέρμα, έστω να προσπαθήσουμε. Όμως κανείς δε σκέφτηκε το πώς νιώθουμε όταν προσπαθούμε αλλά δεν τα πολυ-καταφέρνουμε, ότι όλες αυτές οι υποδείξεις «ΑΓΑΠΑ ΤΟ ΣΩΜΑ ΣΟΥ!!» λειτουργούν περισσότερο ως χαλινάρι, ως ένας δερβέναγας πάνω από το κεφάλι μας παρά ως μία υγιής παρότρυνση. Όταν λοιπόν προσπαθείς με όλες σου τις δυνάμεις αλλά δεν τα καταφέρνεις, δεν κάνεις τίποτα λάθος! Όλα θα έρθουν στην ώρα τους! Επιτέλους κάποια στιγμή πρέπει να φωνάξουμε δυνατά: Είναι ΟΚ να μην αισθάνομαι ο εαυτός μου. Είναι ΟΚ να μην αγαπώ το σώμα μου όσο θα ήθελα. Η ψευδαίσθηση ότι με αγαπώ ή ότι δεν με νοιάζει τι θα πουν οι άνθρωποι στην παραλία ενώ στο τέλος τέλος με νοιάζει... και πολύ μάλιστα, είναι το χειρότερο δηλητήριο που μπορούμε να μας προσφέρουμε. Πάρτε τον χρόνο σας. Είναι ΟΚ να πάρεις τον χρόνο σου, να σκεφτείς τα πράγματα.. Εγώ φέτος θα προσπαθήσω να κάνω ένα μικρό βήμα προς μια κατεύθυνση που δεν γνωρίζω! ♥

Κατανοούμε το κείμενο

Συζητώντας με τις συμμαθήτριες και τους συμμαθητές σας, απαντήστε τις παρακάτω ερωτήσεις:

1. Τι συναισθήματα σας προκάλεσε η ανάρτηση; Θα την κοινοποιούσατε στους φίλους/τις φίλες σας; Γιατί ναι/Γιατί όχι;
2. Στο κείμενο χρησιμοποιούνται πολλά θαυμαστικά, αποσιωπητικά, κεφαλαία γράμματα και μία καρδιά. Γιατί χρησιμοποιούνται από το άτομο που έκανε την ανάρτηση; Εσάς τι εντύπωση σας δημιουργούν;

Μελετάμε το ύφος του κειμένου

Στο παραπάνω κείμενο υπάρχουν χρήσεις που δεν ταιριάζουν σε πιο επίσημες περιστάσεις επικοινωνίας; Ποια θεωρείτε **λάθη** και ποια **χαρακτηριστικά του ύφους** επικοινωνίας;

Γλωσσικά λάθη	Χαρακτηριστικά ύφους
.....
.....
.....
.....

Προβληματιζόμαστε και συζητάμε για την αυτοεικόνα μας

Ποια ζητήματα απασχολούν τους συνομήλικους και τις συνομήλικές σας σε σχέση με την αυτοεικόνα τους; Συζητήστε με τα άλλα μέλη της ομάδας σας και επιλέξτε ένα ζήτημα για το οποίο θέλετε να γράψετε μια διαδικτυακή ανάρτηση ή/και ένα βίντεο.

Το θέμα για το οποίο θα γράψουμε είναι

Είναι ένα σημαντικό θέμα επειδή

Καθορίζουμε τους στόχους, τους δέκτες και τον τύπο του κειμένου μας

Απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις σχεδιασμού του κειμένου.

Συγγραφικός στόχος

- Τι θέλουμε να πετύχουμε με το κείμενό μας;
- Τι θέλουμε να νιώσουν οι αναγνώστες / οι αναγνώστριες διαβάζοντας την ανάρτηση / βλέποντας το βίντεο;
- Πώς θα πετύχουμε τους παραπάνω στόχους;

Αναγνωστικό κοινό

- Σε ποιους απευθυνόμαστε κυρίως με το κείμενό μας;
- Περιμένουμε και άλλα άτομα, εκτός από τα παραπάνω, να διαβάσουν την ανάρτηση ή να δουν το βίντεο;
- Τι σημαίνουν τα παραπάνω ως προς το ύφος και τις γλωσσικές μας επιλογές;

Μέσο

- Σε ποιο μέσο θα θέλαμε να δημοσιεύσουμε το κείμενό μας και με ποιο κειμενικό είδος θα πετυχαίναμε τη μέγιστη πειστικότητα;
- Τι έκταση έχουν συνήθως τα κείμενα στο μέσο αυτό;
- Τι δυνατότητες προσφέρουν για πολυτροπική έκφραση;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Συλλέγουμε πληροφορίες, συζητάμε και γράφουμε το κείμενο

Ξεκινήστε συλλέγοντας πληροφορίες για το θέμα και οργανώστε τις σε ομάδες συγγενικών στοιχείων πριν γράψετε το κείμενό σας, αρχικά με τη μορφή σημειώσεων. Συζητήστε με την ομάδα σας για το περιεχόμενο και το ύφος του κειμένου. Όταν έχετε καταλήξει σε συμφωνία, δώστε στο κείμενο την τελική μορφή καθαρογράφοντάς το και επιλέγοντας το κατάλληλο οπτικό υλικό για να το συνοδεύει (αν είναι ανάρτηση) ή ηχογραφώντας το και επιλέγοντας κατάλληλη μουσική επένδυση (αν είναι οπτικοακουστικό υλικό).

Αναστοχαζόμαστε σχετικά με τις γλωσσικές μας επιλογές

Όταν το κείμενό σας είναι έτοιμο, απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις αυτοαξιολόγησης.

Αυτοαξιολόγηση

- Πετύχαμε στους στόχους μας; Πώς το γνωρίζουμε; ■
- Καλύψαμε όλες τις πτυχές του θέματος; ■
- Δώσαμε επαρκή αριθμό πληροφοριών για την τεκμηρίωση των θέσεών μας; ■
- Προσαρμόσαμε κατάλληλα το κείμενο που δημιουργήσαμε στο επικοινωνιακό πλαίσιο που μας ζητήθηκε; ■
- Οργανώσαμε με συνεκτικό τρόπο τις διάφορες πληροφορίες-απαντήσεις που χρησιμοποιήσαμε; ■
- Φροντίσαμε τη συνοχή μεταξύ των παραγράφων και των περιόδων του κειμένου μας με τις κατάλληλες διαρθρωτικές λέξεις και φράσεις; ■
- Επιλέξαμε το κατάλληλο λεξιλόγιο για το αναλυόμενο θέμα; ■
- Είναι πλούσιο το λεξιλόγιο του κειμένου μας; ■
- Χρησιμοποιήσαμε το κατάλληλο για το θέμα και το αναγνωστικό κοινό ύφος; ■
- Ελέγξαμε την ορθή χρήση της γλώσσας χωρίς εκφραστικές αστοχίες; ■
- Χρησιμοποιήσαμε σωστά τα σημεία στίξης; ■
- Ελέγξαμε την κυριολεξία και την ακρίβεια του κειμένου μας; ■

Δραστηριότητες παραγωγής προφορικού λόγου

Μιλάμε για τα πρότυπα

Μιλάμε για τον εθισμό στο διαδίκτυο

Μιλάμε για το χάσμα των γενεών

Θεωρητικό Παράρτημα (Μέρος Β')

4. Γραμματική του Κειμένου: Κειμενικά είδη

4.1 Κειμενικοί τύποι

Οι κειμενικοί τύποι αποτελούν κατηγορίες/ομάδες κειμένων με κοινά γλωσσικά και δομικά χαρακτηριστικά: πρόκειται, δηλαδή, για κειμενικά οργανωτικά πρότυπα (π.χ. ο χρονικός άξονας για τα αφηγηματικά κείμενα, ο χωρικός για τα περιγραφικά, το πρότυπο θέση–επιχείρημα–συμπέρασμα για τα επιχειρηματολογικά, τα σχήματα φαινόμενο–αίτια ή φαινόμενο–αποτελέσματα για τα εξηγητικά κ.λπ.). Οι γλωσσικές και δομικές επιλογές που σχετίζονται με κάθε κειμενικό τύπο είναι υποχρεωτικές ή προαιρετικές: π.χ. σε αφηγηματικά κείμενα ο προσανατολισμός και ο χρονικός άξονας παρουσίασης των γεγονότων αποτελούν υποχρεωτικά δομικά στοιχεία, καθώς παρατηρούνται σε όλα τα αφηγηματικά κείμενα, ενώ η αξιολόγηση ή το επιμύθιο προαιρετικά, δεδομένου ότι η επιλογή τους εξαρτάται από το κειμενικό είδος που συνδέεται με τον αφηγηματικό κειμενικό τύπο (κάθε κειμενικό είδος διαμεσολαβεί γλωσσικά και σημειωτικά μία κοινωνική διαδικασία που υπηρετεί συγκεκριμένο σκοπό σε ένα κοινωνικό ή πολιτισμικό περιβάλλον/οντότητα), τους αποδέκτες/-ρίες του, όπως και από το πλαίσιο παραγωγής του (καταστασιακό και κοινωνικοπολιτισμικό).

4.1.1 Αφήγηση

Η αφήγηση συνιστά παρουσίαση μιας ακολουθίας γεγονότων, πραγματικών ή φανταστικών, τα οποία διαδραματίστηκαν σε συγκεκριμένο χώρο και χρόνο. Τα αφηγηματικά κείμενα αντιστοιχούν σε κειμενικά είδη ιστορικού λόγου (π.χ. επιστημονικά άρθρα των πεδίων της ιστορίας και της αρχαιολογίας, βιογραφίες και αυτοβιογραφίες, απομνημονεύματα), λογοτεχνικά κειμενικά είδη (π.χ. παραμύθια, μύθους, μυθιστορήματα, διηγήματα, χρονογραφήματα), ή κειμενικά είδη, όπως προφορικές διηγήσεις, αναρτήσεις σε μέσα δικτύωσης, επιστολές, γραπτά ή ηλεκτρονικά μηνύματα για πραγματικά γεγονότα ή ζητήματα, προσωπικά ή του άμεσου κοινωνικού περιβάλλοντος: πρόκειται, αντίστοιχα, για **ιστορικές αφηγήσεις**, **μυθοπλαστικές αφηγήσεις** ή **ρεαλιστικές αφηγήσεις**. Οι τρεις αυτές κατηγορίες του αφηγηματικού κειμενικού τύπου είναι δυνατό να ενσωματώνονται σε πληροφοριακά/αποφαντικά κειμενικά είδη (δηλαδή, αυτά τα οποία έχουν ως σκοπό την πληροφόρηση των αναγνωστών) και κατευθυντικά κειμενικά είδη (**παραδειγματική αφήγηση**).

Σχετικές πληροφορίες και παραδείγματα θα βρείτε στο βιβλίο στις σελίδες 41, 44-5, 76 και 125.

Η δομή της αφήγησης

Όπως κάθε κειμενικός τύπος, και η αφήγηση απαρτίζεται από υποχρεωτικά και από προαιρετικά δομικά συστατικά. Τα **υποχρεωτικά δομικά συστατικά** των αφηγηματικών κειμένων είναι τα ακόλουθα:

- **Προσανατολισμός του αναγνώστη/-ριας:** πληροφορίες για τους «ήρωες», τον χώρο και τον χρόνο της αφήγησης,
- **Χρονικός άξονας παρουσίασης των συμβάντων,**
- **Συμπέρασμα/επίλογος:** συμπεράσματα ή γεγονότα με τα οποία πραγματοποιείται μετάβαση από τον αφηγηματικό χρόνο στον πραγματικό.

Τα **προαιρετικά δομικά συστατικά** μιας αφήγησης, τα οποία ενδέχεται να εμφανίζονται μόνο σε ορισμένα κείμενα και όχι σε όλα είναι:

- **Αξιολόγηση/ερμηνεία:** σχολιασμός των γεγονότων ή χαρακτηρισμός προσώπων και καταστάσεων από τον αφηγητή/την αφηγήτρια,
- **Περιπέτεια ή πλοκή:** το πρόβλημα που εμφανίζεται σε αρχικό αφηγηματικό στάδιο, τα επακόλουθα γεγονότα και δράσεις που δημιουργούν ανατροπές καταστάσεων και συμβάντων, όπως και τα εμπόδια για την επίλυση του προβλήματος,
- **Λύση:** η τελική έκβαση της αφήγησης·
- **Επιμύθιο:** γνωμικό ή δίδαγμα με γενική/καθολική χρονική ισχύ.

Η επιλογή κάποιων από τα προαιρετικά στοιχεία σε συγκεκριμένη αφήγηση εξαρτάται από:

- Το **κειμενικό είδος** με το οποίο συνδέεται η αφήγηση αυτή,
- Τις **επικοινωνιακές προθέσεις** του συγγραφέα,
- Τους αναγνώστες στους οποίους απευθύνεται,
- Το **καταστασιακό περιεχόμενο** (πού δημοσιεύεται ή παρουσιάζεται η αφήγηση, με ποιο μέσο, τρόπο ή κανάλι κ.λπ.), όπως και το **κοινωνικό/πολιτισμικό περιεχόμενο** και τις συμβάσεις του.

Η γλώσσα της αφήγησης

Οι αφηγήσεις συνήθως εμφανίζουν τα παρακάτω γλωσσικά χαρακτηριστικά:

- **Ρήματα:** δεδομένου ότι η αφήγηση συνιστά παρουσίαση συμβάντων, συχνά είναι τα ρήματα που δηλώνουν ενέργεια, κίνηση ή δράση.
- **Χρόνος:** κυριαρχούν οι παρελθοντικοί χρόνοι, κυρίως ο συνοπτικός παρελθοντικός (που παρουσιάζει ολοκληρωμένα γεγονότα), ενώ δεν είναι σπάνιος και ο αφηγηματικός παροντικός χρόνος (με στόχο την επέκταση του αφηγηματικού χρόνου, ώστε να συμπεριλάβει τον αναγνώστη).
- **Συνοχικοί μηχανισμοί, επιρρηματικοί προσδιορισμοί** με σημασιολογικό ρόλο τη δήλωση του χρόνου ή του αιτίου/αποτελέσματος.

4.1.2 Περιγραφή

Η περιγραφή, ως κειμενικός τύπος, αναπαριστά γλωσσικά χώρους, τοπία ή κτίρια, πρόσωπα, αντικείμενα, φαινόμενα και καταστάσεις της φυσικής ή κοινωνικής ζωής. Χρησιμοποιείται σε κειμενικά είδη επιστημονικού λόγου (αρχαιολογικά, λαογραφικά, τεχνολογικά/μηχανολογικά, γεωγραφικά/γεωλογικά, φυσικών επιστημών), κειμενικά είδη διοικητικού λόγου (εκθέσεις, δηλώσεις περιουσιακών στοιχείων, συμβόλαια αγοράς ακινήτων ή αντικειμένων), διαφημιστικά κειμενικά είδη, λογοτεχνικά κειμενικά είδη, καθημερινές συνομιλίες.

Ανάλογα με τα κειμενικά είδη στα οποία ενσωματώνονται οι περιγραφικοί κειμενικοί τύποι και τον σκοπό που αυτά υλοποιούν, γίνεται λόγος για **αποφαντικές/αντικειμενικές ή κατευθυντικές/υποκειμενικές περιγραφές**.

Η δομή της περιγραφής

Τα **υποχρεωτικά δομικά στοιχεία** των περιγραφικών κειμένων είναι:

- Αναφορά στο **περιγραφόμενο αντικείμενο, πρόσωπο, τοπίο, κτίριο** κ.λπ.,
- Παρουσίαση των **εξωτερικών/γενικών χαρακτηριστικών και στοιχείων** του (σχήμα, χρώμα, μέγεθος, άλλα γενικά χαρακτηριστικά),
- **Χωρικός άξονας παρουσίασης των εσωτερικών ή ειδικών στοιχείων** του,
- **Συμπέρασμα/επίλογος**.

Τα **προαιρετικά δομικά στοιχεία** των κειμένων του περιγραφικού κειμενικού τύπου είναι δυνατό να είναι:

- **Ορισμός του περιγραφόμενου αντικειμένου, κτιρίου** κ.λπ.,

Σχετικές πληροφορίες και παραδείγματα θα βρείτε στο βιβλίο στις σελίδες 51-53, 66.

- **Ταξινόμηση ή κατηγοριοποίησή** του σε συγκεκριμένα υπώνυμα ή **σύνθεσή** του από τα στοιχεία στα οποία αποτελείται,
- **Αξιολόγηση προσώπου, αντικειμένου, τοπίου.**

Η γλώσσα της περιγραφής

Οι περιγραφές συνήθως εμφανίζουν τα παρακάτω γλωσσικά χαρακτηριστικά:

- **Επίθετα:** αποτελούν την κυριότερη λεξική κατηγορία σε ένα περιγραφικό κείμενο, καθώς αυτό χαρακτηρίζεται από ακρίβεια, σαφήνεια: τα περιγραφικά επίθετα (όμορφο, κοντή, ασπρομάλλα κ.λπ.)
 - εξειδικεύουν τα περιγραφόμενα αντικείμενα, πρόσωπα, κριτήρια (αποδίδουν τις ιδιότητές τους), τα ταξινομικά επίθετα (ξύλινο, πέτρινη, μεταλλικός, κ.λπ.)
 - δηλώνουν την ευρύτερη κατηγορία στην οποία υπάγονται, ενώ τα αξιολογικά επίθετα (αμελής, επιμελής, καλόβολο, κακότροπη, τίμιο κ.λπ.) αποδίδουν χαρακτηρισμούς στα περιγραφόμενα πρόσωπα ή αντικείμενα,
- **Ρήματα:** τα ρήματα στην περιγραφή πολύ συχνά είναι συνδεδετικά (είμαι, γίνομαι, ονομάζομαι κ.λπ.), όταν σκοπός είναι η ταξινόμηση και η παράθεση χαρακτηριστικών, ρήματα δράσης (τρέχω, γκρεμίζω, φτιάχνω κ.λπ.) σε περιγραφές συμπεριφορών ή ρήματα κρίσης (π.χ. κρίνω, θεωρώ, πιστεύω, εκτιμώ) για την απόδοση υποκειμενικών σχολίων,
- **Χρόνος:** επειδή η περιγραφή οργανώνεται στον άξονα του χώρου και όχι του χρόνου, τα ρήματα βρίσκονται συνήθως στον παροντικό χρόνο,
- **Συνοχικοί μηχανισμοί και επιρρηματικοί προσδιορισμοί** με σημασιολογικό ρόλο τη δήλωση του τόπου/τοπικού προσανατολισμού.

4.1.3 Εξήγηση

Τα κείμενα που κατατάσσουμε στον κειμενικό τύπο της εξήγησης αναλύουν: (α) τα αίτια της δημιουργίας ενός φυσικού ή κοινωνικού φαινομένου (**παραγοντική εξήγηση**), (β) την ακολουθία συμβάντων η οποία καταλήγει στην εμφάνιση ενός φυσικού ή κοινωνικού φαινομένου (**ακολουθιακή εξήγηση**), καθώς και (γ) τις συνέπειες που αυτό το φαινόμενο προκαλεί (**συνεπαγωγική εξήγηση**). Κάποια κειμενικά είδη στα οποία εμφανίζεται ο τύπος της εξήγησης είναι το δημοσιογραφικό άρθρο ή άρθρο γνώμης, το επιστημονικό άρθρο και η επιστημονική μονογραφία.

Σχετικές πληροφορίες και παραδείγματα θα βρείτε στο βιβλίο στις σελίδες 17-19, 75, 125.

Η δομή της εξήγησης

- **Αναφορά στο φαινόμενο, γεγονός ή έννοια** που ερμηνεύεται στο κείμενο:
- Το κύριο μέρος των εξηγητικών κειμένων ποικίλλει ανάλογα με την ειδικότερη υποκατηγορία του εξηγητικού τύπου:
 - παρουσίαση της διαδοχής των γεγονότων που οδήγησαν στο φαινόμενο (ακολουθιακή εξήγηση),
 - **οργανωτικό σχήμα φαινομένου–αιτίου** (παραγοντική εξήγηση): ανάλυση των αιτιών δημιουργίας του φαινομένου,
 - **οργανωτικό σχήμα φαινομένου (αιτίου)–αποτελέσματος** (συνεπαγωγική εξήγηση): ανάλυση των επιπτώσεων του φαινομένου.
- **Συμπέρασμα–επίλογος.**

Η γλώσσα της εξήγησης

Στα εξηγητικά κείμενα απαντώνται:

- **Αφηρημένα ονόματα** (ονοματοποιημένες ρηματικές φράσεις) οι οποίες εκφράζουν τις ενέργειες ή διαδικασίες που οδηγούν σε ένα φαινόμενο,
- **Ρήματα** (συνήθως σε παροντικό χρόνο) δράσης και ρήματα νόησης ή σκέψης (σκέφτομαι, κρίνω, στοχάζομαι κ.λπ.),

- **Κειμενο-οργανωτικές λέξεις** και μετακειμενικοί δείκτες, όπως αιτία, αποτέλεσμα, συνέπεια, επίπτωση, προϋπόθεση, προκάλεσε, επέφερε, οδήγησε σε,
- **Ειδικοί επιστημονικοί όροι** (εξειδικευμένο ύφος),
- **Συνοχικοί μηχανισμοί ή επιρρηματικοί προσδιορισμοί** που δηλώνουν αιτία (εξαιτίας, επειδή, λόγω του ότι), αποτέλεσμα (επομένως, συνεπώς, άρα) ή χρόνο (αρχικά, στη συνέχεια),
- **Επιστημική τροπικότητα**, με την οποία εκφράζεται ο βαθμός βεβαιότητας των δημιουργών του κειμένου για όσα διατυπώνονται, όπως η δυνατότητα (μπορεί, ίσως), η πιθανότητα (μάλλον, φαίνεται ότι) ή η βεβαιότητα (οπωσδήποτε, βέβαια, σίγουρα),
- **Υποτακτικός και μακροπερίοδος λόγος**,
- **Σαφήνεια και ακρίβεια** στη διατύπωση νοημάτων (κυριολεξία, αποφυγή μεταφορών και πολυσημίας κ.λπ.).

Σχετικές πληροφορίες και παραδείγματα θα βρείτε στο βιβλίο στις σελίδες 44-46, 66-67, 95-97, 105-109, 125.

4.1.4 Επιχειρηματολογία

Ο κειμενικός τύπος της επιχειρηματολογίας επιτελεί τη διαδικασία της πειθούς των δεκτών του κειμένου σε σχέση με ζητήματα για τα οποία υπάρχει διαφωνία με τους δημιουργούς του. Μέσω, δηλαδή, της επιχειρηματολογίας οι πομποί επιδιώκουν την αποδοχή της ορθότητας ή της εγκυρότητας της θέσης που υποστηρίζουν και τη μεταβολή άποψης ή στάσης των δεκτών. Επιχειρηματολογικούς κειμενικούς τύπους συναντάμε στα κειμενικά είδη του διαφημιστικού, του δικανικού ή του πολιτικού λόγου, του άρθρου γνώμης, όπως και στις καθημερινές προφορικές συζητήσεις ή στα νήματα των αναρτήσεων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Η δομή της επιχειρηματολογίας

Τα υποχρεωτικά δομικά στοιχεία των επιχειρηματολογικών κειμένων είναι τα ακόλουθα.

- Προβολή της υποστηριζόμενης θέσης,
- Αιτιολόγηση και υποστήριξη της θέσης μέσω υποστηρικτικών πληροφοριών, στοιχείων, προσωπικών παραδοχών ή τεκμηρίωσή της μέσω τεκμηρίων, μαρτυριών, γεγονότων, επιστημονικών πορισμάτων, ιστορικών παραδειγμάτων, άποψης αυθεντιών ή ειδικών, στατιστικών στοιχείων, αυτοπτών μαρτύρων),
- Συμπέρασμα, το οποίο συνοψίζει την υποστηριζόμενη θέση και την αιτιολόγησή της.

Τα προαιρετικά στοιχεία ενός επιχειρηματολογικού κειμένου μπορεί να είναι:

- Ανασκευή των απόψεων που αντιτίθενται στη θέση των δημιουργών,
- Τεκμηρίωση των υποστηρικτικών πληροφοριών ή προσωπικών θέσεων μέσω δευτερογενών τεκμηρίων ή μαρτυριών.

Η υποστηριζόμενη θέση μαζί με μία υποστηρικτική πληροφορία ή ένα τεκμήριο συνιστούν ένα **επιχείρημα**. Όταν ένα επιχειρηματολογικό κείμενο απαρτίζεται από τα υποχρεωτικά στοιχεία (με ή χωρίς δευτερογενή τεκμήρια), πρόκειται για επιχειρηματολογική έκθεση, ενώ, αν εμπεριέχει και ανασκευή στοιχείων, για **συζήτηση, ανάλυση ή αντιπαράθεση**.

Η γλώσσα της επιχειρηματολογίας

Τα γλωσσικά χαρακτηριστικά που απαντώνται συνήθως στα επιχειρηματολογικά κείμενα είναι:

- **Ρήματα γνώμης** (π.χ. θεωρώ, γνωρίζω, πιστεύω, ισχυρίζομαι),
- **Ονοματοποίηση** (βλ. ενότητα 5.3.3),
- Αυξημένη χρήση **παθητικής σύνταξης**,
- **Συνοχικοί μηχανισμοί** δηλωτικοί αποτελέσματος ή συμπεράσματος, αιτίας, αντίθεσης, επεξήγησης ή προσθήκης κ.λπ.,

- **Ρητορικές ερωτήσεις**, συνήθως για έντονη κατάφαση ή άρνηση,
- Αξιοποίηση **αποφαντικών/δηλωτικών γλωσσικών πράξεων**,
- Λέξεις και φράσεις που δηλώνουν **δεοντική** (π.χ. πρέπει, χρειάζεται, είναι ανάγκη) ή/και **επιστημική τροπικότητα** (π.χ. ενδέχεται, ίσως, είναι δυνατόν),
- **Σχήματα λόγου** (βλ. και ενότητα 6.3), όπως, για παράδειγμα, επανάληψη/επαναφορά, παραλληλισμός, παράφραση και έλλειψη.

Τρόποι και στρατηγικές πειδούς

Οι μορφές πειδούς που απαντώνται στα προφορικά, τα γραπτά ή τα ψηφιακά κείμενα είναι οι ακόλουδες:

- **Λογική επιχειρηματολογία**: το μέσο πειδούς είναι το επιχείρημα, το οποίο παρουσιάζεται ως προϊόν είτε επαγωγικού είτε παραγωγικού συλλογισμού:
 - » Ο **επαγωγικός συλλογισμός** αποτελεί γενίκευση του συμπεράσματος που προκύπτει από την παρατήρηση ικανού αριθμού επιμέρους δεδομένων και καταστάσεων, ώστε η θέση των πομπών να αφορά όλα τα ομοειδή δεδομένα ή καταστάσεις: π.χ. το νερό διαστέλλεται, όταν βράζει· το γάλα διαστέλλεται, όταν βράζει· το τσάι διαστέλλεται, όταν βράζει· ο καφές διαστέλλεται, όταν βράζει· **επομένως, τα υγρά διαστέλλονται, όταν βράζουν**.
 - » Ο **παραγωγικός συλλογισμός** αποτελεί εξειδίκευση συγκεκριμένης γνώσης ή παραδοχής, γενικευτικού χαρακτήρα (αφορά κατηγορίες προσώπων, καταστάσεων, ευρύτερες χρονικές περιόδους ή χωρικά πλαίσια), η οποία ονομάζεται εγγυητική μαρτυρία, ώστε η θέση των πομπών να αφορά μεμονωμένα πρόσωπα ή καταστάσεις, χρονικά ή χωρικά σημεία: π.χ. Τα υγρά, όταν βράζουν, διαστέλλονται (εγγυητική μαρτυρία) και, επομένως, **πρέπει να προσέξω/-εις/-ει να μη χυθεί ο καφές από το μπρίκι** (θέση), μόλις θα έχει βράσει (υποστηρικτικό δεδομένο).

“ Σε παλαιότερα εγχειρίδια η συγκεκριμένη στρατηγική πειδούς αναφερόταν ως επίκληση στη λογική.

- **Ηθοποιία**: βάσει της συγκεκριμένης στρατηγικής, οι πομποί καδίστανται αξιόπιστοι προβάλλοντας τη συνέπειά τους, τις αρετές τους, τη φιλαλήθειά τους, το ενδιαφέρον τους για τους δέκτες, με στόχο την αποδοχή της θέσης που εκφράζουν· επίσης, άλλη μία διάσταση της συγκεκριμένης στρατηγικής είναι η απόδοση αρνητικών χαρακτηρισμών στους υποστηρικτές της αντίθετης άποψης, με στόχο να φανούν αναξιόπιστοι.

“ Σε παλαιότερα εγχειρίδια η συγκεκριμένη στρατηγική πειδούς αναφερόταν ως επίκληση στο ήθος των πομπών ή επίθεση στο ήθος του αντιπάλου.

- **Παθοποιία**: με βάση αυτή τη στρατηγική πειδούς, γίνεται προσπάθεια από τους πομπούς να επηρεαστεί ο συναισθηματικός κόσμος των δεκτών (μέσω συγκινησιακά φορτισμένων εκφράσεων, απειλών, κινδυνολογίας, εκφοβισμού, πρόκλησης ενθουσιασμού), προκειμένου να πειστεί.

“ Σε παλαιότερα εγχειρίδια η συγκεκριμένη στρατηγική πειδούς αναφερόταν ως επίκληση στο συναίσθημα.

4.1.5 Διαδικαστικά κείμενα και πρωτόκολλα

Κείμενα οδηγιών είναι τα κείμενα που:

- καταγράφουν τα βήματα κατασκευής ή επισκευής ενός αντικειμένου ή οι οδηγίες χρήσης μίας συσκευής, οι συνταγές μαγειρικής ή τα στάδια που ακολουθούνται σε ένα πείραμα (**διαδικαστικά κείμενα**),
- ορίζουν ποιοι κανόνες, ενέργειες και συμπεριφορές θεωρούνται κατάλληλα σε συγκεκριμένο πλαίσιο δράσης και πρακτικής (**πρωτόκολλα**): πρόκειται για κειμενικά είδη, όπως οι νόμοι, οι κανονισμοί, οι οδηγίες δράσης και συμπεριφοράς ή επικοινωνιακά συμβάντα, όπως οι συμβουλές και παραινέσεις σε συγκεκριμένους αποδέκτες.

Σχετικές πληροφορίες και παραδείγματα θα βρείτε στο βιβλίο στις σελίδες 151-153.

“**Επικοινωνιακά συμβάντα** είναι μορφές διαδραστικής ή μονολογικής επικοινωνίας σε προφορικό, κυρίως, αλλά και σε ψηφιακό ή γραπτό λόγο, με συγκεκριμένο επικοινωνιακό στόχο και τυπική δομή και κανόνες (π.χ. εισήγηση σε συνέδριο, έκφραση συμβουλών, διατύπωση παραπόνων, μάθημα).

”

Η δομή των καθοδηγητικών κειμένων

Τα διαδικαστικά κείμενα, επειδή αποβλέπουν στην καταγραφή των βημάτων ή ενεργειών που πρέπει να γίνουν για την επίτευξη κάποιου στόχου, έχουν συνήθως τυπική δομή:

- παρουσίαση του **στόχου**,
- καταγραφή των υλικών ή μέσων επίτευξής του (**προαιρετική δομική ενότητα**),
- **εκτέλεση/υλοποίηση του στόχου**, μέσω συγκεκριμένης και μη αντιστρέψιμης σειράς **βημάτων/ενεργειών**.

Από την άλλη, τα πρωτόκολλα είναι πιο ευέλικτα ως προς την οργάνωσή τους και τη σειρά των ενεργειών και κανόνων.

Η γλώσσα των κειμένων οδηγιών

Ανάλογα με το επικοινωνιακό πλαίσιο και τον σκοπό τους, τα καθοδηγητικά κείμενα μπορεί να έχουν γλωσσικά χαρακτηριστικά όπως:

- **Ρήματα δράσης** που αποτυπώνουν τις διαδικασίες ή τα βήματα για την επίτευξη του σκοπού,
- Ρήματα σε **παροντικό χρόνο**, προκειμένου να δηλώνεται η αόριστα επαναλαμβανόμενη σειρά των προτεινόμενων ενεργειών,
- **Υποτακτική ή προστακτική** ρηματική έγκλιση,
- **Α΄ ή β΄ πληθυντικό πρόσωπο**,
- **Επιρρηματικοί προσδιορισμοί** με σημασιολογικό ρόλο τη δήλωση του τρόπου υλοποίησης του στόχου,
- **Κειμενο-οργανωτικές λέξεις και φράσεις** που δηλώνουν χρόνο, αιτία ή προϋπόθεση,
- Εκφράσεις **δεοντικής τροπικότητας**,
- **Ονόματα κοινά** και συνήθως **συγκεκριμένα**, που δηλώνουν τα μέσα, τα υλικά, τα συστατικά επίτευξης ενός στόχου.

4.2 Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά προφορικών κειμένων

Τα προφορικά κείμενα έχουν κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα, ανάλογα με την κατηγορία στην οποία ανήκουν: α) τα μονολογικά προφορικά κείμενα και β) τα διαδραστικά ή διαλογικά.

4.2.1 Μονολογικά προφορικά κείμενα

Τα **μονολογικά κείμενα** είναι κείμενα που εκφωνούνται, χωρίς να υπάρχει διάδραση (συνομιλία) με το ακροατήριο (παρ' όλα αυτά, υπάρχει περίπτωση να παρατηρηθεί περιορισμένη διάδραση, όπως στην περίπτωση των ερωτήσεων του κοινού μετά από μια εισήγηση σε ένα συνέδριο). Τα μονολογικά προφορικά κείμενα έχουν τα εξής χαρακτηριστικά:

- Είναι δυνατό να παράγονται **αυθόρμητα**, δηλαδή διαμορφώνονται τη στιγμή που εκφωνούνται, υπό την πίεση του χρόνου και του ακροατηρίου, χωρίς να υπάρχει προ-ομιλητική προετοιμασία: γι' αυτό και συχνά χαρακτηρίζονται από επαναλήψεις εκφωνημάτων (φράσεων και προτάσεων), αυτοδιορθώσεις, συντακτικά ατελείς κι ανολοκλήρωτες προτάσεις, επανεκκινήσεις, γειμίσματα του λόγου με παγιωμένες εκφράσεις (π.χ. η αλήθεια είναι, ας πούμε κ.λπ.) ή ήχους (π.χ. χμμμ, εεε...).
- Ωστόσο, συνήθως, τα μονολογικά κείμενα είναι προϊόντα προπαρασκευής (**προσχεδιασμένος μονόλογος**), προ-ομιλητικού σχεδιασμού, δηλαδή, συλλογής πληροφοριών και ταξινόμησής τους, ανάλογα με το κειμενικό είδος στο οποίο ανήκουν (π.χ. προφορικά κειμενικά είδη, όπως οι εισηγήσεις σε συνέδρια, οι πολιτικές ομιλίες, οι δικανικές αγορεύσεις κ.λπ.).
- Επίσης, στα προφορικά κείμενα, η ομιλία συνοδεύεται από **πολυτροπικότητα** στη διατύπωση νοημάτων, μέσω αξιοποίησης σημειωτικών τρόπων, όπως οι μορφασμοί και οι χειρονομίες, και πραγματοποιείται σε συγκεκριμένο περιεχόμενο (χώρο, ακροατές, κοινωνικό πλαίσιο).

4.2.2 Διαλογικά, συνομιλιακά ή διαδραστικά προφορικά κείμενα

Τα **διαλογικά** (συνομιλιακά ή διαδραστικά) **κείμενα** είναι κείμενα στα οποία υπάρχει συνομιλία δύο ή περισσότερων προσώπων. Τα διαλογικά προφορικά κείμενα έχουν τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- Μπορεί να είναι **προσχεδιασμένα** (π.χ. στο κειμενικό είδος της συνέντευξης για εργασία),
- Συνήθως, όμως, είναι **μη προσχεδιασμένα**, δηλαδή παράγονται αυθόρμητα (π.χ. στον ελεύθερο διάλογο ως μέσο ανταλλαγής πληροφοριών ή έκφρασης συναισθημάτων): γι' αυτό, συχνά χαρακτηρίζονται από (αλληλο)διακοπές, επαναλήψεις, επικαλύψεις συνομιλητών, (αυτο)διορθώσεις, συντακτικά ατελείς κι ανολοκλήρωτες προτάσεις, επανεκκινήσεις, συνδιαμόρφωση ενός νοήματος από δύο συνομιλητές, γειμίσματα του λόγου κ.λπ.
- Στον προφορικό λόγο, υπάρχει η **δυνατότητα ακουστικής και οπτικής επαφής** των συνομιλητών/-τριών.

4.2.3 Στοιχεία που συνοδεύουν τον προφορικό λόγο

Στον προφορικό λόγο, η ομιλία συνοδεύεται και από **παραγλωσσικά** ή/και **εξωγλωσσικά στοιχεία**.

Τα **παραγλωσσικά** στοιχεία είναι υπερτεμαχιακά φαινόμενα, δηλαδή, διακρίνονται από τον τόνο που χαρακτηρίζει μια μόνο λέξη, ως ανέβασμα της έντασης στην εκφώνηση του φωνήεντος μιας συλλαβής της:

- ο επιτονισμός, δηλαδή, η **διακύμανση της φωνής** (το ανεβοκατέβασμά της) την ώρα και

κατά τη διάρκεια της εκφώνησης μιας φράσης ή πρότασης, η οποία συνεπάγεται συγκεκριμένη σημασιολογική συνυποδήλωση (Αχ, θρέχει!, Βρέχειειι, θα πνιγούμε!, Βρέχει;): με άλλα λόγια, μέσω του επιτονισμού εκφράζεται η συναισθηματική διάθεση ή η στάση του ομιλητή/της ομιλήτριας, όπως και το είδος των εκφωνημάτων (ερωτηματικά, επιφωνηματικά),

- ο ρυθμός, οι παύσεις, κατά τη διάρκεια της εκφώνησης μιας πρότασης,
- η προφορά, η ένταση, το ύψος, και η ποιότητα/το χρώμα της φωνής κ.λπ.

Συμπερασματικά, ο επιτονισμός διαμορφώνει σημασίες και νοήματα.

Τα **εξωγλωσσικά** στοιχεία είναι οι χειρονομίες, οι κινήσεις, οι μορφασμοί, η έκφραση του προσώπου, το βλέμμα ή τα νεύματα.

4.2.4 Χειρονομίες και μορφασμοί

Ο βασικός τρόπος με τον οποίο επικοινωνούμε με το κοινωνικό μας περιβάλλον σε λιγότερο απαιτητικές και επίσημες επικοινωνιακές περιστάσεις είναι ο προφορικός λόγος. Σε πιο επίσημα/τυπικά και λιγότερο οικεία επικοινωνιακά περιβάλλοντα, χρησιμοποιούμε τον γραπτό ή τον ψηφιακό λόγο, οι οποίοι είναι, συνήθως, απαιτητικότεροι ως προς την ακρίβεια των μηνυμάτων.

Ωστόσο, στις καθημερινές μας συναναστροφές με το κοινωνικό μας περιβάλλον, στενό αλλά και ευρύτερο, παράλληλα με τον προφορικό μας λόγο, καταφεύγουμε και στη χρήση κάποιων χειρονομιών και μορφασμών, μέσω των οποίων εκφράζουμε τα συναισθήματά μας, τις προθέσεις μας και τις σκέψεις μας, συμπληρώνοντας με τον τρόπο αυτό τα γλωσσικά μηνύματα.

Οι χειρονομίες ή οι μορφασμοί, λοιπόν, ως κιναισθητικοί σημειωτικοί τρόποι που συνοδεύουν τον προφορικό λόγο, είναι φορείς σημασιών (δηλωτικών και συνυποδηλωτικών), οι οποίες γίνονται αντιληπτές μέσω οπτικής επαφής. Η προϋπόθεση για την αποτελεσματική επικοινωνία μέσω των συγκεκριμένων σημειωτικών τρόπων είναι η κοινή κουλτούρα, η κοινή πολιτισμική προέλευση.

Οι χειρονομίες μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ως εξής:

- **συμβολικές χειρονομίες:** μια χειρονομία είναι δυνατό να δηλώνει νόημα αντίστοιχο με μία γλωσσική έκφραση (χρησιμοποιούνται σε συγκεκριμένους χαιρετισμούς και αποχαιρετισμούς, ύβρεις, εντολές/προτροπές έλευσης ή αποχώρησης, ερωτήσεις): οι χειρονομίες αυτές είτε χρησιμοποιούνται συναναφορικά με το προφορικό γλωσσικό κείμενο (δηλώνοντας, παράλληλα με το γλωσσικό κείμενο, το ίδιο μήνυμα με αυτό) είτε υποκαθιστούν το προφορικό μήνυμα, αποτελώντας τους αποκλειστικούς φορείς του μηνύματος·
- **μιμητικές χειρονομίες:** μια χειρονομία είναι δυνατό να δημιουργεί συγκεκριμένο νόημα μέσω μίμησης με τα χέρια του αντικειμένου ή προσώπου στο οποίο αναφέρεται (π.χ. αναφορά σε βιβλίο ή στην ενέργεια του διαβάσματος μέσω σχηματισμού γωνίας με πλευρές τις ανοιχτές τετρωμένες παλάμες των χεριών, αναφορά σε μέγεθος ή ποσότητα μέσω ανοίγματος των χεριών ή προσέγγισης του αντίχειρα στον δείκτη): και στην περίπτωση αυτή, οι χειρονομίες λειτουργούν συναναφορικά με το γλωσσικό κείμενο ή το υποκαθιστούν·
- **εκφραστικές χειρονομίες:** πρόκειται για χειρονομίες που πραγματοποιούνται από έναν ομιλητή παράλληλα με τον προφορικό λόγο και, συνήθως, υποσυνείδητα, ως αποτέλεσμα συναισθηματικής φόρτισης (π.χ. χαράς, ευφορίας, θυμού, ευθυμίας κ.λπ.).

Ενώ στον προφορικό και τον γραπτό λόγο οι παρεξηγήσεις είναι σχετικά σπανιότερες, όταν οι συνομιλητές βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο γλωσσομάθειας, στο επίπεδο των χειρονομιών και των μορφασμών είναι πολύ συνηθέστερη η παρεξήγηση μεταξύ των συνομιλητών. Γίνεται, μάλιστα, ακόμη πιο συχνή, όταν οι συνομιλητές προέρχονται από διαφορετικά κοινωνικά, γλωσσικά και κυρίως εθνικά και πολιτισμικά περιβάλλοντα: μια χειρονομία που στην Ελλάδα σημαίνει απογοήτευση, μπορεί σε άλλες χώρες ή πολιτισμούς να μην έχει την ίδια σημασία ή να έχει και την αντίθετη ακριβώς.

- Επίσης, οι μορφασμοί του προσώπου (π.χ. κινήσεις ματιών, φρυδιών, άνοιγμα και κλείσιμο στόματος, κινήσεις σιαγόνας), όπως και η απόσταση των πομπών από τους δέκτες, αποτελούν δείκτες συγκεκριμένης συναισθηματικής κατάστασης, άγνοιας ή απορίας, μίμησης μιας πράξης, οικειότητας ή αποστασιοποίησης.

4.2.5 Ψηφιακά προφορικά κείμενα

Προφορικά κείμενα μπορούν να παραχθούν όχι μόνο σε επικοινωνιακές περιστάσεις που διέπονται από άμεση επικοινωνία, δηλαδή ανταλλαγές μηνυμάτων μεταξύ ατόμων στα οποία υπάρχει δυνατότητα οπτικής, ακουστικής και απτικής επαφής ανάμεσά τους, αλλά και σε επικοινωνία μέσω ψηφιακών συσκευών: π.χ. τηλεφωνικές συνδιαλέξεις μέσω κινητού τηλεφώνου, τηλεδιασκέψεις μέσω σχετικής ψηφιακής πλατφόρμας κ.λπ.

4.2.6 Προφορικό ύφος

Ο προφορικός λόγος γίνεται αντιληπτός σε δυο επίπεδα:

- σε επίπεδο υλικό, δηλαδή ως φωνή, ως λόγος που είναι αισθητός ως ήχος που εξάγεται από το ανθρώπινο στόμα και γίνεται προσιτός στις αισθήσεις μας μέσω της ακοής,
- σε επίπεδο υφολογικό, καθώς στα προφορικά κείμενα, συνήθως, αξιοποιείται καθημερινό, ανεπίσημο, μη τυπικό ύφος, το απλό και προσωπικό ύφος, σε αντίθεση με τον γραπτό λόγο όπου, συνήθως, χρησιμοποιείται το επίσημο, τυπικό και πιο σύνθετο ύφος.

Παρατηρώντας, όμως, την ποικιλία των προφορικών και των γραπτών κειμένων, φαίνεται πως δεν υπάρχουν απόλυτες διαφορές ως προς το ύφος του προφορικού και του γραπτού λόγου, αλλά κυρίως διαβαθμίσεις: πιο συγκεκριμένα, τα προφορικά και τα γραπτά κειμενικά είδη αποτελούν σημεία ενός συνεχούς, ενός φάσματος, στη μία πλευρά του οποίου έχουμε την προφορικότητα (η οποία χαρακτηρίζεται από αυθορμητισμό, συνομιλιακό λόγο κ.λπ.) και στην άλλη τη γραφή (η οποία διακρίνεται από επισιμότητα, απρόσωπο ύφος, συνδετότητα κ.λπ.).

4.3 Πολυτροπικά Κείμενα

Πολυτροπικό ονομάζεται το κείμενο του οποίου το μήνυμα ή τα μηνύματα δημιουργούνται μέσω της σύνδεσης διαφορετικών σημειωτικών τρόπων. Επομένως, για να κατανοήσουμε και να ερμηνεύσουμε ένα πολυτροπικό κείμενο (το οποίο συνήθως είναι ψηφιακό), πρέπει να καταλάβουμε πώς εννοούνται και συντίθενται οι διαφορετικοί σημειωτικοί τρόποι που συγκροτούν το μήνυμά του, συνεισφέροντας ο καθένας ανάλογα με τη μορφή και τα χαρακτηριστικά του.

4.3.1 Σημειωτικοί τρόποι/πόροι

Σημειωτικοί τρόποι είναι τα διαφορετικά μέσα ή πόροι που χρησιμοποιούν οι δημιουργοί/σχεδιαστές ενός κειμένου, για να δημιουργήσουν τα νοήματά του. Πιο συγκεκριμένα, οι σημειωτικοί τρόποι είναι ο γραπτός λόγος, ο προφορικός λόγος, η εικόνα, η φωτογραφία, το σχέδιο ή σκίτσο, το σχεδιάγραμμα, ο πίνακας, τα διαγράμματα, το χρώμα, η γραμματοσειρά, το σχήμα, η κινούμενη εικόνα, το μέγεθος, η μουσική, ο ήχος, οι χειρονομίες.

Η εικόνα, δηλαδή, σε ένα πολυτροπικό κείμενο

- συχνά, συμπληρώνει το νόημα και τις πληροφορίες του γλωσσικού μηνύματος ή δίνει το πλαίσιο ενός διαλόγου (συνήθως σε διαφημιστικά/πληροφοριακά κειμενικά είδη, όπως οι αφίσες και οι ανακοινώσεις, και σε κόμικς),
- σε κάποιες περιπτώσεις λειτουργεί διακοσμητικά, κάνοντας απλώς το κείμενο πιο ελκυστικό (εικονογράφηση),
- σε άλλες περιπτώσεις, η εικόνα αποτελεί τον κύριο φορέα του μηνύματος του κειμένου, ενώ το γλωσσικό κείμενο λειτουργεί ως επεξήγηση της εικόνας (π.χ. οι λεξάντες σε εικόνες),
- με τη χρήση μίας εικόνας είναι δυνατό να αναδεικνύεται ο δράστης ή ο δέκτης/στόχος μίας ενέργειας, μέσω των κινήσεων των προσώπων που απεικονίζονται, να εκφράζονται συναισθήματα μέσω μορφασμών και χειρονομιών, να δηλώνεται έμφαση μέσω χρωμάτων (φωτεινότητας, κορεσμού), μεγεθών ή της γραμματοσειράς, να δηλώνεται οικειότητα ή αποστασιοποίηση μέσω της γραμματοσειράς ή της δέσης των απεικονιζόμενων προσώπων ή αντικειμένων,
- η δόμηση του πολυτροπικού κειμένου, η οποία υποδεικνύει την κατεύθυνση της ανάγνωσής του (από τα αριστερά στα δεξιά, από πάνω προς τα κάτω, από το κέντρο προς την περιφέρεια) αποτελεί στοιχείο προβολής κάποιων μηνυμάτων ως κεντρικών και κάποιων άλλων ως λεπτομερειών (π.χ. εξηγήσεις, αναλύσεις, επεκτάσεις, αναδιατυπώσεις των βασικών).

Πολυτροπικό κείμενο 1

9

λόγοι για να ανησυχήσετε

- 1 Όλο και περισσότερες ώρες στο Διαδίκτυο
- 2 Θλίψη, αρνητισμός, απώλεια ενδιαφέροντος
- 3 Ενδιαφέρον μόνο για ό,τι αφορά το Διαδίκτυο
- 4 Αντικοινωνικότητα, εξαφάνιση των φίλων
- 5 Διατροφικές διαταραχές και διαταραχές ύπνου
- 6 Μειωμένη αθλητική δραστηριότητα
- 7 Ξηρά μάτια
- 8 Ημικρανίες
- 9 Παραμέληση υγιεινής

7

κινήσεις για να το προλάβετε

1. Όρια
Να βάζετε όρια στα παιδιά σας από νωρίς. Τα όρια, όταν έχουν λογική βάση, δεν καταπιέζουν τα παιδιά, αντιθέτως τα κάνουν να νιώθουν ασφάλεια.
2. Προσωπικότητα
Να σέβετε την προσωπικότητα των παιδιών σας. Είναι βασικός κανόνας για την εφαρμογή πειθαρχίας.
3. Χώρος
Ο ηλεκτρονικός υπολογιστής δεν πρέπει να βρίσκεται στο δωμάτιο του παιδιού αλλά σε κοινόχρηστο χώρο του σπιτιού.
4. Συζήτηση
Συζητήστε με τα παιδιά σας θέματα περί ασφάλειας του Διαδικτύου έτσι ώστε να κατανοήσουν τους κινδύνους.
5. Έλεγχος
Γνωρίστε ποιους πρέπει να ενημερώσετε στην περίπτωση που διαπιστώσετε ότι το παιδί σας ήρθε σε επαφή με παράνομο περιεχόμενο σελίδας στο Internet (www.safeline.gr).
6. Κινητά
Να ξέρετε ότι οι εταιρείες κινητής τηλεφωνίας παρέχουν στους χρήστες και πρόσβαση στο Διαδίκτυο.
7. Ενημέρωση
Επισκεφθείτε την ιστοσελίδα www.saferinternet.gr του Ελληνικού Κέντρου Ασφαλούς Διαδικτύου,

Πολυτροπικό κείμενο 2

4.3.2 Εικόνες, σχέδια, σκίτσα

Ένα γλωσσικό κείμενο που συνοδεύεται από εικόνες μπορεί, χωρίς αυτές, να μην έχει ολοκληρωμένο νόημα ή να μη δηλώνει με αποτελεσματικό τρόπο το μήνυμά του.

4.3.3 Εικονοσύμβολα

Τα εικονοσύμβολα (emoji) είναι εικονίδια προσώπων που δηλώνουν και μεταφέρουν κάποιο συναίσθημα (λύπη, χαρά, ειρωνεία, ευθυμία, δυσθυμία κ.λπ.), αντικειμένων και συμβόλων, τα οποία απαντώνται σε ψηφιακά κείμενα. Σε μία συνομιλία σε πραγματικό χώρο και χρόνο, οι συνομιλήτριες και οι συνομιλητές χρησιμοποιούν εκτός από τον λόγο και άλλα στοιχεία (παραγλωσσικά και εξωγλωσσικά), για να μεταφέρουν αποτελεσματικά το μήνυμά τους. Κάποια από αυτά είναι οι εκφράσεις του προσώπου, οι χειρονομίες, ο τόνος και η ένταση της φωνής. Για να καλυφθεί το κενό αυτό στα ψηφιακά κείμενα χρησιμοποιούνται τα εικονοσύμβολα.

Τα εικονοσύμβολα χρησιμοποιούνται επιτελώντας, μεταξύ άλλων, τις ακόλουθες λειτουργίες:

- πολλές φορές, λειτουργούν ως αποκλειστικοί φορείς νοήματος, αντικαθιστώντας το γλωσσικό μήνυμα (σε χαιρετισμούς, ασπασμούς, εκφράσεις συναισθημάτων): π.χ. 😊❤️,
- συχνά, λειτουργούν συμπληρωματικά και ενισχυτικά ως προς το νόημα του γλωσσικού μηνύματος (εκφράζοντας συναισθήματα ή σχόλια, τα οποία απορρέουν από το γλωσσικό μήνυμα): Θα τα πούμε αργότερα 😊 /Δεν το πιστεύω 😲 (σε τέτοιες περιπτώσεις, θα μπορούσε να πει κανείς τα εικονοσύμβολα του ψηφιακού λόγου αντιστοιχούν στα σχολιαστικά σημεία στίξης του γραπτού κειμένου),
- σε πολλές περιπτώσεις, λειτουργούν συναναφορικά με το γλωσσικό μήνυμα, επαναλαμβάνοντας το μήνυμα του γλωσσικού κειμένου (συναναφορικά σημαίνει ότι δημιουργούν ένα νόημα, αναφέρονται σε κάποιο πρόσωπο, αντικείμενο ή κατάσταση, μαζί με κάποιον άλλο σημειωτικό τρόπο): π.χ. Συγχαρητήρια! 🎉 /Θα έρδουμε το Σάββατο στη γιορτή σο🎂🍰.

5. Γραμματική του Κειμένου: η επιλογή και η οργάνωση της πληροφορίας

5.1 Η συνοχή του κειμένου

Με τον όρο **κειμενική συνοχή** εννοούμε τη νοηματική σύνδεση/αλληλουχία μεταξύ:

α) των δομικών συστατικών ενός κειμένου, δηλαδή των φράσεων, των προτάσεων ή των σύνθετων προτάσεων/περιόδων, με τρόπο ώστε να συγκροτούν νοηματική ενότητα και όχι απλή παράθεση γλωσσικών στοιχείων, και

β) συγκεκριμένων συστατικών διαφορετικών περιόδων ενός κειμένου, η οποία πραγματώνεται μέσω της επιλογής συγκεκριμένων **συνοχικών μηχανισμών** (γραμματικών στοιχείων), των **κειμενικών δεικτών**: παρατακτικών ή υποτακτικών συνδέσμων (π.χ. και, όταν), κειμενικών/συνοχικών επιρρημάτων (π.χ. γι' αυτό, επομένως, επιπρόσδετα, ωστόσο, δηλαδή κ.λπ.), οριστικού άρθρου και προσωπικών/δεικτικών/κτητικών/επιτακτικών αντωνυμιών (π.χ. αυτά).

“ Οι **συνοχικοί μηχανισμοί** σε παλαιότερες γραμματικές και γλωσσικά εγχειρίδια καλούνταν **διαρθρωτικές λέξεις**.

Παραδείγματα

- (1) Πήγα [στο φροντιστήριο] και [στο γυμναστήριο].
- (2) [Ακούω μουσική] [όταν διαβάζω].
- (3) [Ήμουν μόλις πέντε χρονών όταν είδα για πρώτη φορά θέατρο]. [Ωστόσο, δεν πρόκειται ποτέ να ξεχάσω τη μαγεία αυτού του ολότελα καινούργιου και άγνωστου για μένα κόσμου που με συνάρπαξε].

(4) [Ο κ. Γιάννης] είναι διακεκριμένος εκπαιδευτικός - φιλόλογος και συγγραφέας [σχετικών πονημάτων]. Σε [αυτά], αναδεικνύεται η βαθιά γνώση και το υψηλό επιστημονικό υπόβαθρό [του].

5.1.1 Συνοχικοί μηχανισμοί - Κειμενικοί δείκτες

Οι **συνοχικοί μηχανισμοί** είναι τα γραμματικά ή λεξιλογικά συστατικά ενός κειμένου, τα οποία αναφέρονται (πραγματοποιούν αναφορά) σε προαναφερθέν, συνήδως, στοιχείο του κειμένου. Οι **συνοχικοί μηχανισμοί** σε ένα κείμενο είναι, συνήδως,

- Δεικτικές/κτητικές **αντωνυμίες**,
- Οριστικό **άρθρο**,
- Τοπικό ή χρονικό **επίρρημα**,
- **Κειμενικοί δείκτες**

Οι **κειμενικοί δείκτες**, ως **συνοχικοί μηχανισμοί**, αφορούν τρόπους σύνδεσης των περιόδων ενός κειμένου μεταξύ τους. Οι κειμενικοί δείκτες, ανάλογα με τον ρόλο που επιτελούν σε ένα κείμενο, κατατάσσονται σε τρεις κατηγορίες.

Η **βασική κατηγορία κειμενικών δεικτών** περιλαμβάνει τους δείκτες που βοηθούν τον αναγνώστη να προσανατολιστεί νοηματικά στο κείμενο, δηλαδή, να κατανοήσει τη νοηματική σχέση περιόδων ή κειμενικών ενοτήτων μεταξύ τους.

Δείκτες νοηματικού προσανατολισμού στο κείμενο			
Δείκτες προσθήκης νέας πληροφορίας	Παράλληλα... Ακόμη...	Επιπλέον... Επιπρόσθετα...	Επίσης... Αφενός ... αφετέρου...
Δείκτες αντίθεσης	Όμως... Ωστόσο...	Αντίθετα... Μολαταύτα...	Παρ' όλα αυτά... Από τη μια ... από την άλλη...
Δείκτες ακολουθίας/ διαδοχής/σειράς	Κατ' αρχάς... Πρώτον... Δεύτερον...	Στη συνέχεια... Ύστερα...	Καταλήγοντας... Έπειτα... Τελειώνοντας... Τέλος...
Δείκτες αναφοράς σε πρόσωπα/πράγματα/τόπους/καταστάσεις του κειμένου	Αυτός-ή-ό... Εκείνος-η-ο... Τέτοιος-α-ο... Τόσος-η-ο...	Ο ίδιος-α-ο... Ο τελευταίος-α-ο... Εκεί... Τότε...	Όπως προαναφέρθηκε... Σύμφωνα με όσα λέχθηκαν προηγουμένως... Όπως είπαμε πιο πάνω ...
Δείκτες αποτελέσματος	Συνεπώς... Επομένως...	Έτσι... Άρα...	Λοιπόν...
Δείκτες αιτίας	Γι' αυτό		
Δείκτες επεξήγησης/ επέκτασης/ παραδείγματος	Συγκεκριμένα... Δηλαδή... Με άλλα λόγια...	Πιο αναλυτικά... Ειδικότερα...	Για παράδειγμα... Παραδείγματος χάρη... Λόγου χάρη...

Η δεύτερη αφορά τους **δείκτες τροπικότητας**, οι οποίοι αναδεικνύουν τις στάσεις του/της συγγραφέα σε σχέση με το μήνυμα και τους αναγνώστες: οι δείκτες αυτοί είναι προτασιακοί (π.χ. προτασιακά επιρρήματα, σχολιαστικές προτάσεις), με την έννοια ότι προσδιορίζουν όχι μία απλή φράση αλλά μία πρόταση· ωστόσο, είναι δυνατό, σε ένα κείμενο, να έχουν τον ρόλο κειμενικού δείκτη, αναδεικνύοντας τη στάση του/της συγγραφέα σε σχέση με όσες πληροφορίες προηγούνται ή έπονται.

Δείκτες τροπικότητας			
Δείκτες μετριαστικοί/ πιθανολογικοί	Ίσως... Πιθανόν... Πιθανότατα... Το πιθανότερο...	Ενδεχομένως... Όπως φαντάζομαι... Κατά την άποψή μου... Σύμφωνα με τη γνώμη μου...	...αν δεξ... ...ξέρω 'γω... ...ας πουμε... ...δα έλεγα...
Δείκτες εμφατικοί/ βεβαιωτικοί	Σαφώς... Βεβαίως... Προφανώς...	Πέρα από κάθε αμφιβολία... Είναι γενικά παραδεκτό... Ομολογουμένως...	Σίγουρα... Οπωσδήποτε... Ολοφάνερα...
Δείκτες αξιολόγησης συμβάντος/πληροφορίας	Δυστυχώς... Ευτυχώς...	Όπως εκτιμώ... Όπως κρίνω...	Όπως πιστεύω...
Δείκτες σηματοδότη- σης/έμφασης	Πρωτίστως...	Το σπουδαιότερο... Το κυριότερο...	Το σημαντικότερο... Το βασικότερο...

Η τρίτη κατηγορία **κειμενικών δεικτών** αφορά τους δείκτες **αποδεικτικότητας/τεκμηριωτικότητας**, δηλαδή, τις λέξεις/φράσεις/προτάσεις που δηλώνουν α) την πηγή/προέλευση συγκεκριμένης πληροφορίας, την αλήθεια της οποίας δεν εγγυάται ο συγγραφέας του κειμένου, βάσει των προσωπικών του βιωμάτων ή ακουσμάτων, ή την απουσία τέτοιας **πηγής**, και β) την **αυτοπτικότητα** μιας πληροφορίας, την οποία επιβεβαιώνει ο/η συγγραφέας του κειμένου ως αυτόπτης μάρτυρας.

Δείκτες τεκμηριωτικότητας/αποδεικτικότητας			
Δείκτες προέλευσης μιας πληροφορίας	Σύμφωνα με τον Χ...	Όπως δήλωσε/κατέθεσε... Όπως άκουσα από τον Χ...	Όπως είπε... ...λέει...
Δείκτες αυτοπτικότητας		Το είδα με τα μάτια μου...	Όπως είδα...

Τέλος, η τέταρτη **κατηγορία κειμενικών δεικτών** είναι οι λέξεις, οι φράσεις ή οι προτάσεις μέσω των οποίων οι ομιλητές/-τριες αναφέρονται στον αναγνώστη, προσπαθούν να δημιουργήσουν συγκεκριμένη σχέση μαζί του ή δηλώνουν κατανόηση ως και αποδοχή της γνώμης του (**πολυφωνικότητα**).

Δείκτες διαδραστικότητας			
Δείκτες συνομιλιακότητας	Σημειώστε και το εξής... Όπως παρατηρούμε...	Μπορούμε να δούμε... Σύμφωνα με αυτά που βλέπουμε...	Όπως βλέπετε... Αυτό σκεφτείτε...
Δείκτες πολυφωνικότητας	Ισχύει αυτό που λες, αλλά...	Αν και συμφωνώ με την παρατήρησή σου...	Όπως λες και εσύ... Ναι, αλλά...

5.1.2. Τοπική συνοχή

Η συνοχή ενός κειμένου μπορεί να έχει διάφορες μορφές νοηματικής συσχέτισης: μία από αυτές είναι η **δήλωση του τόπου** (κυρίως, σε περιγραφικά κείμενα, αλλά και σε αφηγηματικά ή διαδικαστικά).

Σε ένα **περιγραφικό κείμενο**, οι συνοχικοί μηχανισμοί και οι τοπικοί προσδιορισμοί μέσω των οποίων μπορεί να δηλωθεί σε ένα κείμενο ο τοπικός προσανατολισμός, ο χωρικός/τοπικός άξονας είναι:

- **επιρρηματική ή προδετική φράση** που δηλώνει το χωρικό/τοπικό σημείο στο οποίο είναι δυνατό να τοποθετηθεί το περιγραφόμενο αντικείμενο/πρόσωπο/κτίριο,

- **επιρρηματική ή προδεδτική φράση** με σημασιολογικό ρόλο τη δήλωση τοπικού σημείου, και συγκεκριμένα του σημείου του περιγραφόμενου προσώπου, αντικειμένου ή κτιρίου από το οποίο αρχίζει ή συνεχίζεται η περιγραφική διαδικασία,
- **επιρρηματική ή προδεδτική φράση** με σημασιολογικό ρόλο τη δήλωση τόπου/τοπικού σημείου, το οποίο λειτουργεί ως σημείο αναφοράς, ώστε να προσδιοριστούν καλύτερα και με μεγαλύτερη ακρίβεια κάποιο ή κάποια προαναφερθέντα τοπικά σημεία: μέσω των προσδιορισμών αυτών αναδεικνύεται αποτελεσματικότερα ο τοπικός προσανατολισμός του περιγραφικού κειμένου.

“ **Σημείο αναφοράς** είναι ένα συγκεκριμένο συστατικό του κειμένου με σημασιολογικό ρόλο τη δήλωση **τοπικού σημείου** (ένας **τοπικός προσδιορισμός**), βάσει του οποίου ορίζεται η θέση ενός άλλου κειμενικού συστατικού που δηλώνει **τοπικό σημείο**. ”

- **αντωνυμίες-κεφαλές ονοματικής φράσης ή επιρρηματικές φράσεις**, οι οποίες λειτουργούν ως **συνοχικοί μηχανισμοί** του περιγραφικού κειμένου, καθώς δηλώνουν **αναφορά** σε προαναφερθέντα τοπικά σημεία.

“ **Σημείο αναφοράς** ενός **τοπικού προσδιορισμού** σε ένα κείμενο είναι ένας άλλος **τοπικός προσδιορισμός** που χρησιμεύει για τον αποτελεσματικότερο εντοπισμό/τοποθέτηση του πρώτου σε συγκεκριμένο **τοπικό σημείο**. Η **αναφορά** ως **συνοχική διάσταση** σε ένα κείμενο είναι η δήλωση σε νέα πρόταση ενός προαναφερθέντος αντικειμένου/προσώπου/κατάστασης/γεγονότος μέσω ενός **συνοχικού μηχανισμού** (π.χ. αντωνυμίας, οριστικού άρθρου, επιρρήματος). ”

Παράδειγμα τοπικής συνοχής σε περιγραφικό κείμενο

Το σπίτι μου, που βρίσκεται κοντά στην πλατεία Κυψέλης, είναι ένα διώροφο κτίριο μπεζ χρώματος, με αυλή και μεγάλα μπαλκόνια. Μόλις μπαίνει κανείς από την κύρια είσοδο του σπιτιού, συναντά το χολ του σπιτικού, το οποίο οδηγεί στο σαλόνι. Από ένα σημείο του δωματίου αυτού ξεκινάει ένας διάδρομος, στα δεξιά και στα αριστερά του οποίου βρίσκονται άλλα δωμάτια του σπιτιού: στην αρχή του διαδρόμου και δεξιά είναι η κουζίνα, ενώ, στο βάθος του, δεξιά και αριστερά του, τα υπνοδωμάτια των γονέων και των παιδιών αντίστοιχα.

Μελετώντας το παράδειγμα, διαπιστώνουμε τα εξής:

- Ποιο είναι το περιγραφόμενο κτίριο; Η ονοματική φράση *Το σπίτι μου*. Για να προσδιοριστεί με σαφήνεια το **τοπικό σημείο** στο οποίο βρίσκεται, ποιο είναι το σημείο αναφοράς του; Η προδεδτική φράση *κοντά στην πλατεία Κυψέλης*.
- Ποιοι τοπικοί προσδιορισμοί αποτελούν τους συνοχικούς μηχανισμούς του **περιγραφικού κειμένου**, οι οποίοι συνιστούν τον **χωρικό/τοπικό άξονά** του; Οι **ονοματικές φράσεις του σπιτιού, των δωματίου αυτού, του οποίου, του διαδρόμου, του ως λεξιλογικές επαναλήψεις προαναφερθέντων συστατικών του κειμένου, οι οποίες εμπεριέχουν αντωνυμικά στοιχεία - συμπληρώματα ονοματικών ή επιρρηματικών κεφαλών (αυτού, του οποίου, του) αποτελούν μηχανισμούς συνοχής του περιγραφικού κειμένου.**
- Ποιοι τοπικοί προσδιορισμοί συνιστούν τον **χωρικό/τοπικό άξονα του περιγραφικού κειμένου** και αναδεικνύουν τον **τοπικό προσανατολισμό** του; Οι **προδεδτικές φράσεις από**

την κύρια είσοδο του σπιτιού, από ένα σημείο του δωματίου αυτού, στα δεξιά και στα αριστερά του οποίου, στην αρχή του διαδρόμου, στο βάθος, και οι **επιρρηματικές φράσεις δεξιά και αριστερά του**.

- Τα **ρήματα στάσης** (βρίσκεται, βρίσκονται, είναι) κίνησης (μπαίνει, ξεκινάει) φανερώνουν τον **προσανατολισμό** της κίνησης.

Σε ένα **αφηγηματικό κείμενο**, οι συνοχικοί μηχανισμοί και οι τοπικοί προσδιορισμοί μέσω των οποίων μπορεί να δηλωθεί σε ένα κείμενο ο **τοπικός προσανατολισμός**, ο χωρικός/τοπικός άξονας είναι:

- **ονοματική, επιρρηματική ή προδετική φράση** με σημασιολογικό ρόλο τα τοπικά χωρικά σημεία στα οποία τοποθετούνται τα αντικείμενα/πρόσωπα/κτίρια για τα οποία γίνεται λόγος στο κείμενο: αυτό αποτελεί το σημείο αφετηρίας/εκκίνησης,
- **επιρρηματική ή προδετική φράση** που δηλώνει το τοπικό σημείο αναφοράς, ώστε να προσδιοριστούν καλύτερα και με μεγαλύτερη ακρίβεια τα διάφορα τοπικά σημεία στα οποία βρίσκονται τα πρόσωπα του αφηγήματος, σε δεδομένο χωρικό πλαίσιο,
- **τοπικό επίρρημα/αντωνυμία/συμπλήρωμα προδετικής φράσης** που αποτελούν συνοχικούς μηχανισμούς οι οποίοι αναφέρεται στο σημείο αφετηρίας ή τα σημεία αναφοράς ενός κειμένου,
- **προδετική φράση** η οποία δηλώνει τον τοπικό στόχο - κατεύθυνση της κίνησης των χαρακτήρων του αφηγηματικού κειμένου, με στόχο την ανάδειξη του τοπικού προσανατολισμού του κειμένου.

Παράδειγμα τοπικής συνοχής σε αφηγηματικό κείμενο

Το παλιό σπίτι μας βρίσκεται απέναντι από το δημαρχείο της πόλης. Από εκεί ξεκίνησε η συσκευασία και η μεταφορά των επίπλων, των οικιακών συσκευών, των κλιματιστικών/θερμαντικών σωμάτων και του ρουχισμού, στο πλαίσιο της μετακόμισής μας στο νέο μας σπίτι, κοντά στην εκκλησία της κεντρικής πλατείας. Πριν μεταβούμε σε αυτό, μεταφέραμε τα περισσότερα έπιπλα, κάποιες οικιακές συσκευές και τα κλιματιστικά στην αποθήκη του σπιτιού του θείου μου, πέντε σπίτια δεξιά από το παλιό δικό μας, στον ίδιο δρόμο. Στον χώρο αυτό, έγινε η επιλογή της απαραίτητης οικοσκευής και, την επόμενη μέρα, αυτή οδηγήθηκε και τοποθετήθηκε. Τα υπόλοιπα έπιπλα και ρούχα μεταφέρθηκαν στο σπίτι του χωριού.

Μελετώντας το παράδειγμα, διαπιστώνουμε τα εξής:

- Η ονοματική φράση *Το παλιό μας σπίτι* είναι το **σημείο αφετηρίας** της κίνησης των προσώπων του αφηγηματικού κειμένου· επίσης, αποτελεί στοιχείο το οποίο πρέπει να προσδιοριστεί τοπικά βάσει συγκεκριμένου **χωρικού σημείου αναφοράς**: το τελευταίο το δηλώνει η προδετική φράση *απέναντι από το δημαρχείο της πόλης*.
- Το τοπικό επίρρημα εκεί, ως **συνοχικός μηχανισμός**, αναφέρεται στο *παλιό μας σπίτι*, το **σημείο αφετηρίας**: ο σημασιολογικός ρόλος της **προδετικής φράσης** από εκεί είναι η δήλωση του **σημείου εκκίνησης** (οι ονοματικές φράσεις *η μεταφορά, της μετακόμισής μας* δηλώνει την κίνηση)· επίσης, η κτητική αντωνυμία *δικό μας* σε συνδυασμό με την *έλλειψη* (δεν επαναλαμβάνεται το όνομα *σπίτι*) και τη λεξιλογική επανάληψη (*παλιό*) πραγματοποιούν, ως **συνοχικοί μηχανισμοί**, αναφορά στο *παλιό μας σπίτι*.
- Αντίθετα, η αντωνυμία - συμπλήρωμα της προδετικής φράσης *σε αυτό* αναφέρεται ως **συνοχικός μηχανισμός** στο *νέο μας σπίτι*· επίσης, η αντωνυμία *αυτό*, ως **συνοχικός μηχανισμός**, αναφέρεται στην *αποθήκη του σπιτιού του θείου μου*, το νέο **σημείο αναφοράς**: ο σημασιολογικός ρόλος της **προδετικής φράσης** στον χώρο αυτό είναι η δήλωση του **τοπικού σημείου**.

- Οι προδετικές φράσεις στην αποθήκη του σπιτιού του δείου μου, στο νέο μας σπίτι δηλώνουν την **τοπική κατεύθυνση** προς τα νέα **τοπικά σημεία**, ώστε να διαφανεί ο **τοπικός προσανατολισμός** της κίνησης (το ρήμα *μεταφέραμε* δηλώνει την κίνηση αυτή): οι επιρρηματικές φράσεις *δεξιά από το δικό μας, κοντά στην εκκλησία της κεντρικής πλατείας* συνιστούν τα νέα **χωρικά σημεία αναφοράς** (ώστε να προσδιοριστεί το **χωρικό σημείο** της αποθήκης και του νέου σπιτιού): το ρήμα *οδηγήθηκε* δηλώνει κίνηση σε συγκεκριμένη κατεύθυνση/τοπικό στόχο.

5.1.3 Η χρονική συνοχή

Εκτός από τον τόπο, η **συνοχή** ενός κειμένου, κυρίως, αφηγηματικού, εξηγητικού και διαδικαστικού, εξασφαλίζεται με δύο τρόπους μέσω:

- της **αναφοράς** σε προαναφερθέν γεγονός σε ένα κείμενο,
- της σύνδεσης συμβάντων/γεγονότων/επεισοδίων ενός γεγονότος στον **χρονικό άξονα**.

Ο χρονικός άξονας είναι ένα μέσο με το οποίο προσπαθεί ο/η πομπός να προσδιορίσει τη χρονική σχέση μεταξύ των γεγονότων και να καθορίσει χρονική ακολουθία/διαδοχή τους. Η δήλωση της χρονικής ακολουθίας μπορεί να γίνει μέσω:

- συγκεκριμένων γραμματικών ή λεξικών δομών (ρητή δήλωση),
- με την παρατακτική σύνδεση ανεξάρτητων προτάσεων που παρουσιάζουν γεγονότα (έμμεση δήλωση).

Γραμματικά στοιχεία	<p>Επιρρηματικές φράσεις με κεφαλή κειμενικά/συνοχικά επιρρήματα: π.χ. αρχικά, μετά, ύστερα, προηγουμένως, σύντομα, ταυτόχρονα/συγχρόνως,</p> <p>Προδετικές φράσεις: π.χ. κατόπιν τούτου, μετά από/ύστερα από...</p> <p>Ρηματικές φράσεις με κεφαλή μετοχή/γερούνδιο</p> <p>Εξαρτημένες προτάσεις με σημασιολογικό ρόλο τη δήλωση χρόνου</p> <p>Ανεξάρτητες προτάσεις συνδεδεμένες παρατακτικά (συνδεσμική παράταξη/μη συνδεσμική-ασύνδετη παράταξη)</p>
Λεξικά στοιχεία	<p>Ονοματικές φράσεις με κεφαλή ονόματα δηλωτικά χρονικής περιόδου: π.χ. τη Δευτέρα, το Πάσχα, του χρόνου, το βράδυ, το άλλο πρωί</p> <p>Ρήματα δηλωτικά χρονικής διάρκειας/προσέγγισης/έναρξης/λήξης: διαρκεί, κρατάει, αρχίζει, τελειώνει, κοντεύει</p>

Παράδειγμα χρονικής συνοχής σε αφηγηματικό κείμενο

Η μετακόμιση ξεκίνησε από το παλιό μας σπίτι, που βρίσκεται απέναντι από το δημαρχείο της πόλης. Αφού πραγματοποιήθηκε η συσκευασία και η τοποθέτηση των επίπλων, των οικιακών συσκευών, των κλιματιστικών/θερμαντικών σωμάτων και του ρουχισμού στο φορτηγό, φύγαμε για το νέο μας σπίτι, που είναι κοντά στην εκκλησία της κεντρικής πλατείας. Πριν μεταβούμε, όμως, σε αυτό, μεταφέραμε τα περισσότερα έπιπλα, κάποιες οικιακές συσκευές και τα κλιματιστικά στην αποθήκη του σπιτιού του δείου μου. Στη συνέχεια, μόλις κάναμε την επιλογή της απαραίτητης οικοσκευής, πήγαμε στο καινούργιο μας σπίτι. Την επόμενη μέρα, μεταφέραμε τα υπόλοιπα έπιπλα και ρούχα στο σπίτι του χωριού. Καθίσαμε εκεί δύο ημέρες και τα τακτοποιήσαμε, όπως θέλαμε.

Παράδειγμα χρονικής συνοχής σε εξηγητικό κείμενο

Αρχικά, λόγω της υψηλής θερμοκρασίας, προκαλείται εξάτμιση των υδάτων των ποταμών, των λιμνών και των θαλασσών, δηλαδή, μετατροπή τους σε υδρατμούς. Οι τελευταίοι ανέρχονται σε υψηλότερα στρώματα της ατμόσφαιρας, συσσωρεύονται και δημιουργούν σύννεφα. Στη συνέχεια, λόγω της χαμη-

λότερης θερμοκρασίας αρχίζουν να παγώνουν. Έπειτα, λόγω του βάρους τους, χάνουν ύψος, κατευθύνονται σε κατώτερα ατμοσφαιρικά στρώματα με υψηλότερη θερμοκρασία και υγροποιούνται. Στο τέλος, επανέρχονται στη γη με τη μορφή βροχής.

5.1.4 Αιτιολογική και συμπερασματική συνοχή

Ένας συνήθης τρόπος νοηματικής σύνδεσης μιας σειράς γεγονότων ή καταστάσεων σε ένα κείμενο (εξηγητικό, επιχειρηματολογικό, αφηγηματικό) είναι μέσω της αναφοράς του ομιλητή/-τριας:

(α) στην **αιτία** που την προκάλεσε και

(β) στις **συνέπειες (αποτελέσματα)** που προέκυψαν από αυτήν. Τα δύο αυτά στοιχεία, αιτία και αποτέλεσμα, σχετίζονται στενά μεταξύ τους σε αυτό που ονομάζουμε αιτιακή ή αιτιολογική σχέση/ συμπερασματική σύζευξη.

Η **αιτιολογική** και η **συμπερασματική συνοχή** ή **ακολουθία** σε συγκεκριμένο κείμενο επιτυγχάνεται με:

- επιλογή σχετικού **οργανωτικού σχήματος**, δηλαδή, οργανωτικού σχήματος φαινομένου-αποτελέσματος ή φαινομένου-αιτίου (το φαινόμενο συνδέεται με το αίτιο ή το αποτέλεσμα, μέσω **συνοχικών μηχανισμών** δηλωτικών αποτελέσματος ή αιτίας),
- επιλογή **οργανωτικού σχήματος** ακολουθίας αιτίων-αποτελεσμάτων,
- **αναφορά**, μέσω **συνοχικού μηχανισμού** (π.χ. αντωνυμίας, κειμενικού επιρρήματος), σε φραστική δομή με σημασιολογικό ρόλο τη δήλωση αιτίου/δράστη/αποτελέσματος,
- επιλογή **κειμενικών δεικτών** δηλωτικών προσθήκης (π.χ. επιπρόσθετα, επίσης, παράλληλα, επιπλέον, ακόμη), επεξήγησης/αναδιατύπωσης (δηλαδή, με άλλα λόγια), μέσω των οποίων προστίθεται στο κείμενο νέο **αίτιο** ή **αποτέλεσμα**, αναδιατυπώνεται περιφραστικά ένα αίτιο ή ένα **αποτέλεσμα**,
- επιλογή **αιτιολογικών/αποτελεσματικών μετακειμενικών δεικτών**, δηλαδή αιτιολογικών/αποτελεσματικών κειμενο-οργανωτικών λέξεων, οι οποίες είναι λέξεις που προσδιορίζουν τον θεματικό άξονα μίας κειμενικής ενότητας και το πλήρες νόημά τους γίνεται κατανοητό, όταν διαβαστεί η ενότητα αυτή (π.χ. αίτια, αιτίες, λόγοι, συνέπειες, αποτελέσματα, απόρροιας, προϊόντα, επιπτώσεις, προκαλεί, οδηγεί, προξενεί, συμβάλλει, συντελεί, οφείλεται).

Παράδειγμα αιτιολογικής συνοχής σε αφηγηματικό κείμενο

Όλη την ημέρα έβρεχε χδες. Έτσι, δεν μπορέσαμε να πάμε εκδρομή σε κοντινό δασάκι, όπως είχαμε προγραμματίσει, για να περπατούσαμε στη φύση, να αναπνέαμε οξυγόνο, να τρώγαμε το γεύμα μας καθισμένοι στη γη, να παίζαμε μουσική και να διασκεδάσαμε. Για λίγες ώρες, να κάναμε ένα διάλειμμα από τη ρουτίνα της καθημερινότητας, το άγχος της εργασίας, τα οικογενειακά προβλήματα και ανησυχίες. Με άλλα λόγια, δεν μπορέσαμε να δραπετεύσουμε από τη φυλακή της καθημερινότητας.

Παράδειγμα αιτιολογικής συνοχής σε εξηγητικό κείμενο

Όταν κανείς είναι απρόσεκτος ή αδιάφορος και πετάει ένα μη καλά σθησμένο τσιγάρο σε κάποιο δάσος, τότε, ο κίνδυνος ανεξέλεγκτης πυρκαγιάς είναι ορατός. Πιθανή συνέπειά της είναι η καταστροφή τεράστιων εκτάσεων δασικής γης. Η τελευταία είναι δυνατό να προξενήσει τεράστια φθορά της πανίδας (απανθράκωση ζώων) και της χλωρίδας της περιοχής (μεγάλου αριθμού δέντρων και φυτών). Επιπρόσθετα, στο μέλλον, η επακόλουθη πρόκληση πλημμυρών στις πλησιέστερες αστικές περιοχές, λόγω της μεγάλης μείωσης του αριθμού των δέντρων είναι πιθανότατα. Οι αναζωπυρώσεις της, επίσης, είναι δυνατό να οδηγήσουν σε επέκτασή της σε κοντινούς οικισμούς με πιθανή απόρροια την ερήμωση κατοί-

κιών, τη δημιουργία σοβαρών αναπνευστικών προβλημάτων σε άτομα που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες, την πρόκληση εγκαυμάτων σε κατοίκους των οικισμών αυτών, όπως και τον θάνατο κάποιων από αυτούς.

5.1.5 Μετακειμενικοί δείκτες

Οι **μετακειμενικοί δείκτες** ή **κειμενο-οργανωτικές λέξεις** είναι λέξεις ή φράσεις οι οποίες προσδιορίζουν τον θεματικό/νοηματικό άξονα μίας ενότητας ενός κειμένου και, επομένως το πλήρες νόημά τους γίνεται σαφές, όταν αναγνωστεί η ενότητα αυτή: άρα, οι λέξεις αυτές αφορούν τον τρόπο με τον οποίον οι δημιουργοί ενός κειμένου κατευδύνουν το αναγνωστικό κοινό, ώστε να αντιληφθεί την οργάνωση του κειμένου. Με αυτήν την έννοια, η χρήση των **μετακειμενικών δεικτών** συνεισφέρει στην εξασφάλιση της **συνοχής** ενός κειμένου.

Παραδείγματα μετακειμενικών δεικτών

- 1) Τον 18ο αιώνα στην Ευρώπη πολλοί λαοί δέλησαν μέσω εθνικών επαναστάσεων να εκδηλώσουν την ανάγκη τους για αυτοδιάθεση και ανεξαρτησία. Τα σχετικά ιστορικά παραδείγματα είναι πολλά. Αρχικά, μια τέτοια Επανάσταση ήταν και η Ελληνική, το 1821....
- (2) Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, όποιος μπορεί να ζήσει εντελώς μόνος είναι ή θηρίο ή θεός. Υπάρχουν πολλά επιχειρήματα, για να τεκμηριωθεί η άποψη αυτή. Πρώτα απ' όλα, ...
- (3) Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, το ποσοστό των Ελλήνων που έχουν πέσει θύματα ηλεκτρονικής απάτης είναι πολύ υψηλό. Τα τεκμήρια που αποδεικνύουν τη συγκεκριμένη άποψη είναι πολλά. Πρώτον... Δεύτερον...Οι επιπτώσεις του γεγονότος αυτού είναι, επίσης, αρκετές και σοβαρές. Αρχικά, ...

5.1.6 Συνεκτικότητα

Η **αλληλουχία** των φράσεων, των προτάσεων και των περιόδων ενός κειμένου δεν επιτυγχάνεται μόνο με τη βοήθεια συγκεκριμένων **συνοχικών μηχανισμών**, δηλαδή λεξιλογικών και γραμματικών/μορφοσυντακτικών επιλογών των συγγραφέων του, δηλαδή ως **κειμενική συνοχή**. Η νοηματική διασύνδεση των στοιχείων ενός κειμένου πραγματοποιείται και μέσω της επιλογής κειμενικών εκφωνημάτων (δηλαδή, προτάσεων ενός κειμένου) με κριτήρια τη μεταξύ τους νοηματική αλληλουχία και τη δυνατότητα του αναγνώστη να συνειδητοποιήσει τη νοηματική σχέση που διέπει τα εκφωνήματα αυτά. Με άλλα λόγια, η διασύνδεση και ο συσχετισμός των νοημάτων των προτάσεων και των νοηματικών ενότητων του κειμένου επιτυγχάνεται μέσω των επιλογών του/της συγγραφέα και της προσληπτικής δράσης των αναγνωστών, βάσει της γνώσης του θέματος του κειμένου όσο και των κοινωνικοπολιτισμικών συμβάσεων και αξιών, ως **συνεκτικότητα**.

Η **συνοχή** αναφέρεται στην αλληλουχία των εκφωνημάτων και των ενότητων του κειμένου μέσω γραμματικών και λεξιλογικών στοιχείων, ενώ ως συνεκτικότητα νοείται η αξιοποίηση από τους αναγνώστες της γνώσης τους για το θέμα και το κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο του κειμένου, με στόχο την κατανόηση της νοηματικής αλληλουχίας των δομών του.

Παράδειγμα συνοχής και συνεκτικότητας

- (1) Η Μαρία έχει πυρετό και κάνει εμετούς. Γι' αυτό, δεν πήγε στο σχολείο σήμερα.
- (2) Η Μαρία δεν πήγε στο σχολείο σήμερα. Έχει πυρετό και κάνει εμετούς.

Στα δύο πιο πάνω ζεύγη εκφωνημάτων παρατηρείται νοηματική αλληλουχία η οποία προσδιορίζεται με διαφορετικούς τρόπους. Στο πρώτο παράδειγμα, μεταξύ των δύο εκφωνημάτων η αλληλουχία των νοημάτων εξασφαλίζεται μέσω του **συνοχικού μηχανισμού/κειμενικού δείκτη** *γι' αυτό* (έχουμε συνοχή), ενώ στο δεύτερο, οι αναγνώστες/ακροατές των εκφωνημάτων, λόγω της κοινωνικοπολιτισμικής γνώσης τους, αντιλαμβάνονται ότι μεταξύ των δύο εκφωνημάτων υφίσταται σχέση **αιτίας – αποτελέσματος** (υπάρχει **συνεκτικότητα**).

Η συνεκτικότητα σε ένα κείμενο μπορεί να έχει τρεις μορφές:

Θεματική συνεκτικότητα	Ένα κείμενο χαρακτηρίζεται «εντός θέματος», όταν παρατηρείται νοηματική διασύνδεση μεταξύ του τίτλου του κειμένου και του κυρίως κειμένου ή μεταξύ της εισαγωγικής ενότητας του κειμένου και του κυρίως κειμένου.
Δια-τμηματική συνεκτικότητα	Πρόκειται για τη νοηματική αλληλουχία μεταξύ των διαδοχικών εννοιών ενός κειμένου: των επεισοδίων ενός συμβάντος στην αφήγηση, των τμημάτων του περιγραφόμενου αντικειμένου στην περιγραφή, της δέσης με τις υποστηρικτικές πληροφορίες στην επιχειρηματολογία, του φαινομένου με τις αιτίες ή τα αποτελέσματά του στην εξήγηση.
Δι-εκφωνηματική/ακολουθιακή συνεκτικότητα	Πρόκειται για τη νοηματική αλληλουχία μεταξύ διαδοχικών εκφωνημάτων ενός κειμένου.

5.2 Η επιλογή της πληροφορίας

Ο παραγωγός ενός γραπτού, προφορικού ή ψηφιακού κειμένου επιλέγει ή απορρίπτει ορισμένα κειμενικά νοήματα όσο και τα μέσα δήλωσης/δημιουργίας των νοημάτων αυτών, με βάση συγκεκριμένα κριτήρια. Οι επιλογές του/της κάθε πομπού ενός κειμένου αφορούν:

- τον **τρόπο παρουσίασης/αναπαράστασης των εμπειριών/της πραγματικότητας**: τα γλωσσικά/σημειωτικά μέσα δήλωσης/δημιουργίας της **υλικής ή πνευματικής ενέργειας** (ρηματικά, ονοματικά), των **προσώπων** που συμμετέχουν στην ενέργεια (**δήλωση του δράστη** μέσω ονοματικής φράσης/υποκειμένου, προδικτικής φράσης/συμπληρώματος παθητικού ρήματος, **δήλωση του δέκτη/στόχου** μέσω ονοματικής φράσης/υποκειμένου, μέσω ονοματικής φράσης/συμπληρώματος ενεργητικού ρήματος, αποφυγή δήλωσης του **δράστη** ή του **δέκτη**), των υπόλοιπων **παραμέτρων της ενέργειας** (λεξικογραμματικών μέσων δήλωσης του **τόπου**, του **χρόνου**, της **αιτίας**, της **πηγής**, του **θέματος** κ.λπ.),
- τις **στάσεις** του ως προς το μήνυμα του κειμένου (επιλογή μορφών τροπικότητας, παρουσίαση της ενέργειας ως **βέβαιης** ή **πιθανής**) και τις **σχέσεις** του με τους αναγνώστες (**ιεραρχικά** ανώτερος/ίσος/κατώτερος, τυπικότητα ή οικειότητα, παραγωγή νοημάτων ως ειδικός/αυθεντία στο θέμα του κειμένου ή ως μέσος ομιλητής),
- τον **βαθμό σηματοδότησης των γεγονότων/πληροφοριών** (με **έμφαση/προβολή** κάποιων από αυτά),

- τον τρόπο **οργάνωσης των κειμενικών πληροφοριών**: μετάβαση από τη γνωστή στην άγνωστη πληροφορία, πρόταξη της άγνωστης,
- τον τρόπο **δόμησης των πληροφοριών**: επίτευξη της αλληλουχίας τους μέσω **συνοχικών μηχανισμών** ή μέσω **συνεκτικότητας** στη δόμηση των νοημάτων, επιλογή **οργανωτικού σχήματος φαινομένου-αιτίου, φαινομένου παραδείγματος ή αντίθεσης εννοιών** για την άμεση ή έμμεση δήλωση της αιτίας, επιλογή **οργανωτικών σχημάτων** για τη δήλωση **αποτελέσματος, επεξήγησης** και άλλων λειτουργιών, **αιτίου-αποτελέσματος**, από το **γενικό στο ειδικό**, το αντίστροφο, **ερωταπόκρισης, θέση-επιχείρημα, θέση-τεκμήριο**, επιλογή **τεκμηρίων**, στατιστικών στοιχείων, παραδειγμάτων, απόψεων ειδικών επιστημόνων;

Παραδείγματα επιλογής ή απόκρυψης πληροφορίας

- (1) Οι μαθητές χειροκρότησαν τον διευθυντή του σχολείου στη Χριστουγεννιάτικη γιορτή.
- (2) Οι μαθητές του 15ου Γυμνασίου Πειραιά χειροκρότησαν τον διευθυντή του σχολείου στη Χριστουγεννιάτικη γιορτή.
- (3) Οι μαθητές χειροκρότησαν τον **αγαπημένο** διευθυντή του σχολείου στη Χριστουγεννιάτικη γιορτή.

Παραδείγματα διαφορετικών επιλογών ως προς τα μέσα δήλωσης συγκεκριμένης πληροφορίας

- (1) Οι μαθητές χειροκρότησαν **ενθουσιασμένοι** τον διευθυντή του σχολείου στη Χριστουγεννιάτικη γιορτή.
- (2) Οι μαθητές χειροκρότησαν **με ενθουσιασμό** τον διευθυντή του σχολείου στη Χριστουγεννιάτικη γιορτή.
- (3) Στη Χριστουγεννιάτικη γιορτή **χειροκροτήθηκε ο διευθυντής του σχολείου από τους μαθητές.**
- (4) Στη Χριστουγεννιάτικη γιορτή **οι μαθητές χειροκρότησαν τον διευθυντή του σχολείου.**
- (5) **Τον διευθυντή του σχολείου τον χειροκρότησαν οι μαθητές** στη Χριστουγεννιάτικη γιορτή.

Επίσης, οι επιλογές αυτές εξαρτώνται από τα ακόλουθα κριτήρια:

- το **κειμενικό είδος** στο οποίο ανήκει το κείμενό του (π.χ. ανάρτηση σε μέσο δικτύωσης, άρθρο, βιογραφικό στοιχείο, διαφήμιση, εισήγηση, μήνυμα),
- τον **επικοινωνιακό σκοπό/πρόθεσή** του: για παράδειγμα, να πείσει, να πληροφορήσει, να ευαισθητοποιήσει, να καυτηριάσει, να σατιρίσει, να ειρωνευτεί, να προκαλέσει, να υποδείξει, να εξομολογηθεί, να προβληματίσει, να σχολιάσει ή και συνδυασμούς των παραπάνω στόχων,
- τους **δέκτες/-τριες** του κειμένου και τα στοιχεία που τους/τις χαρακτηρίζουν (π.χ. ηλικία, μορφωτικό επίπεδο, βιώματα, γνώση του θέματος),
- το **μέσο/διάυλο** της επικοινωνίας (φυσικός/συμβατικός, όπως η διά ζώσης συνομιλία, ή ψηφιακός, όπως το κινητό τηλέφωνο, οι πλατφόρμες τηλεδιάσκεψης),
- τις **συμβάσεις της επικοινωνίας**, τις κυρίαρχες αξίες και πεποιδήσεις, στο **κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο** όπου παράγεται το κείμενο.

5.3 Η προβολή της πληροφορίας

Όπως είδαμε στην προηγούμενη υποενότητα, βασικό χαρακτηριστικό κάθε κειμένου είναι, μεταξύ άλλων, και ο τρόπος με τον οποίο οι δημιουργοί οργανώνουν το πληροφοριακό υλικό τους. Η **οργάνωση** του υλικού αυτού συνδέεται στενά με την πρόθεση του συντάκτη, δηλαδή, με τον σκοπό που θέλει να επιτύχει, γράφοντας το κείμενό του.

Σε αυτό το πλαίσιο, κι ενώ οι πληροφορίες που εμπεριέχονται σε μία πρόταση ή ένα κείμενο είναι λίγο πολύ οι ίδιες, μπορεί να διαφέρει ο τρόπος παρουσίασής τους στον αναγνώστη. Η διαφορά της παρουσίασης στοχεύει στην ανάδειξη/προβολή μιας πληροφορίας, η οποία, σε δεδομένη στιγμή και για διαφορετικούς λόγους, θεωρείται ως η πλέον σημαντική.

5.3.1 Προβολή χρονικής πληροφορίας

Μιλήσαμε σε προηγούμενη υποενότητα για τους **χρονικούς συνοχικούς μηχανισμούς**. Η πληροφορία που αφορά τη **δήλωση του χρόνου** είναι δυνατό να δηλωθεί με διαφορετικές **γραμματικές δομές**:

Παραδείγματα

- (1) Έφαγε το ψάρι του **και** έφυγε από την ψαροταβέρνα.
- (2) **Αφού έφαγε το ψάρι του**, έφυγε από την ψαροταβέρνα.
- (3) Έφυγε από την ψαροταβέρνα, **μόλις έφαγε το ψάρι του**.
- (4) Έφυγε από την ψαροταβέρνα **μετά το φαγητό**.

5.3.2 Προβολή αιτιολογικής πληροφορίας

Επίσης, σε προηγούμενη υποενότητα έγινε λόγος και για τους **αιτιολογικούς συνοχικούς μηχανισμούς**. Η πληροφορία που αφορά τη **δήλωση της αιτίας** μπορεί και αυτή να δηλωθεί με διαφορετικές **γραμματικές δομές**:

Παραδείγματα

- (1) Αγαπούν πολύ τον διευθυντή του σχολείου τους **και** τον χειροκρότησαν στην εκδήλωση.
- (2) **Επειδή αγαπούν πολύ τον διευθυντή του σχολείου τους**, τον χειροκρότησαν στην εκδήλωση.

“

Όταν θέλουμε να **προβάλουμε** μία σημαντική χρονική ή αιτιολογική πληροφορία, την καθιστούμε **ισοδύναμη** με αυτή που δηλώνει το γεγονός που ακολούθησε χρονικά ή το αποτέλεσμα της αιτίας. Πώς το επιτυγχάνουμε αυτό; Μέσω **παρατακτικής σύνδεσης** των δύο πληροφοριών, ώστε να παρουσιαστούν ως ισοδύναμες. Πολλές φορές, η **προβολή της αιτιολογικής πληροφορίας** γίνεται μέσω της πρόταξής της ως **υποκειμένου της ρηματικής φράσης** μιας πρότασης: το υποκείμενο δηλώνεται ως ονοματική φράση με σημασιολογικό ρόλο **τη δήλωση αιτίας**.

Όταν δεν θέλουμε να **προβάλουμε** μία σημαντική χρονική ή αιτιολογική πληροφορία, αλλά να την περιορίσουμε ως προσδιορισμό του χρόνου ή της αιτίας ενός γεγονότος, χρησιμοποιούμε **υποτακτική σύνδεση (εξαρτημένη πρόταση, μέσω της οποίας μπορούν να δηλωθούν χρονικές σχέσεις και πρόσωπα, ή προδετική φράση)**.

Αν αναφέρεται κάποιο γνωστό στοιχείο στον αναγνώστη (προαναφερθέν στο κείμενο ή στη συζήτηση) ή στην **εξαρτημένη πρόταση/στην προδετική φράση** που δηλώνει **χρόνο/αιτία** ή στην **ανεξάρτητη πρόταση**, τότε προτάσσεται αυτή η πρόταση/φράση στην οποία υπάρχει το γνωστό στοιχείο.

”

- (3) Χειροκρότησαν τον διευθυντή του σχολείου τους στην εκδήλωση, **επειδή τον αγαπούν πολύ.**
- (4) **Λόγω της πολλής αγάπης τους** για τον διευθυντή του σχολείου τους, τον χειροκρότησαν στην εκδήλωση.
- (5) **Η πολλή αγάπη τους** για τον διευθυντή του σχολείου τους τους έκανε να τον χειροκροτήσουν στην εκδήλωση.

5.3.3 Ονοματοποίηση

Ονοματοποίηση είναι ο σχηματισμός αφηρημένων ονομάτων από άλλα μέρη του λόγου μέσω της διαδικασίας της παραγωγής. Ονόματα μπορούν να δημιουργηθούν από ρήματα (π.χ. γράφω → γραφή, λύνω → λύση, σκάβω → σκάψιμο) ή από επίθετα (π.χ. λευκός → λευκότητα, ευγενικός → ευγένεια, ευκρινής → ευκρίνεια). Η δημιουργία των νέων ονομάτων ασκεί επίδραση: (α) στη σύνταξη και (β) στη σημασιολογία.

Συντακτικές και σημασιολογικές μεταβολές

Ως προς τη σύνταξη, το παραγόμενο ουσιαστικό υιοθετεί τις συντακτικές ιδιότητες του στοιχείου από το οποίο προέρχεται, όπως φαίνεται στα παρακάτω παραδείγματα.

Πρόταση	Συντακτική δομή	Σημασιολογικός ρόλος
Ο Γιώργος έλυσε την άσκηση.	ΟΦ-υποκείμενο ΡΦ [Ρ-κεφαλή + ΟΦ συμπλήρωμα]	Δράστης Δέκτης-στόχος
Η λύση της άσκησης πραγματοποιήθηκε από τον Γιώργο.	ΟΦ-υποκείμενο [Ο-κεφαλή + ΟΦ-συμπλήρωμα] ΠΦ-συμπλήρωμα	Θέμα Δέκτης-στόχος Δράστης
Το πλοίο αναχωρεί.	ΟΦ-υποκείμενο ΡΦ [Ρ-κεφαλή]	Θέμα
Έγινε η αναχώρηση του πλοίου.	ΡΦ [Ρ-κεφαλή + ΟΦ-υποκείμενο] [Ο-κεφαλή + ΟΦ-συμπλήρωμα]	Θέμα
Οι μαθητές χειροκρότησαν τον διευθυντή του σχολείου στη χριστουγεννιάτικη γιορτή.	ΟΦ-υποκείμενο ΡΦ [Ρ-κεφαλή ΟΦ-συμπλήρωμα] ΠΦ-προσδιορισμός	Θέμα Δράστες Δέκτης-ωφελούμενος Χρόνος
Το χειροκρότημα των μαθητών στον διευθυντή του σχολείου έγινε στη Χριστουγεννιάτικη γιορτή.	ΟΦ-υποκείμενο [Ο-κεφαλή ΟΦ- συμπλήρωμα] ΠΦ [Ρ-κεφαλή ΠΦ-συμπλήρωμα]	Θέμα/Δράστες Δέκτης-ωφελούμενος Χρόνος

Σε όλα τα παραδείγματα του πιο πάνω πίνακα, οι **ΟΦ-συμπληρώματα της ρηματικής κεφαλής** στο πλαίσιο της **ονοματοποίησης** μετατρέπονται σε ΟΦ σε γενική πτώση-συμπλήρωμα της ονοματικής κεφαλής και συντακτικά λειτουργούν ως υποκείμενα ή συμπληρώματα της ΡΦ. Επίσης, η ονοματική φράση σε γενική πτώση-συμπλήρωμα του ονόματος κεφαλής έχει τον ίδιο σημασιολογικό ρόλο με την ΟΦ-συμπλήρωμα της ρηματικής κεφαλής από την οποία προέκυψε το όνομα-κεφαλή με τη διαδικασία της ονοματοποίησης.

Η λειτουργία της ονοματοποίησης

Η ονοματοποίηση συντελεί στη δυνατότητα απόδοσης μίας νέας πληροφορίας ή σχολίου που αφορά την ενέργεια που δηλώνει το παράγωγο όνομα. Όταν μία ενέργεια/διαδικασία δηλώνεται από το ρήμα μπορεί να οριστεί χρονικά ή τοπικά μέσω προσδιορισμών ή να γίνει αναφορά στον δράστη της μέσω του υποκειμένου (π.χ. Ο Γιώργος έλυσε την άσκηση χθες στο σχολείο). Όταν δηλώνεται από το όνομα-κεφαλή ΟΦ, τότε, ως υποκείμενο μιας ΡΦ ή ως θέμα μιας πρότασης, είναι δυνατό να σχολιαστεί, να δοθούν νέες πληροφορίες γι' αυτή μέσω της ΡΦ (π.χ. Η λύση της άσκησης από τον Γιώργο χθες στο σχολείο ήταν η αφορμή να καταλάβουν οι καθηγητές την αξία του).

5.3.4 Παθητικοποίηση

Παθητικοποίηση είναι η διαδικασία μετατροπής μιας πρότασης με ΡΦ σε ενεργητική φωνή στην αντίστοιχη πρόταση με ΡΦ σε παθητική. Η ενεργητική και η παθητική εκδοχή μιας πρότασης διαφοροποιούνται, αφενός, ως προς τη συντακτική οργάνωση του υλικού και, αφετέρου, ως προς τον σχηματισμό του ρήματος, τη μορφολογία του. Ωστόσο, παρά τις συντακτικές και μορφολογικές διαφορές μεταξύ μιας ενεργητικής και μιας παθητικής πρότασης, οι σημασιολογικοί ρόλοι που εκφράζουν τα συστατικά τους δεν διαφοροποιούνται.

Η εθνική ομάδα της Ελλάδας	νίκησε	την εθνική ομάδα της Αγγλίας	στο ποδόσφαιρο
ΟΦ-υποκείμενο ΡΦ Δράστης	Ρ-κεφαλή (ενερ. φων.)	ΟΦ-συμπλήρωμα Ρ-κεφαλ. Δέκτης - στόχος	ΠΦ-προσδιορισ. Χωροχρονικό πλ.
Από την εθνική ομάδα της Ελλάδας	νικήθηκε	η εθνική ομάδα της Αγγλίας	στο ποδόσφαιρο
ΠΦ-συμπλήρωμα Ρ-κεφαλής Δράστης	Ρ-κεφαλή (παθ. φων.)	ΟΦ-υποκείμενο ΡΦ Δέκτης - στόχος	ΠΦ-προσδιορισ. Χωροχρονικό πλ.

Κοινό στοιχείο των δύο πιο πάνω προτάσεων είναι η σημασιολογική τους ταύτιση ως προς τη δηλωτική/περιγραφική σημασία. Η επιλογή της ενεργητικής ή της παθητικής σύνταξης μιας πρότασης εξαρτάται:

- Από την επιλογή, την οργάνωση και τη ροή των πληροφοριών στο κείμενο όπου εντάσσεται η πρόταση αυτή: π.χ. αν ο λόγος στις προηγούμενες προτάσεις - εκφωνήματα του κειμένου γινόταν για την εθνική ομάδα ποδοσφαίρου της Ελλάδας ή αν η συζήτηση γινόταν στην Ελλάδα, τότε η πρόταση αυτή θα ξεκινούσε με αναφορά στην εθνική ομάδα της Ελλάδας, ως γνωστό/προαναφερθέν/οικείο στοιχείο της πρότασης, και θα ακολουθούσε η αγγλική ομάδα:

Παραδείγματα

- Αποθεωτικά σχόλια και διθύραμβοι ακούγονται σε όλη την Ευρώπη για τους ηρωικούς Έλληνες παίχτες μετά τον χθεσινό θρίαμβο. **Η εθνική ομάδα ποδοσφαίρου της Ελλάδας νίκησε την εθνική ομάδα της Αγγλίας...**

- Τεράστια έκπληξη και πάταγο έκανε χθες σε όλο τον πλανήτη η αγωνιστικότητα και η αποτελεσματικότητα των Ελλήνων ποδοσφαιριστών, οι οποίοι διέψευσαν όλα τα προγνωστικά και επανέλαβαν την ιστορία με τον μικρόσωμο και αδύναμο Δαβίδ και τον γιγαντιαίο Γολιάθ. **Από την εθνική ομάδα της Ελλάδας νικήθηκε χθες η διάσημη και κάτοχος σπουδαιών τίτλων σε παγκόσμιο επίπεδο ομάδα της Αγγλίας.**

- Από την έμφαση που δίνεται στον δράστη της ενέργειας ή στην ίδια την ενέργεια/δράση, χωρίς να δηλωθεί υποχρεωτικά ο δράστης:

Παραδείγματα

- **Αστυνομικοί της ομάδας ΔΙΑΣ συνέλαβαν** τρεις ληστές χθες στο κέντρο της πόλης... (προβολή δράστη)
- **Συνελήφθησαν τρεις ληστές** χθες στο κέντρο της πόλης... (προβολή δράσης)
 - Συνήθως, στο πλαίσιο της οργάνωσης των πληροφοριών ενός κειμένου, η γνωστή πληροφορία (με βάση τις γνώσεις του αναγνώστη ή ως προαναφερθείσα) προηγείται και ακολουθεί η νέα πληροφορία: επομένως, ανάλογα με το ποια είναι η γνωστή ή η νέα πληροφορία ενός κειμένου, επιλέγεται η ενεργητική ή η παθητική σύνταξη:

Παράδειγμα

- Συνελήφθησαν τρεις ληστές χθες στο κέντρο της πόλης. **Αυτοί είχαν κάνει διαρρήξεις** σε πολλά διαμερίσματα πολυκατοικιών...
- Συνελήφθησαν τρεις ληστές χθες στο κέντρο της πόλης. **Αυτοί είχαν καταγγελαί από πολίτες για διαρρήξεις** πολυκατοικιών...

5.4 Η αρχή της συνομιλικής συνεργασίας

Στις περισσότερες επικοινωνιακές ανταλλαγές, προφορικές, ψηφιακές και γραπτές, ο πομπός και οι δέκτες προσπαθούν να είναι **συνεργάσιμοι** μεταξύ τους. Αυτό σημαίνει πως τα μηνύματα που ανταλλάσσουν ως πομποί, οι απαντήσεις και οι ανταπαντήσεις που διατυπώνουν σε ερωτήσεις ή απαντήσεις αντίστοιχα, γίνεται προσπάθεια να εναρμονιστούν με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του δέκτη (π.χ. προσωπικά χαρακτηριστικά, γνωσιακό επίπεδο) και να ανταποκριθούν στον τρόπο με τον οποίο ο δέκτης θα μπορούσε να ερμηνεύσει το μήνυμα, όπως και να ευθυγραμμιστούν με το είδος ενός κειμένου ή ενός επικοινωνιακού συμβάντος, το επικοινωνιακό πλαίσιο και το κοινωνικοπολιτισμικό περιεχόμενο.

Αρχές συνομιλικής συνεργασίας

- Αρχή της **συνάφειας**: αυτά που λέει ή γράφει κάποιο άτομο συνδέονται άμεσα με το θέμα της συνομιλίας και την ερώτηση ή αίτημα που του τέθηκε από τον δέκτη, ώστε ο δέκτης να μπορεί να τα συνδέσει. Σε περίπτωση που η διατύπωση του μηνύματος ή της απάντησης γίνεται με έμμεσο τρόπο, θεωρείται ότι ο δέκτης είναι σε θέση να αντιληφθεί και να ερμηνεύσει το νόημα και τις συνυποδηλώσεις του μηνύματος.
- Αρχή της **ποσότητας**: όσα λέγονται ή γράφονται περιέχουν ποσότητα πληροφοριών που κρίνεται αρκετή σε σχέση με τους σκοπούς της συζήτησης και τους δέκτες του μηνύματος: με άλλα λόγια, το μήνυμα δεν περιέχει περισσότερες ή λιγότερες πληροφορίες από αυτές που οι δέκτες χρειάζονται, ώστε να κατανοήσουν και να ερμηνεύσουν επαρκώς το μήνυμα.
- Αρχή της **ποιότητας**: ο βαθμός αλήθειας όσων λέγονται ή γράφονται συναρτάται με τα χαρακτηριστικά και τις απαιτήσεις της επικοινωνιακής περίπτωσης και του επικοινωνιακού συμβάντος, ώστε οι δέκτες, με βάση τις αντίστοιχες προσδοκίες τους, να τα επεξεργαστούν και να τα ερμηνεύσουν με τον αποτελεσματικότερο τρόπο.
- Αρχή του **τρόπου**: όσα λέγονται ή γράφονται είναι λογικά δομημένα και διατυπωμένα με τρόπο σαφή και κατανοητό για τους δέκτες.

5.4.1 Αρχή της συνάφειας

Στην αρχή κάθε κειμένου (ακόμη και αν αυτό ανήκει σε κειμενικό είδος στο οποίο δεν είναι υποχρεωτικός ο τίτλος) γίνεται μία **εισαγωγή** σχετική με τον **θεματικό άξονά** του, όπως και με τις επικοινωνιακές προδέσεις του/της συντάκτη/-ριάς του (στα αφηγηματικά κείμενα υπάρχει ο προσανατολισμός, στα περιγραφικά η παρουσίαση του περιγραφόμενου αντικειμένου και η κατηγοριοποίησή του, στα εξηγητικά η

παρουσίαση του κοινωνικού ή φυσικού φαινομένου στο οποίο αναφέρεται το κείμενο και η προεξαγγελία της αναφοράς στα αίτια ή τα αποτελέσματά του, όπως και στα επιχειρηματολογικά η δέση του συντάκτη).

Το κύριο μέρος του κειμένου αποτελεί ανάπτυξη και επέκταση του θεματικού άξονα που παρουσιάστηκε στην εισαγωγική ενότητά του (θεματική συνεκτικότητα). Στο κύριο μέρος, η ανάπτυξη του θεματικού άξονα είναι δυνατό να σχεδιαστεί και να υλοποιηθεί μέσω δύο συγγραφικών τεχνικών: (α) της **αμεσότητας** στη διατύπωση των μηνυμάτων και (β) της **εμμεσότητας** στην έκφρασή τους. Και στις δύο αυτές περιπτώσεις, ο/η συγγραφέας λαμβάνει υπόψη του/της ότι οι αναγνώστες/-ριες θα ερμηνεύσουν το κυρίως μέρος με βάση όσα έχουν λεχθεί στην εισαγωγική ενότητα. Θεωρείται δηλαδή πως οι τελευταίοι, επειδή καταλαβαίνουν ότι ο κάθε συντάκτης/-τρια, βάσει της αρχής της **συνομιλικής συνεργασίας**, οργανώνει το κείμενο και τις πληροφορίες του με βάση και τους αναγνώστες/-τριες, ερμηνεύουν τα κειμενικά στοιχεία σε σχέση με τις κειμενικές οριζουσες (συντάκτης/-τρια, αναγνώστες/-τριες, περικείμενο, επικοινωνιακές συμβάσεις). Για **παράδειγμα**,

- Σε ένα **επιχειρηματολογικό κείμενο**, αφού στην εισαγωγή προσδιοριστεί με σαφή και ξεκάθαρο τρόπο η δέση του/της συντάκτη/-ριας, η υποστήριξη της **δέσης** αυτής στο **κύριο μέρος** του είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί με **υποστηρικτικές πληροφορίες**, με **παράθεση της γνώμης ειδικών**, με **σχετικά στατιστικά/επιστημονικά στοιχεία (αμεσότητα πειδούς)** ή με μία **σχετική ιστορική/ρεαλιστική κατευθυντική αφήγηση** χωρίς επιμύδιο/συμπέρασμα, επίθεση σε όσους υποστηρίζουν αντίθετη άποψη, χρήση παθοποιίας, δηλαδή, συναισθηματικού/φορτισμένου λόγου/ειρωνείας (**εμμεσότητα πειδούς**): η χρήση της **εμμεσότητας** στη διατύπωση των μαρτυριών επιχειρείται από τον/την συντάκτη/-ρια του κειμένου με την παραδοχή/πεποίθηση ότι οι αναγνώστες/-ριες του κειμένου έχουν τη δυνατότητα να αντιληφθούν τη σύνδεση της δέσης του με την **έμμεση τεκμηρίωση** (το αποκαλούμενο **συνομιλικό υπονόημα**).
- Παρόμοια, σε ένα **εξηγητικό κείμενο**, αφού στην εισαγωγή προσδιοριστεί με σαφή και ξεκάθαρο τρόπο το **φαινόμενο** για το οποίο γίνεται λόγος στο κείμενο (π.χ. η διάδοση του τσιγάρου ή τα αποτελέσματα του καπνίσματος), η εξήγηση της δημιουργίας του φαινομένου αυτού στο **κύριο μέρος** του είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί: με παράθεση των αιτιών ή των **αποτελεσμάτων** του (π.χ. λόγους της διάδοσης του τσιγάρου/επιπτώσεις του καπνίσματος), στο **πλαίσιο παραγοντικής ή συνεπαγωγικής εξήγησης (αμεσότητα εξήγησης)**, μέσω **εξηγητικής ιστορικής αφήγησης (αφήγηση εγκιβωτισμένη σε εξήγηση με στόχο την ανάδειξη των αιτιών ή των αποτελεσμάτων ενός φαινομένου)** για τη διάδοση του καπνίσματος ή **εξηγητικών περιγραφών** των αποτελεσμάτων του (**εμμεσότητα εξήγησης**): οι αφηγήσεις και οι περιγραφές αυτές ενσωματώνονται στο εξηγητικό κείμενο με την πεποίθηση των συντακτών/-ριών ότι οι δέκτες/-ριες του κειμένου θα τις ερμηνεύσουν ως πληροφορίες συναφείς με τον θεματικό άξονα του κειμένου, δηλαδή ως στοιχεία που **εξηγούν** το **φαινόμενο** που πραγματεύεται το κείμενο.

5.4.2 Αρχή της ποσότητας

Η πληροφορητικότητα κάθε κειμένου, το πληροφοριακό του φορτίο, το σύνολο των πληροφοριών που περιέχει (οι οποίες, πιθανότατα, αναδιατυπώνονται, επεξηγούνται, ενισχύονται και τεκμηριώνονται στο κείμενο) εξαρτάται και από τους/τις πιθανούς/-ές αναγνώστες/-ριές του, σε συνδυασμό με τις συμβάσεις του κειμενικού είδους στο οποίο ανήκει το κείμενο, την επικοινωνιακή περίσταση σύνταξης και δημοσίευσής του, όπως και τον σκοπό για τον οποίο δημοσιεύεται. Για **παράδειγμα**,

- Σε ένα **περιγραφικό κείμενο**, ενσωματωμένο σε **ηλεκτρονικό μήνυμα**, το οποίο συντάσσει μία συλλογικότητα πολιτών και το αποστέλλει στον/στη δήμαρχο της περιοχής, με στόχο να αποτυπωθεί με λεπτομέρειες η κατάσταση στην οποία έχουν περιέλθει οι δημότες, λόγω απεργίας των οδοκαθαριστών, και να πιέσει για άμεση λήψη σχετικών μέτρων, δεν κρίνεται σκόπιμη η παράθεση αναλυτικών πληροφοριών στην υποενότητα της αφορμής της επιστολής για την απεργία και τους λόγους που οδήγησαν σ' αυτή, καθώς, ως δήμαρχος, δεν μπορεί να μη γνωρίζει για το ζήτημα, δεδομένου ότι οι οδοκαθαριστές είναι δημοτικοί υπάλληλοι· ούτε θεωρείται εύστοχη και επιτυχής η γενική αναφορά σε θέματα υγιεινής λόγω της απεργίας, τα οποία, επίσης, οφείλει να γνωρίζει, αλλά κρίνεται σκόπιμη η παράθεση λεπτομερειών για συγκεκριμένα πρόσωπα και καταστάσεις τα οποία, αφενός, αγνοεί

αλλά, αφετέρου, αναδεικνύουν και αποτυπώνουν το μέγεθος του προβλήματος: ο περιορισμός σε γενικές αναφορές σε θέματα υγιεινής διαβίωσης καθιστά το **κείμενο μέτριας ή χαμηλής πληροφορητικότητας** και, ταυτόχρονα, δημιουργεί ερμηνευτική σύγχυση και απορία σε σχέση με τη μετάδοση γνωστών πληροφοριών (πιθανότατα, ο αναγνώστης/η αναγνώστρια του μηνύματος θα διερωτάται αν πρέπει να ερμηνεύσει τις γνωστές πληροφορίες ως εμφατικό δείκτη, ως ένδειξη αναστάτωσης και πανικού των αποστολών του μηνύματος ή ως κάτι άλλο). επιπρόσθετα, υπάρχει ο κίνδυνος να ερμηνευτεί η επιστολή ως απλή και τυπική αντιπολιτευτική κίνηση από μία συλλογική ομάδα, με στόχο να φανεί στους δημότες ότι κινητοποιείται, ή ακόμη και να θεωρηθεί προσβλητικό κείμενο, το οποίο υπονοεί ότι ο δήμαρχος αγνοεί προφανή ζητήματα.

- Παρόμοια, σε **κείμενο ταινιοπαρουσίασης ή βιβλιοπαρουσίασης**, είναι γνωστό ότι στην **αφηγηματική ενότητά** του, στην ενότητα, δηλαδή, της παρουσίασης της υπόθεσης του βιβλίου ή της ταινίας, υφίστανται μόνο οι ενότητες του **προσανατολισμού** και της **πλοκής** και όχι της **κορύφωσης** και της **λύσης**: αυτή η παραβίαση της αρχής της ποσότητας οφείλεται στο γεγονός ότι ο/η συντάκτης/-ρια του κειμένου γνωρίζει πως οι αναγνώστες/-ριες δεν θα ξαφνιαστούν αρνητικά ούτε θα ενοχληθούν, καθώς αντιλαμβάνονται ότι στόχος της **ταινιοπαρουσίασης ή βιβλιοπαρουσίασης** είναι η δημιουργία ερεδισμάτων στο αναγνωστικό κοινό να αγοράσει το βιβλίο ή να παρακολουθήσει την ταινία· αυτό δεν θα μπορούσε να γίνει στον επιθυμητό βαθμό, αν είναι γνωστή η υπόθεση του βιβλίου ή του έργου (αντίθετα, αν παρουσιάζοταν όλη η υπόθεση θα δημιουργούσε έκπληξη στους αναγνώστες, ερμηνευτική αμηχανία και διαφορετικές ερμηνευτικές υποθέσεις).

Βάσει αυτών των δεδομένων, γίνεται αντιληπτό ότι η **επανάληψη** εννοιών, νοημάτων ή πληροφοριών, μέσω **αναδιατύπωσης** τους, **παράφρασης**, **επέκτασης**, σε ένα κείμενο είναι αποδεκτή, όταν εξυπηρετεί στόχους, όπως ο τονισμός και η **έμφαση**, η αποφυγή **νοηματικής ασάφειας** και σύγχυσης ή η πληρέστερη και **ασφαλέστερη κατανόηση** των πληροφοριών αυτών· αν δεν εξυπηρετεί συγκεκριμένο επικοινωνιακό στόχο, δημιουργεί πρόβλημα στη συνοχή και την πυκνότητα του κειμένου (οι **συνοχικοί μηχανισμοί αναφοράς** και **υποκατάστασης**, όπως αυτός-ή-ό το..., τούτο το..., εκείνος-η-ο το..., το ίδιο..., ο συγκεκριμένος-η-ο..., ο προαναφερθείς-είσα-έν..., στοχεύουν ακριβώς στην αποφυγή περιττών επαναλήψεων).

5.4.3 Αρχή της ποιότητας

Σε κάθε κείμενο, ανάλογα με το είδος του και τον επικοινωνιακό στόχο που εξυπηρετεί, οι αναγνώστες/-ριες έχουν συγκεκριμένη στάση ως προς την εγκυρότητα του περιεχομένου του: π.χ. σε μία συνομιλία, φυσική ή διαδικτυακή, μεταξύ φίλων υφίσταται εμπιστοσύνη του ενός/της μιας στα λεγόμενα του άλλου/της άλλης· σε μία ομιλία πολιτικού ή αγόρευση δικηγόρου, ο βαθμός της αξιοπιστίας του/της ομιλητή/-τριας είναι μικρότερος και η κριτική στάση των ακροατών/-τριών περισσότερο ενεργοποιημένη· παρόμοια, σε ένα ειδησεογραφικό άρθρο κοινωνικού περιεχομένου (ανάλογα και με την τεκμηριωτικότητα/αποδεικτικότητα του) δεν αναμένεται αμφισβήτηση της εγκυρότητάς, του αλλά υφίσταται η καχυποψία της εντυπωσιοθηρίας· η γνώση κάθε συντάκτη/-τριας ενός κειμένου για την πιθανή στάση του/της αναγνώστη/-τριας απέναντι στην αξιοπιστία και την εγκυρότητα του περιεχομένου του κειμένου του αποτελεί παράγοντα ουσιώδη για την οργάνωση του πληροφοριακού υλικού του.

Επίσης, η επιλογή των κατάλληλων μορφών **επιστημικής τροπικότητας** (δήλωσης **βεβαιότητας**, **πιθανότητας**, **μετριασμού** κ.λπ.) λειτουργούν ενισχυτικά στην προσπέλαση των μηνυμάτων από τον/την αναγνώστη/-ρια.

5.4.4 Αρχή του τρόπου

Οι αναγνώστες/-τριες κάθε κειμένου, από κοινού με την επικοινωνιακή περίσταση και το είδος του κειμένου, είναι παράγοντες καθοριστικοί του **ύφους** του (**επίσημου/ανεπίσημου, τυπικού/οικείου/ευγενικού, απρόσωπου/προσωπικού, εξειδικευμένου/εκλαϊκευμένου, σύνθετου/απλού**): π.χ. είναι αυτονόητο ότι σε διαφορετικό ύφος απευθυνόμαστε σε φίλους, γνωστούς ή συνομήλικους και σε διαφορετικό **ύφος** σε κάποιο επίσημο πρόσωπο ή σε κάποιον άγνωστο μεγαλύτερης ηλικίας· επίσης, η επιλογή **πολυφωνικότητας** (καταλαβαίνω την άποψή σου, αλλά..., έχεις δίκιο ότι..., αλλά...) ή **μο-**

νοφωνικότητας, μετριάστικου ή απόλυτου τόνου (οπωσδήποτε..., σίγουρα..., δεν είμαι βέβαιος, αλλά...), **προληπτικής έννοιας ή ευμένειας** (συγγνώμη αν φανώ αγενής, αλλά...). Η επανάληψη της ίδιας έννοιας μέσω της ίδιας λέξης (**εκφραστική επανάληψη**) ή συνώνυμων εκφράσεων (**καλαισθητική ποικιλία**) εξαρτάται και από τον στόχο του/της συγγραφέα (π.χ. έμφαση), όπως και από το **κειμενικό είδος** (**διαφήμιση, πολιτικός λόγος, δημοσιογραφικό άρθρο** κ.λπ.)

Επίσης, η **δομή του κειμένου** εξαρτάται από τους ίδιους παράγοντες: τα **υποχρεωτικά δομικά στοιχεία** κάθε κειμένου ορίζονται από το **κειμενικό είδος** στο οποίο ανήκει, ενώ τα **προαιρετικά** (π.χ. αν θα υπάρχει **αξιολόγηση σε αφηγηματικό ή περιγραφικό κείμενο, ανασκευή επιχειρημάτων σε επιχειρηματολογικό**) συναρτώνται και με τους ιδιαίτερους σκοπούς των συντακτών/-ριών του κειμένου, όπως και με τους **αναγνώστες/-τριές** του. Επιπρόσθετα, από τους ίδιους παράγοντες εξαρτώνται και τα **οργανωτικά σχήματα** που επιλέγουν οι συγγραφείς ενός κειμένου: π.χ. σε ένα γραπτό κείμενο είναι πιθανότερο ο συγγραφέας να επιλέξει το σχήμα από το επουσιώδες στο ουσιώδες, ώστε να αναπτύξει τις ιδέες του βάσει της αρχής της **εξελκτικά αυξανόμενης έμφασης (της πληροφοριακής εστίας στο τέρμα του κειμένου)**, διευκολύνοντας την επεξεργασία τους από τους/τις αναγνώστες/-ριες, ενώ, σε ένα προφορικό κείμενο, η αντίστροφη **οργάνωση των πληροφοριών** θα ενίσχυε την **πρόσδεξη** των ακροατών/-ριών από την αρχή της ομιλίας· παρόμοια, σε πιο **επίσημα κείμενα** για την αιτιολόγηση απόψεων και γεγονότων, συνήθως, επιλέγεται το **σχήμα φαινόμενο-αιτιολόγηση**, ενώ σε λιγότερο επίσημα, που απευθύνονται σε γνωστούς ομιλητές, επιλέγεται, εναλλακτικά, το **σχήμα φαινόμενο-παράδειγμα** ή τα **σχήματα σύγκρισης και αντίθεσης**, με στόχο τη δυνατότητα εξεικονισμού των πληροφοριών από τους αναγνώστες.

Τέλος, όπως προαναφέρθηκε, και η **θεματική οργάνωση** και προοπτική του κειμένου, η **οργάνωση των πληροφοριών** (των **θεμάτων** και των **σχολίων των εκφωνημάτων**) εξαρτώνται από τους ίδιους παράγοντες, με στόχο τη διευκόλυνση της επεξεργασίας και της προσπέλασης από τον/την αναγνώστη/-ρια, μέσω της εξομάλυνσης της πληροφοριακής ροής του κειμένου.

6. Ύφος: Η χρήση της γλώσσας

6.1 Τι είναι το ύφος

Η γλώσσα είναι ένας κώδικας μέσω του οποίου κάθε ομιλητής/-τρια μεταδίδει πληροφορίες ή μηνύματα, εκφράζει τις εμπειρίες του και τα συναισθήματά του, φανερώνει τη σκέψη του και τη στάση του απέναντι σε πρόσωπα/πράγματα, αναδεικνύει όψεις της ταυτότητας και της προσωπικότητάς του, αναπαριστά και κατασκευάζει κοινωνικές σχέσεις (ισότιμες ή ιεραρχικές). Όλες αυτές οι εκφάνσεις και οι λειτουργίες της γλώσσας υλοποιούνται σε διαφορετικά **επικοινωνιακά πλαίσια** και σε διακριτά **κοινωνικά και πολιτισμικά περιβάλλοντα**. Για τον λόγο αυτό, ακόμη και όταν αναφέρεται ένας ή περισσότεροι/-ες ομιλητές/-τριες στο ίδιο θέμα ή δημιουργούν συγκεκριμένο νόημα, δεν εκφράζονται πάντα με τον ίδιο τρόπο: με άλλα λόγια, επιλέγουν από ένα φάσμα γλωσσικών τύπων, οι οποίοι ή ανήκουν στην **κοινή/πρότυπη γλωσσική ποικιλία**, την **επίσημη γλωσσική ποικιλία**, η οποία χρησιμοποιείται ως όργανο/μέσο επικοινωνίας στη διοίκηση, την εκπαίδευση, τη δικαιοσύνη, τον τύπο, ή ανήκουν σε κάποια **γεωγραφική ποικιλία/διάλεκτο**, την οποία χρησιμοποιεί κάποιος/-α ομιλητής/-τρια, όταν συνομιλεί με άτομα κοινής καταγωγής από συγκεκριμένη **διλεκτόφωνη περιοχή**.

Στην **κοινή/πρότυπη γλωσσική ποικιλία** συμπεριλαμβάνονται επιμέρους **γλωσσικές ποικιλίες** οι οποίες επιλέγονται και χρησιμοποιούνται σε διαφορετικές **επικοινωνιακές/καταστασιακές περιστάσεις και κοινωνικοπολιτισμικά πλαίσια/περικείμενα**: πρόκειται για τις **υφολογικές ποικιλίες**.

Το **ύφος**, λοιπόν, είναι οι συγκεκριμένες γλωσσικές επιλογές που πραγματοποιεί ο/η ομιλητής/-ρια ή ο/η συγγραφέας, για να εκφράσει τις σκέψεις και τα συναισθήματά του/της ή για να αναφερθεί σε ένα γεγονός, σε σχέση με παράγοντες: το **καταστασιακό** και το **κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο** της παραγωγής λόγου, οι **συνομιλητές/-ριες** και οι **αναγνώστες/-ριες** και το **θέμα** της γραπτής, προφορικής, ψηφιακής συζήτησης

Με βάση αυτούς τους παράγοντες διακρίνουμε ποικίλες **μορφές ύφους**:

- Το **επίσημο** και το **ανεπίσημο/καθημερινό ύφος**: το πρώτο χρησιμοποιείται σε επίσημες και απαιτητικές επικοινωνιακές περιστάσεις, όπως είναι τα δημοσιογραφικά και επιστημονικά κείμενα, τα κείμενα των συναλλαγών των πολιτών με τις διοικητικές υπηρεσίες, τα γραπτά και ψηφιακά μηνύματα με επαγγελματικούς, επιστημονικούς, οικονομικούς, διοικητικούς, δικαστικούς φορείς, οι δημόσιες ομιλίες/εισηγήσεις, οι τηλεοπτικές εκπομπές με πολιτικό περιεχόμενο (χαρακτηρίζεται από πιο σύνδετα εκφωνήματα, παρατακτικό και υποτακτικό λόγο, πλούσιο και, συνήθως, μη βασικό λεξιλόγιο, χρήση λόγιων εκφράσεων), ενώ και η σύνταξη είναι πιο σύνδετη και απαιτητική· αντίθετα, το δεύτερο, μεταξύ άλλων, στις καθημερινές επικοινωνιακές συναλλαγές, σε φιλικές προφορικές, γραπτές και ψηφιακές συζητήσεις, σε life-style εκπομπές και αντίστοιχα έντυπα, σε διαλόγους στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (χαρακτηρίζεται από απλούστερα εκφωνήματα, περισσότερη παρατακτική σύνταξη, περιορισμένη λεξιλογική ποικιλία, απλούστερο/βασικό λεξιλόγιο)·
- Το **τυπικό**, το **οικείο** και το **ευγενικό ύφος**: το πρώτο χρησιμοποιείται σε επικοινωνιακές ανταλλαγές με άγνωστα πρόσωπα ή σε επίσημες επικοινωνιακές περιστάσεις (π.χ. επαγγελματικές και επιστημονικές συναντήσεις, πολιτικές δημοσιογραφικές συνεντεύξεις) και χαρακτηρίζεται από ουδέτερο και αποστασιοποιημένο, μη βιωματικό ή φορτισμένο εκφραστικό τόνο (π.χ. αποφυγή εκφράσεων άμεσης ή έμμεσης συμπάθειας, αντιπάθειας, θυμού ή ευχαρίστησης)· το δεύτερο αξιοποιείται σε οικογενειακές και φιλικές συζητήσεις, «πρωινές» τηλεοπτικές εκπομπές (διακρίνεται από απλούστερο λόγο, εκφράσεις της νεολαίας ή αργκό, σχήματα λόγου, όπως χιούμορ, ειρωνεία)· το τρίτο επιλέγεται σε γραπτή, προφορική ή ψηφιακή συνομιλία με άγνωστα, κυρίως, πρόσωπα σε επίσημες, συνήθως, επικοινωνιακές περιστάσεις και αντανάκλα τις κοινωνικοπολιτισμικές συμβάσεις ευγένειας σε συγκεκριμένη κοινότητα (χαρακτηρίζεται από επιλογή εκφράσεων με συνυποδηλώσεις ευγένειας, όπως η χρήση β' πληθυντικού προσώπου, η αποφυγή κατευθυντικού λόγου ή η χρήση έμμεσου κατευθυντικού λόγου μέσω της χρήσης παράκλησης, ερώτησης ή εκφωνημάτων με οριστική έγκλιση, η χρησιμοποίηση μετριαστικού τόνου, αποφυγή αρνητικά φορτισμένων εκφράσεων)·
- Το **απρόσωπο** και το **προσωπικό ύφος**: το πρώτο απαντάται σε επίσημα κείμενα (διοικητικά, επιστημονικά, δημοσιογραφικά) και χαρακτηρίζεται από το γ' πρόσωπο και, συνήθως, την παθητική διάθεση· το δεύτερο συναντάται, κυρίως, στην ανεπίσημη επικοινωνία και λιγότερο στην επίσημη, όπως και στον συνομιλιακό λόγο (διακρίνεται από τη χρήση α' και β' προσώπου)·
- Το εξειδικευμένο και το εκλαϊκευμένο ύφος: το πρώτο συναντάται σε επιστημονικά κείμενα και ακαδημαϊκές εργασίες, καθώς και σε τεχνικά εγχειρίδια (κυριαρχεί η χρήση ειδικής ορολογίας και τεχνικών όρων, η πειραματική ή στατιστική επιστημονική τεκμηρίωση, ο επαγωγικός συλλογισμός)· το δεύτερο απαντάται σε κείμενα με επιστημονική ή τεχνική θεματολογία τα οποία απευδύνονται σε κοινό που δεν διαθέτει ειδικές τεχνικές γνώσεις (π.χ. άρθρα εφημερίδων/περιοδικών, εκπαιδευτικά προγράμματα) και διακρίνεται από απλό λεξιλόγιο, αποφυγή εξειδικευμένης ορολογίας, χρήση παραδειγμάτων.

Στοιχείο αντίστοιχο προς το **ύφος** είναι ο **τόνος του κειμένου**: όπως το **ύφος**, και ο **τόνος** συνδέεται με τις επιλογές των ομιλητών/-ριών και των συγγραφέων, αλλά οι παράγοντες που τον καθορίζουν δεν είναι τόσο οι αναγνώστες/-ριες και οι συνομιλητές/-ριες ή η καταστασιακότητα της επικοινωνίας, αλλά ο σκοπός της επικοινωνίας και το είδος του κειμένου. Έτσι, γίνεται λόγος, μεταξύ άλλων, για **λογοτεχνικό τόνο**, **ειρωνικό τόνο**, **αρχαϊστικό τόνο**, **πομπώδη τόνο** ενός κειμένου.

6.2 Λόγιοι τύποι

Η σύγχρονη ελληνική γλώσσα, ως προς τη γραμματική δομή και το λεξιλόγιό της, έχει τρεις βασικές πηγές: (α) τα λεξιλογικά και γραμματικά στοιχεία που αποτελούν εξέλιξη των αντίστοιχων δομών και λεξιλογικών τύπων της αρχαίας ελληνικής γλώσσας (κυρίως, της αττικής διαλέκτου), της κοινής ελληνικής γλώσσας της ελληνιστικής εποχής και της βυζαντινής ή μεταβυζαντινής περιόδου στο πέρασμα των αιώνων ως την εποχή μας· (β) τα γραμματικά και λεξιλογικά στοιχεία που προέρχονται από αρχαϊστικές γλωσσικές μορφές που αναβίωσαν από την εποχή του αττικισμού και έπειτα (αρχαΐζουσα, καθαρεύουσα)

και ενσωματώθηκαν στη σύγχρονη γλωσσική μορφή και (γ) τις δάνειες λέξεις ή γραμματικά συστατικά. Τα γραμματικά και λεξιλογικά στοιχεία της δεύτερης πηγής συνιστούν τη **λόγια ποικιλία** της πρότυπης νέας ελληνικής γλώσσας. Τα στοιχεία αυτά εμφανίζονται ή ως **μοναδικές επιλογές** σε συγκεκριμένες γραμματικές υποκατηγορίες (π.χ. ρήματα σε -ίσταμαι/-τίθεμαι, ονόματα, όπως το καθεστώς, επίδετα σε -ης-ης-ες και -ων-ων-ον) ή ως **διτυπίες** ή **πολυτυπίες** σε όλα τα επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης, φωνολογικό, μορφολογικό, συντακτικό, λεξιλογικό (π.χ. πόλης/πόλεως, χρησιμοποιείτο/χρησιμοποιούνταν, μήνα/μηνός, χδες/χτες) ή ως αξιακά και **γλωσσο-ιδεολογικά προσδιορισμένες επιλογές** σε όλα τα επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης (πχ. ανεξήγητη, παρακαλείσθε όπως...) ή και για **αποφυγή αμηχανίας** (π.χ. καλλιέργεια κοπράνων), ειρωνεία (π.χ. αφίχθη, μεγαλοπρεπώς ενδεδυμένη, η νεανίζουσα κυρία μετά του συζύγου της...).

Στις **λόγιες ποικιλίες** ανήκουν οι τύποι οι οποίοι μορφολογικά ή συντακτικά σχηματίζονται με βάση τα αντίστοιχα **συστήματα παλαιότερων μορφών της ελληνικής γλώσσας** και όχι της σύγχρονης ελληνικής, οι οποίοι: (α) απαντώνται σε συγκεκριμένες **μορφές επικοινωνίας** (π.χ. επιστημονικά δημοσιεύματα, πολιτικές ομιλίες, ειδησεογραφικά κείμενα, δικανικό λόγο, λογοτεχνικά έργα συγκεκριμένων σχολών ή ρευμάτων), συνήθως πιο **επίσημες** (π.χ. η ΠΦ Μετά λύπης μου), και δεν εμφανίζουν πολύ υψηλή συχνότητα εμφάνισης και ευρεία κατανομή σε επικοινωνιακές περιστάσεις και καθημερινές/οικείες και επίσημες/τυπικές, ώστε η αίσθηση του αρχαϊσμού ή της λογιότητας να έχει χαθεί (ΠΦ Μετά χαράς, τα επιρρήματα εντάξει, επίτηδες κ.λπ.)· (β) αφορούν **συγκεκριμένες και παγιωμένες συμφράσεις** που αναφέρονται σε αντικείμενα, οργανισμούς, φορείς, ομάδες, γιορτές (π.χ. ζώνη/δικλίδα/κλειδαριά ασφαλείας, φώτα θυέλλης, αγνώστου πατρός, σιγήν ιχθύος, Εθνική Ελλάδος, Τράπεζα της Ελλάδος, Καθαρά Δευτέρα).

Κάποια ενδεικτικά παραδείγματα ανά επίπεδο γλωσσικής ανάλυσης παρουσιάζονται παρακάτω:

α. Φωνολογία:

- **Συμφωνικά συμπλέγματα:** σθ, νδ, μβ, χδ, φθ, πτ, κτ (π.χ. άνδρας, χδες, καλύφθηκα, κτήμα, γραπτός κ.λπ.),
- **Καταβίθασμός τόνου, ιδιαίτερα στη γενική:** π.χ. ρωσικός (αντί ρώσικος), αποφοίτων (αντί απόφοιτων), πανεπιστημίου (αντί πανεπιστήμιου), ηλίου (αντί ήλιου) κ.λπ.

β. Μορφολογία:

- **Ονόματα:** η μέθοδος, η διάλεκτος, η απραπός, το έπος, το πέλαγος, το χείλος, το φως, το καθεστώς, οι δεκανείς, οι εισαγγελείς, οι αντιλήψεις, οι συνδέσεις, η ηχώ, η παιδω κ.λπ.
- **Σχηματισμός γενικής πτώσης ονομάτων:** της κυβερνήσεως, της μαθήσεως, του μηνός, της Ελλάδος, της τραπέζης κ.λπ.
- **Επίδετα:** ο/η αλλοεθνής, ο/η διεθνής/το διεθνές, ο ουσιώδης, ο πλήρης/το πλήρες, ο βραχύς/η βραχεία/το βραχύ, ο/η σώφρων, το σώφρον, το φιλοδεάμων, του βαρέος/των βαρέων, ο/η γηπεδούχος κ.λπ.
- **Μετοχές:** ο γεννηθείς/η γεννηθείσα/το γεννηθέν, το λήξαν, ο ενάγων/η ενάγουσα, ο αιτών/η αιτούσα, ο υπογράφων/η υπογράφουσα, διεσπαρμένος, δεδηλωμένη, τετριμμένος, πεπρωμένο, δεδικασμένο, πεπατημένη, ανατεδραμμένος, επιτετραμμένος κ.λπ.
- **Ρήματα:** επρόκειτο, -ελήφθη, εστάλη, ετράπη, εκλήθη, εκλάπη, -ίσταμαι-σαι-ται-μεδα..., -τίθεμαι-σαι-ται-μεδα..., στερείτο, παραπέμφθηκα, -ήγαγα, -βάλλω/-στέλλω, -έβη, -ρίπτω, συμπίπτω, -σύρω, -δεικνύω, -φέρω κ.λπ.
- **Επιρρήματα:** ανυπερδέτως, ανέκαθεν, ενδεχομένως, αμυδρώς, επιπροσδέτως, αυτολεξεί, αμελλητί, απνευστί, οκλαδόν, διαρρήδην κ.λπ.

γ. Σύνταξη

- **Συμπλήρωμα προδετικών φράσεων σε γενική πτώση:** προ καιρού, λόγω καιρού, υπέρ το δέον, εντός/εκτός πλαισίου, βάσει της απόψεως, διά της πλαγίας οδού κ.λπ.
- **Συμπλήρωμα προδετικών φράσεων σε δοτική πτώση:** συν θεώ, προς τούτοις, συν τοις άλλοις, παρά τω πρωθυπουργώ, εν εξελίξει κ.λπ.
- **Συμπλήρωμα ρημάτων-κεφαλών ΡΦ σε γενική πτώση:** έπομαι, βρίθει, κήδομαι κ.λπ.
- **Χρήση απαρεμφάτου της αρχαίας ελληνικής:** το λακωνίζειν, το επιχειρείν, το είναι κ.λπ.
- **Σχήμα υπερβατό:** η εκ των πραγμάτων συνθήκη, η από κοινού απόφαση κ.λπ.

δ. Λεξιλόγιο

- εμφιλοχωρώ, αλυσιτελής, φαυλεπίφαυλος, συνάδει, καταχρώμαι, περιπτώματα κ.λπ.

6.3 Σχήματα λόγου/εκφραστικοί τρόποι

6.3.1 Σχήματα με σημασιολογική απόκλιση ή εξεικονισμό του νοήματος

Μεταφορά

- Ράγισε η καρδιά μου.
- Είναι χρυσό παιδί.
- Το εμβόλιο είναι το όπλο κατά του κορωνοϊού.

Μετωνυμία

- Η μύτη του μολυβιού.
- Διάβαζε Καβάφη χδες (ποιήματα του Καβάφη).

Συνεκδοχή

- Θα μου βάλουν μαχαίρι (αντί θα μου κάνουν εγχείρηση).
- Δεν έχει ένα κεραμίδι να βάλει το κεφάλι του (κεραμίδι αντί για σπίτι).

Υπερβολή

- Σ' το είπα με χίλιους τρόπους.

Οξύμωρο/παράδοξο

- Δώρον άδωρον.

Παρομοίωση

- Έγινε κόκκινος σαν παντζάρι.
- Είναι ψηλός σαν κυπαρίσσι.
- Όπως οι παλαιστές σηκώνουν τους αντιπάλους τους, έτσι σήκωσε, περήφανος, τον γιο του ψηλά.

Προσωποποίηση

- Το κάπνισμα σκοτώνει ανθρώπους.
- Τα βάσανα του άσπρισαν τα μαλλιά.

Ειρωνεία

- Μπράβο σου, που έμεινες στην ίδια τάξη, συγχαρητήρια!

Αλληγορία

- Το ένα χέρι νίβει τ' άλλο και τα δυο το πρόσωπο (παροιμία στην οποία υποδηλώνεται η αξία της συνεργασίας).

6.3.2 Εμφατικά συντακτικά σχήματα

Επανάληψη/επαναφορά

- Η Ελλάδα έχει αλλάξει την τελευταία τετραετία, η Ελλάδα προόδευσε σε πολλούς τομείς, η Ελλάδα μπορεί πια να διεκδικεί από τους εταίρους μας...

Αντίθεση/εναντίωση

- Οι αδύνατοι άνθρωποι έχουν μεγαλύτερη αντοχή, πιο εύρυθμη καρδιακή λειτουργία και ικανοποιητικό λιπιδαιμικό προφίλ (χαμηλή χοληστερόλη, τριγλυκερίδια κ.λπ.)· οι άνθρωποι με υψηλότερο βάρος κινδυνεύουν από καρδιακές και άλλες ασθένειες.
- Διάβαζε πάρα πολύ, αλλά δεν κατάφερε να επιτύχει στη σχολή που ήθελε.

Σχήμα άρσης-δέσης

- Εγώ δεν είμαι Τούρκος ουδέ Κόνιαρος [άρση], είμαι καλογεράκι απ' ασκηταριό [δέση].
- Δεν οφείλεται στις γνωστές παθογένειες της κρατικής διοίκησης [άρση] αλλά στα σφάλματα των συγκεκριμένων υπαλλήλων [δέση] το γεγονός ότι...

Ρητορικές ερωτήσεις/ρητορικά ερωτήματα

- Δεν είναι κρίμα, λοιπόν, να σπαταλάμε τους φυσικούς πόρους; (σε ομιλία).

Παρήχηση

- Ποιος είσαι σύ που... (παρήχηση του [σ]).
- λαλεί πουλί, παίρνει σπυρί (παρήχηση του [λ] και του [ρ]).

6.3.3 Συντακτικά σχήματα μιμητικού χαρακτήρα (η γλωσσική μορφή αποδίδει αντίστοιχο περιεχόμενο)

Παραλληλισμός

— Οι Έλληνες ήταν ευάριθμοι αλλά πολεμούσαν για τη γη τους, την περιουσία τους, τους ανθρώπους τους. Οι Πέρσες ήταν πολυάριθμοι αλλά πολεμούσαν για την κατάκτηση ξένης γης και περιουσιών.

Ασύνδετη παράταξη (ασύνδετη σχήμα)

— Αγόρασε μήλα, αχλάδια, πορτοκάλια, βερίκοκα.
— Σηκώθηκε, πλύθηκε, ντύθηκε, έφαγε.

Χιαστό

— Κίτρινα, κόκκινα σπαρτά, νερά πράσινα κι άπατα,
— Στο Παλαμίδι ο γιος του Μάζη κι η κόρη του Γιαθή στο Γκάζι.

6.3.4 Σχήματα εκφραστικής ποικιλίας

Περίφραση

— Ο Γέρος του Μοριά (αντί ο Κολοκοτρώνης).
— Βγάζω/εξάγω συμπέρασμα (αντί συμπεραίνω).

Υπερβατό σχήμα

— Η ούτως ή άλλως γνωστή και αποδεκτή δυσλειτουργία του οργανισμού αυτού...
— Η εξαιτίας της αναβλητικότητάς σου καθυστέρηση.

7. Οδηγός Στίξης

7.1 Τι είναι τα σημεία στίξης;

Στον γραπτό λόγο χρησιμοποιούμε σύμβολα:

(α) για να χωρίσουμε ένα κείμενο σε μέρη (π.χ. φράσεις, προτάσεις, περιόδους)

Χτες,
επιρρηματική φράση,
χρονικός προσδιορισμός

επειδή έβρεχε,
δευτερεύουσα
αιτιολογική πρόταση

γύρισα στο σπίτι.
κύρια πρόταση

(β) για να σχολιάσουμε τις σκέψεις μας (1), (2), να εκφράσουμε τη διάθεση ή τα συναισθήματά μας (3).

(1)	Εφόσον είμαστε φίλοι ακόμη (είμαστε;), μπορώ να σε εμπιστευόμαι.	[αβεβαιότητα]
(2)	Πού τον βρήκες και τον παντρεύτηκες;	[αηδία, περιφρόνηση]
(3)	Ο Θεός να βάλει το χέρι του!	[έκφραση φόβου]

7.2 Πώς λειτουργούν τα σημεία στίξης;

Σε ένα γραπτό κείμενο τα σημεία στίξης είτε ολοκληρώνουν το νόημα μιας φράσης, πρότασης κ.λπ. (τερματικά σημεία στίξης), (1), (2) είτε παρεμβάλλονται μέσα στο κείμενο διακόπτοντας τη ροή του (εσωτερικά σημεία στίξης) (3), (4).

1. Θα φύγουμε αύριο το πρωί.
2. Έρχεται;
3. Ο Διονύσιος Σολωμός (1798-1857) είναι ο εθνικός μας ποιητής.
4. Ο κύριος Νικολάου, ο διευθυντής του σχολείου, θα είναι ο αρχηγός της εκδρομής.

Τερματικά Σημεία Στίξης

Τελεία (.)

Ερωτηματικό (;)

Θαυμαστικό (!)

Αποσιωπητικά (...)

Εσωτερικά Σημεία Στίξης

Παρένθεση ()

Διπλή παύλα — —

Εισαγωγικά « »

7.3 Οι χρήσεις των σημείων στίξης

Αν και υποστηρίζεται η άποψη πως η χρήση των σημείων στίξης είναι υποκειμενική, εφόσον εκφράζει τη στάση ή τα σχόλια μας απέναντι στα γραφόμενα, εντούτοις κάθε σημείο διαθέτει και γενικές χρήσεις. Παρακάτω επισημαίνονται οι συχνότερες για καθένα από αυτά.

7.3.1 Τα Τερματικά Σημεία Στίξης**A. Η Τελεία [.]**

Κύρια χρήση της τελείας είναι η δήλωση του τέλους, της ολοκλήρωσης του νοήματος μιας περιόδου. π.χ. Η εθνική ομάδα ποδοσφαίρου νίκησε.

“ Οι συνομιλίες στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έχουν στοιχεία προφορικότητας. Για τον λόγο αυτό, δεν χρησιμοποιείται πάντα τελεία στο τέλος των περιόδων. Στις περιπτώσεις αυτές μια τελεία μπορεί να δηλώνει εκνευρισμό ή διάθεση τερματισμού της συζήτησης. ”

B. Το Ερωτηματικό [;]

Το ερωτηματικό:

- εκφράζει ευθεία ερώτηση (π.χ. Θα έρθεις στο πάρτι;)
- διατυπώνει ένα ήπιο αίτημα (π.χ. Μπορείς να μου φέρεις λίγο νερό;)
- στον καθημερινό λόγο μπορεί να εκφράζει και ειρωνεία (π.χ. - Έτρεξα δέκα ολόκληρα χιλιόμετρα. - Σοβαρά;)

“ Αν και τα περισσότερα σημεία στίξης είναι παρόμοια στα ελληνικά και σε άλλες γλώσσες, ειδικά το ερωτηματικό είναι διαφορετικό. Το λατινικό ερωτηματικό (?) κανονικά δεν χρησιμοποιείται στα ελληνικά, ιδιαίτερα στα επίσημα κείμενα. ”

Γ. Το Θαυμαστικό [!]

Το θαυμαστικό:

- δηλώνει έντονα συναισθήματα (π.χ. Παναγία μου! [φόβος], Ήρθες τελικά! [έκπληξη], Θυμόταν τα ονόματα όλων των μαθητών μετά από τόσα χρόνια! [Θαυμασμός])
- εκφράζει προσταγή (π.χ. Πάψε!, Πέρασε έξω!)
- συχνά, επίσης, δηλώνει και ειρωνεία (π.χ. Απαιτούσε να περάσει το μάθημα, ενώ είχε δώσει λευκή κόλλα!)

Δ. Τα Αποσιωπητικά [...]

Τα αποσιωπητικά (σημειώνονται αυστηρά με τρεις τελείες) και

- (1) δηλώνουν οποιαδήποτε παράλειψη λόγου, προφορικού ή γραπτού (π.χ. Τον δεωρούσα φίλο μου. Μετά κατάλαβα ...)
- Μέσα σε ορθογώνιες αγκύλες, επισημαίνουν την παράλειψη ενός μέρους του κειμένου. (π.χ. Σε γνωρίζω από την κόψη του σπαδιού την τρομερή [...] που με βια μετράει τη γη.)
- Επισημαίνουν μια απρόσμενη μεταβολή, η οποία εκφράζεται κατά τρόπο διαφορετικό από αυτόν που περιμένουν οι αναγνώστες/αναγνώστριες (π.χ. Μια ακόμα πρωτιά της Ελλάδας, αλλά ...στη φοροδιαφυγή.)

Παρατήρηση:

Όπως είδαμε, τα αποσιωπητικά μπορούν να χρησιμοποιηθούν όχι μόνο στο τέλος της περιόδου, αλλά και μέσα σε αυτήν. Επομένως, λειτουργούν και ως τερματικά και ως εσωτερικά σημεία στίξης.

7.3.2 Τα Εσωτερικά Σημεία Στίξης

A. Η Παρένθεση [()]

Η παρένθεση περικλείει δευτερεύουσες πληροφορίες, όπως διευκρινίσεις, επεξηγήσεις, παραδείγματα, ημερομηνίες, μεταφράσεις όρων, παραπομπές, σχόλια.

1. Ο κύριος Νικολάου (Σύμβουλος Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Πειραιά) ανέβηκε στο θήμα. [Διευκρίνιση/επεξήγηση]
2. Τα σεμινάρια ορθής γραφής απευθύνονται σε επαγγελματίες του λόγου (π.χ. συγγραφείς, δημοσιογράφους), αλλά και σε όποιον γενικά επιθυμεί να μάθει να γράφει σωστά. [Παράδειγμα]
3. Η ρίψη της ατομικής βόμβας στη Χιροσίμα (06.08.1945) υπήρξε έγκλημα κατά της ανθρωπότητας. [Ημερομηνία]
4. Ο όρος ουτοπία (Utopia) πλάστηκε από τον Άγγλο διανοούμενο Τόμας Μουρ (Thomas Moore). [Μετάφραση όρου]
5. Ο Αριστοτέλης στην *Ποιητική* του (1449B 6) δίνει τον ορισμό της τραγωδίας. [Παραπομπή]
6. Ο αρχηγός της ομάδας (ο Θεός να την κάνει) πλησίασε απειλητικά τον διαιτητή. [Σχόλιο]

B. Η Διπλή παύλα [– –]

Η διπλή παύλα περικλείει πληροφορίες τις οποίες, όμως, αναδεικνύει εμφατικά, με τη μορφή σχολίου, υπενθύμισης ή επεξήγησης. Αυτή η εμφατική λειτουργία είναι και η βασική διαφορά της από την παρένθεση.

1. Και είχε την απαίτηση – ο αγενέστατος – να του ζητήσω και συγγνώμη. [Σχόλιο]
2. Τα γεγονότα αυτά – η είσοδος των φιλάθλων στον αγωνιστικό χώρο και οι ταραχές – οδήγησαν στη διακοπή του αγώνα. [Επεξήγηση]
3. Η εμμονή και ο ζήλος του – παρά τη συνεχή έλλειψη υποστήριξης από τους γονείς του – τον βοήθησαν να γίνει τελικά ηθοποιός. [Υπενθύμιση, συμπλήρωση]

Γ. Τα Εισαγωγικά [« »]

Η κύρια χρήση των εισαγωγικών είναι η αυτούσια παράθεση των λόγων άλλου ατόμου σε ευθύ λόγο (π.χ. «Συμπληρώστε τα στοιχεία σας στην κόλλα και αρχίστε να γράφετε», είπε ο φιλόλογος.)

Προσοχή:

Όταν χρησιμοποιούμε εισαγωγικά σε μια φράση που βρίσκεται ήδη σε εισαγωγικά, τα δηλώνουμε με τα σύμβολα “ ”
π.χ. Ο λοχαγός είπε «Φεύγετε για τα σύνορα με την αμαξοστοιχία “Αίολος” αύριο»

Ωστόσο, συχνά τα εισαγωγικά χρησιμοποιούνται επίσης:

- (1) για να δηλώσουν όρο, τίτλο έργου ή άρθρου, επωνυμία εταιρείας, πλοίου κ.λπ.
 1. Η λέξη «εταιρεία» είναι αρχαιοελληνική. [Όρος]
 2. Το σημαντικότερο έργο του Ελύτη για μένα είναι το «Άξιον Εστί». [Τίτλος]
 3. Τη δεκαετία του 1960 χιλιάδες Έλληνες μετανάστευαν στην Αυστραλία με το «Πατρίς». [Επωνυμία]
- (2) για να αποδώσουν ειδικό νόημα σε μια συνηθισμένη λέξη
 1. Υπήρξε «τέρας» με την αρχαία έννοια, δηλαδή αξιοπερίεργος.
- (3) για να επισημάνουν τη μεταφορική χρήση μιας λέξης
 1. «Πνίγηκε» η Θεσσαλία από τις πλημμύρες του Οκτωβρίου.
- (4) για να δηλώσουν ειρωνεία
 1. Ο πόλεμος, σύμφωνα με τον πρόεδρο των ΗΠΑ, έγινε για «ανθρωπιστικούς λόγους».

